

INTRODUKSYON

Sino ba si Mateo? Mababasa natin sa Ebanghelyo na maniningil ng buwis si Mateo na tinatawag ding Levi. Tinawag siya ni Jesus na maging isa sa labindalawang apostol (Mt 9:9 at Mc 2:13). Layunin ng Ebanghelyo ni Mateo na mailahad nang maayos ang aral ni Jesus. Hindi niya binanggit ang maraming detalye tungkol sa mga gawa ni Jesus na kanyang isinasalaysay, sa halip ay mga salita ni Jesus ang binigyang-pansin niya.

Bilang introduksyon, ilang istorya tungkol sa kamusmusan ni Jesus ang inilagay ni Mateo sa simula ng kanyang Ebanghelyo. Mahahati naman sa limang bahagi ang kabuuan ng Ebanghelyo; nagsisimula sa mga gawa ni Jesus ang bawat isa, at nagwawakas naman sa kanyang pananalita. Narito ang lima niyang diskursong ito:

Ang Bagong Batas: 5-7.

Mga tagubilin sa mga misyonero: 10.

Mga talinhaga ng Kaharian: 13

Mga salita tungkol sa pamayanang Kristiyano: 18.

Ang Kinabukasan ng Iglesya: 23-25.

Isinulat ang Ebanghelyo ni Mateo para gamitin ng mga pamayanang Kristiyano na mga Judio ang nakararami. Kaya ipinakikita nito na si Jesus ang Mesiyas na hinihintay ng mga Judio. Binigyang-diin nito na binigyang-kaganapan ni Jesus ang maraming propesiya ng Matandang Tipan tungkol sa Mesiyas at sa kanyang mga daan: Mt 4:14; 8:17; 12:17...

Maraming beses nitong inuulit ang mensaheng ito: dapat munang ipangaral sa mga Judio ang kaharian ng Diyos, pero alam ni Jesus na tatanggihan nila ito, kaya mga bansang pagano ang pagpapahayagan ng Iglesya.

Para sa Ebanghelyo ni Mateo, si Jesus ang Guro ng sangkatauhan. Isang daan ng kaganapan ang itinuturo sa atin ng kanyang aral at mga talinhaga, at ibinibigay ang mga panuntunan para sa sama-sama nating pamumuhay sa isang dukhang Iglesyang kung saan pantay-pantay ang lahat.

Sa edisyong ito, walang ibinibigay na mga paliwanag sa mga talatang halos kapareho ng nasa Ebanghelyo ni Marcos, at doon ipinapaliwanag.

Ang mga ninuno ni Jesus*(Lc 3:23)*

1 • ¹Ito ang libro ng pinagmulan ni Jesucristo, anak ni David at anak ni Abraham.

²Si Abraham ang ama ni Isaac, si Isaac ang ama ni Jacob, si Jacob ang ama ni Juda at ng kanyang mga kapatid.

³Si Juda ang ama nina Perez at Zerah (si Tamar ang kanilang ina), si Perez ang ama ni Esron, at si Esron ni Aram. ⁴Si Aram naman ang ama ni Aminadab, si Aminadab ni Naason, si Naason ni Salmon.

⁵Si Salmon ang ama ni Boaz, at si Rahab naman ang kanyang ina. Si Boaz ang ama ni Obed, si Ruth ang kanyang ina. Si Obed naman ang ama ni Jese.

⁶Si Jese ang ama ni David na hari. Si David ang ama ni Solomon, at ang naging maybahay ni Urias ang kanyang ina.

⁷Si Solomon ang ama ni Rehoboam na ama ni Abias, at sumunod naman ang mga haring sina Asa, ⁸Yosafat, Yoram, Ocias, ⁹Yoatan, Ahaz, Ezekias, ¹⁰Manases, Amon at Yosias.

• **1.1** Umusbong ang Tagapagligtas mula sa ating lupa at mula sa piling lahi ng Israel (Is 45:8). May 42 pangalan sa listahang ito na nahahati sa tatlong tigla-*labing-apat* na pangalan. Makahulugan ang bilang na ito para sa mga Judio. At malinaw na hindi kumpleto ang listahan.

Anak ni Abraham si Jesus. Si Abraham ang ama ng mga sumasampalataya. Ipinangako ng Diyos dito na pagbubuklurin niya sa lahi nito ang lahat ng bansa. Nasa Rut 4:18 ang unang pangkat ng mga pangalan.

Anak din ni David si Jesus gaya ng sinabi ng mga propeta tungkol sa Tagapagligtas. May papel sa Banal na Kasaysayan ang mga hari na mga anak ni David. Nag-iwan ng magandang alaala ang ilan sa kanila at ang iba nama'y napakasasama. Pero walang sinasabi ang Biblia tungkol sa mga inapo ni *Zorobabel* (Esdras 3 at 4).

Umabot ang listahan kay Jose na ama sa turing ni Jesus (b.16). Para sa mga Judio, sapat na ang pag-aampong ito para ituring si Jesus na anak ni David gaya ni Jose.

Kabilang sa talaan ang apat na babae, na binabanggit na lahat sa Biblia: si *Tamar* (Gen 38) na ibinigay ang lahat upang hindi mawala ang pagpapala ng Diyos; si *Rahab* na isang babaeng bayaran na pinarangalan ng Biblia (Josue 2). Si *Ruth* na isa pang dayuhang huwaran ang pamumuhay. Ang *biyuda ni Urias*, ang magandang si *Betsabe* na kabahagi sa kasalanan ni David.

¹¹Si Yosias ang ama ni Yekonias at ng kanyang mga kapatid, sa panahon ng pagkatapon sa Babilonia.

¹²Pagkatapos naman ng pagkatapon sa Babilonia – si Yekonias ang ama ni Salatiel na ama ni Zorobabel.

¹³Si Zorobabel ang ama ni Abiud, si Abiud ni Eliakim, at si Eliakim ni Azor.

¹⁴Si Azor ang ama ni Sadok, si Sadok ni Akim, at si Akim ni Eliud. ¹⁵Si Eliud ang ama ni Eleazar, si Eleazar ni Matan at si Matan ni Jacob.

¹⁶Si Jacob ang ama ni Jose – ang asawa ni Maria na siyang pinagmulan ni Jesus na tinawag na Kristo.

¹⁷Kaya may labing-apat na salinlahi mula kay Abraham hanggang kay David at labing-apat mula kay David hanggang sa pagkatapon sa Babilonia at labing-apat din hanggang sa Kristo.

Ipinanganak si Jesus ng Biheng Ina*(Lc 1:27)*

• ¹⁸Ganito ipinanganak si Jesucristo.

Maingat na ibinabalita ng lahat ng ito ang dumating para iligtas ang mga makasalanan at buksan ang Kaharian ng Israel sa maraming taong galing sa ibang bayan.

Inilalarawan ng listahang ito ang pamanang isinalin ni Jose kay Jesus. Ipapasa naman ni Jesus sa sarili niyang bayan, sa Iglesya, ang espirituwal na pamanang ito mula sa Israel. Marami tayong tinanggap sa mga Judio, ang Matandang Tipan na lamang, halimbawa, na siyang Biblia ng mga Judio.

Nakaugat si Jesus sa sangkatauhan. Siya ang bunga ng daan-dantaong kasaysayang batbat ng pagdurusa at kasalanan, at pati ng pag-asa at pagpapala. Ang pagdating ng Tagapagligtas ang sukduhan ng mahaba at mabagal na pagsulong ng bayang Judio. Dapat nating malaman na kaisa tayong lahat ni Kristo, una sa lahat sa dugo at saka lamang sa pananampalataya. Ang kasaysayan ng ating panahon, pati na ang sa ating mga pamilya, ay paghahanda sa muling pagdating ni Kristo.

Ito ang libro ng pinagmulan ni Jesucristo... Ipinaliliwanag ng solemneng pananalitang ito na inspirado ng Gen 2:4 at 5:1 na binubuksan ni Jesus ang isang bagong panahon sa kasaysayan: ang Bagong Tipan.

• **18.** Hindi pinangangahasang ipahayag ng pabulong at halos di naririnig na mga pangungusap na ito ang misteryo ni Mariang Birhen. Sa pamamagitan niya pumapaitaas sa Diyos ang buhay sa lupa para ialay

Ipinagkasundo na kay Jose ang kanyang inang si Maria pero bago sila nagsama bilang mag-asawa, nagdadalantao na siya gawa ng Espiritu Santo.

¹⁹Kaya binalak ni Jose na hiwalayan nang lihim ang kanyang asawa. Matuwid nga siya at ayaw niya itong mapahiya.

²⁰Habang iniisip-isip niya ito, napakita sa kanya sa panaginip ang Anghel ng Panginoon at sinabi: “Jose, anak ni David, huwag kang matakot na tanggapin si Maria bilang iyong asawa. Gawa ng Espiritu Santo kaya siya naglihi, ²¹at manganganak siya ng isang sanggol na lalaki, na

bilang isang handog. Isang sugo ang lumitaw sa gitna ng gabi at nangungusap ng mga tahimik na salita: pahiwatig ng isang mundong bukas sa buhay na presensya ng Diyos.

Tungkol sa pagkabirhen ni Maria, tingnan ang paliwanag sa Lc 1:26.

Ipinagkasundo... si Maria. Sa bayang Judio, halos ibinibigay na rin ng kalagayang ito ang mga karapatan ng pag-aasawa, lalo na ang mga karapatang pangmag-asawa. Lamang ay patuloy pa ring nakatira ang babae sa bahay ng kanyang ama at sa ilalim ng kapangyarihan nito. Napakalaki ng pagpapahalaga ng lipunang Judio sa lalaki. Ang babae ay dapat na maging pag-aari ng isang lalaki – ng kanyang ama, asawa o anak na lalaki. Asawa na ni Jose si Maria, pero hindi pa sakop nito hangga’t hindi pa niya ito *tinatanggap* sa kanyang bahay (b. 20 at 24).

Bunga ng paghinayay sa saloobin ni Maria, batay sa Ebanghelyo at sa pananampalataya’t karanasan ng Iglesya, marami ang nagsasabing inialay na ni Maria ang kanyang sarili sa Diyos. Pambihira ang ganitong desisyon sa lipunang Judio. Ngunit kung binigyang-inspirasyon ng Diyos si Maria, kailangan siyang makakita ng lalaking rerespeto sa pagkabirhen niya sa kabila ng pagiging tunay nilang mag-asawa ayon sa batas.

Kung pambihira ang pagkabirhen ni Maria, hindi naman magiging gayon kapambihira para kay Jose na pumasok sa buhay ng kadalisan. Sapagkat alam natin na noong panahong iyo’y may mga grupo ng mga Judio na tinatawag na mga Esenio ang nabubuhay sa kadalisan at di nag-aasawa na parang mga monghe, habang hinihintay nila ang pagdating ng Tagapagligtas. Kaya hindi magiging hadlang si Jose kay Maria kundi magiging alalay pa ito sa kanya.

Binalak ni Jose na hiwalayan nang lihim ang kanyang asawa. Sinasabi sa atin ng Ebanghelyo na ganito ang balak niyang gawin ayon sa Batas (Dt 24:1) para hindi mapahiya si Maria, ngunit hindi nito nilililaw ang mga dahilan kung bakit gusto niyang hiwalayan si Maria:

– Dahil siguro nalaman niyang buntis si Maria pero wala naman itong anumang sinasabi sa kanya, kaya naghinala siya na may kung anong misteryong nang-

pangangalanan mong *Jesus* sapagkat siya ang magliligtas sa kanyang sambayanan mula sa kanilang mga kasalanan.”

²²Nangyari ang lahat ng ito para matupad ang sinabi ng Panginoon sa pamamagitan ng Propeta: ²³“Maglilihi ang birhen at magsisilang ng isang sanggol na lalaki at tatawagin nila siyang Emmanuel na ibig sabih’y *Nasa-atin-ang-Diyos.*” ²⁴Kaya pagkagising ni Jose, ginawa niya ang sinabi ng Anghel ng Panginoon at tinanggap niya ang kanyang asawa. ²⁵Ngunit hindi sila nagtalik bago isilang ang sanggol. At pinangalanan niya itong Jesus.

yayari at wala na siyang iba pang solusyon kundi hiwalayan ito.

– Maaari rin namang nalaman niya kay Maria ang nangyari kayat ayaw niyang maging pampagulo lamang sa napakagandang nangyayari.

Sa unang dahilan, mahirap ipalagay na pinagdududahan ni Jose ang katapatan ni Maria: hindi sila ang klase ng taong maaaring magtaksil, at alam ito ni Jose.

Sa pangalawang dahilan naman, sinasabi ng ilang biblista na dapat isalin nang ganito ang pangungusap: *Sa Espiritu Santo nga galing ang kanyang ipinaglihi, ngunit ikaw ang magpapangalan ng Jesus sa sanggol na kanyang isisilang.*

Maliwanag na ang pagbabalita ng anghel ay hindi talaga para ipaliwanag ang pagdadalantao ni Maria sa pagsasabing: “Naglihi siya dahil sa Espiritu Santo,” kundi para sabihin kay Jose ang papel nito sa plano ng Diyos: “Ikaw ang magpapangalan sa kanya ng Jesus” o “Tatanggapin mo siya bilang sarili mong anak.”

Inapo ni David si Jose. Ipinahayag ng mga propeta na magiging inapo ni Haring David mula sa tribu ng Juda ang Tagapagligtas. Malamang na hindi kabilang si Maria sa tribu ng iyon kundi sa isang angkan ng mga pari o sa tribu ng Levi gaya ng kanyang pinsang si Elizabeth (Lc 1:5). Niloob ng Diyos na magkatotoo ang mga propesiya (Isaias 7:14) sa pamamagitan ni Jose na inapo ni David at ama sa turing ng bata.

Pangangalanan mong Jesus. Jesus ang katumbas sa ating wika ng Yeshua (malapit sa Josue) na isang pangkaraniwang pangalang Judio na *Tagapagligtas* ang ibig sabihin.

Sagisag ng malalim na pananampalataya at pagsasadiyos ang pagkaama sa turing ni Jose. Gaano karaming lalaki ang nagdududa matapos basahin ang pahinang ito! Iniisip nilang hindi pupuwede kahit na ang Diyos kung wala sila! Ngunit ito nga mismo ang problema. Hindi puwedeng magkaroon ng dalawang ama. Sapagkat si Jesus na sa panaho’y ipinanganak ni Maria ang siyang Bugtong na Anak ng Ama, na sa kawalang-hangga’y isinilang ng Diyos.

Ipinakikita sa atin ng tekstong ito kung hanggang saan tinanggap ng Anak ng Diyos sa kanyang pagkakatawang-tao ang lahat ng panganib ng pagiging tao, liban sa kasalanan. Hindi niya iniligtas si

Ang mga pantas na galing sa Silangan

2 • ¹Pagkapanganak kay Jesus sa Betlehem sa Judea, sa panahon ni Haring Herodes, dumating sa Jerusalem ang ilang pantas mula sa Silangan. ²Nagtanong sila: “Nasaan ang bagong silang na hari ng mga Judio? Nakita namin ang pagsikat ng kanyang tala sa Silangan at naparito kami para sambahin siya.”

³Nang marinig ito ni Herodes, naligalig siya at ang buong Jerusalem. ⁴Ipinatawag niya kaagad ang buong kaparian at ang mga dalubhasa sa Batas, at itinanong sa kanila kung saan ipangananak ang Mesiyas.

⁵At sinabi nila: “Sa Betlehem ng Juda sapagkat ito ang isinulat ng Propeta: ⁶“*At ikaw, Betlehem, sa lupain ng Juda, hindi ikaw ang pinakaaba sa mga angkan ng Juda, sapagkat sa iyo magmumula ang isang pinuno: siya ang magiging pastor ng aking bayang Israel.*”

⁷Kaya lihim na tinawag ni Herodes ang mga pantas at hiningi sa kanila ang mga impormasyon tungkol sa sumikat na tala. ⁸At saka niya sila pinapunta sa Betlehem at sinabi: “Pumunta kayo at alamin ang tungkol sa bata. Pagkakita ninyo sa kanya, bumalik kayo sa akin para makapunta rin ako sa kanya at makasamba.”

Jose sa pagkalito, o si Maria sa posibleng kahihyan sa maselang pangyayaring ito.

• **2.1 Para mas maintindihan ang ikalawang kabanatang ito ni Mateo, dapat nating malaman na kabilang ito sa isang tipo ng panitikan na usung-uso sa mga Judio nang panahong iyon: dito pinaghalo ang kasaysayan at kathang-isip taglay ang pangunahing layuning turuan tayo sa pamamagitan ng mga larawan.**

Hindi mga hari at hindi rin tatlo lamang ang mga Mago o Pantas, kundi mga manghuhula at mga pari ng isang paganong relihiyon. Samantalang walang bali-tang tinatanggap tungkol sa kapanganakan ni Jesus ang mga pari ng mga Judio na mga pinuno ng bayan ng Diyos, ipinagbibigay-alam naman ito ng Diyos sa ilan niyang kaibigang malayo pa rin sa tunay na pananampalataya. Para sa lahat ng panahon ang aral na ito: si Jesus ang Tagapagligtas ng lahat ng tao at hindi lamang ng mga nasa kanyang Iglesya.

⁹Umalis sila pagkarinig nila sa hari. Nagpauna sa kanila ang tala na nakita nila sa Silangan, at tumigil ito sa itaas ng lugar na kinaroroonan ng sanggol. ¹⁰Labis na natuwa ang mga pantas nang makita nilang muli ang tala! ¹¹Pumasok sila sa bahay at nakita nila ang sanggol kasama ni Mariang kanyang ina. Lumuhod sila at sumamba, at binuksan ang kanilang mga mamahaling dala at hinandugan siya ng mga regalong ginto, kamanyang at mira.

¹²At nag-iba sila ng daan pag-uwi nila sa kanilang lupain dahil binilinan sila sa panaginip na huwag nang bumalik kay Herodes.

Ang pagtakas pa-Ehipto

• ¹³Pagkaalis ng mga pantas, napakita kay Jose ang Anghel ng Panginoon sa panaginip at sinabi: “Bumangon ka, dalhin ang sanggol at ang kanyang ina at tumakas pa-Ehipto. Manatili ka roon hanggang sa tawagin ko kayo. Hahanapin nga ni Herodes ang sanggol para patayin.”

¹⁴Bumangon si Jose, at nang gabi ring iyo’y dinala ang sanggol at ang ina nito pa-Ehipto. ¹⁵Doon sila nanirahan hanggang mamatay si Herodes. Sa ganito natupad ang sinabi ng Panginoon sa pamamagitan ng Propeta: “*Tinawag ko ang aking anak mula sa Ehipto.*”

Paalala sa atin ang bituin (o *tala*) na tinatawag ng Diyos ang bawat isa ayon sa kanyang pagkatao. Tinawag ni Jesus ang mga mangingisda ng Galilea kasunod ng mahimalang huli ng isda; sa mga bituin naman tumitingin ang mga pagano kaya sa pamamagitan ng bituin sila tinawag ng Diyos. Alam ng Diyos kung paano makikipag-usap sa atin sa pamamagitan ng mga pangyayari at ng sarili nating mga mithiin na parang mga bituing gumagabay sa atin. Ngunit paano naman kaya madidiskubre si Kristo ng mga hindi naghahanap sa katotohanan, katarungan at kapatawaran?

• 13. Sa pagsasalaysay sa pagpatay sa mga “niños inocentes” at sa pagtakas sa Ehipto, dalawang salita nina Propeta Oseas at Jeremias ang binabanggit ni Mateo. Tungkol ito sa mga pagsubok na tiniis ng bayan ng Diyos sa nagdaang panahon. Kailangang mabuhay si Jesus sa pagkatapon at pighati gaya ng kanyang mga ninuno. Nagsimula na ang pag-usig sa

¹⁶ Nagalit naman si Herodes nang malaman nito na napaglalaman siya ng mga pantas. Kaya iniutos niyang patayin ang lahat ng batang lalaki sa Betlehem at mga karatig nito, mga batang may dalawang taong gulang pababa, batay sa panahon ng pagsikat ng tala ayon sa mga pantas.

¹⁷ Kaya nagkatotoo ang sinabi ni Propeta Jeremias: ¹⁸ “*Narinig sa Rama ang pagtangis, iyakan at malakas na panaghuyan: iniiyakan ni Raquel ang kanyang mga anak at ayaw paaliw pagkat wala na sila.*”

Nagbalik sa Nazaret sina Jose at Maria

• ¹⁹ Pagkamatay ni Herodes, napakita sa panaginip ang Anghel ng Panginoon

pagsilang pa lamang niya at sasamahan siya nito hanggang kamatayan.

Gaano karaming walang malay ang pinatay sa kabuuan ng kasaysayan! Hindi dahil nilimot sila ng Diyos, kundi isang nakapakong Tagapagligtas ang ipinadala sa kanila ng Diyos para buksan nito sa kanila ang mga pinto ng Paraiso.

Nalalaman din natin mula rito na mula sa simula’y kaisa na si Maria (at maging si Jose, kahit hindi gaano) sa mga pagdurusa ni Jesus at sa kanyang misyong pagliligtas.

Si Herodes ang larawan ng maraming gobyerno na kanilang kapangyarihan ang tunay na pinangangatawanan kaysa paglilingkod. Ngunit gaano man padanakin ng mga kaaway ng Ebanghelyo ang dugo ng mga walang malay, hinding-hindi nila mapaglalaho ang Iglesya ni mahahadlangan ang mga plano ng Diyos.

• ¹⁹. Dalawang taon siguro si Jesus nang iuwi ni Jose ang kanyang pamilya sa Nazaret. Sa maliit na nayong iyon tatlung taong mabubuhay si Jesus sa pagtatrabaho bilang *karpintero* (Mc 6:1) habang hinihintay ng daigdig ang kaligtasan. Ngunit sa simple niyang buhay na inialay namang ganap sa Ama, noon pa ma’y inililigtas na ni Jesus ang mundo.

• ²³. *Tatawagin siyang Nazoreo*. Pinaglalaruan ni Mateo ang salitang *Nazareno* (taga-Nazaret) para ipaalala ang mga salitang *nezer* o usbong (Is 11:11) at *nasireo* (Blg 6). Nang panahong iyon, may mga relihiyosong grupo na nangangaral at nagbibinyag gaya ni Juan, at itinuturing silang mga nasireo. Kapwa *nezer*, *nasireo* (Jn 3:22-26) at *Nazareno* si Jesus.

Sa una pa ma’y inilalarawan na ng lahat ng kasaysayang ito ang malungkot na kapalaran ni Kristo: ang Tagapagligtas na di kinilala ng mga pinuno sa relihiyon ng mga Judio (ang mga pari sa Jerusalem), inusig ng nasa kapangyarihan. Isang probinsiyang

kay Jose at sinabi: ²⁰ “Bumangon ka’t dalhin ang bata at ang kanyang ina at umuwi sa lupain ng Israel, sapagkat patay na ang mga nagtangkang pumatay sa bata.”

²¹ Kaya bumangon si Jose, kinuha ang bata at ang ina nito at pumunta sa lupain ng Israel.

²² Ngunit nang malaman ni Jose na si Arkelao ang hari ng Judea, na kahalili ng kanyang amang si Herodes, natakot siyang pumaroon. Kaya ayon sa ibinilin sa kanya sa panaginip, sa Galilea siya nagpunta.

• ²³ Nanirahan sila sa bayang tinatawag na Nazaret. Kaya natupad ang salita ng mga propeta: “*Tatawagin siyang Nazoreo.*”

medyo banyaga at pagano ang tingin ng mga Judio sa *Galilea*, 4:15: inihiwatig dito ang mga bansang paganong haharapin ng Iglesya para ibigay sa kanila ang Ebanghelyo.

Marami ang nagtatanong kung ano ang ginawa ni Jesus mula labindalawang taon nang maiwan siya sa Templo (Lc 2:41-51) hanggang tatlung taong gulang na humigit-kumulang ay siyang edad ni Jesus nang simulan niya ang kanyang ministryo. Sina-samantala ng ilang mga dalubhasa kuno ang katahimikang ito ng Ebanghelyo para ipalagay na nagpunta raw si Jesus sa India para matuto ng madyik at mga milagro sa mga guro roon, o kaya’y nakipagkita siya sa kung anong E.T. o taga-ibang-planeta. Napakadali lang namang umimbento ng mga istorya!

Una sa lahat, importante na alalahanin nating hindi “Talambuhay ni Jesus” ang Ebanghelyo, o salaysay ng kanyang buhay mula sa kanyang pagsilang hanggang kamatayan. Walang ibang hangad ang Ebanghelyo kundi ibahagi sa atin ang pinakatampok na mga gawa at salita ni Jesus na ginamit ng Iglesya sa pagbibigay ng mensahe sa daigdig. Hindi nito sinasabi sa atin kung ano nga ba ang itsura ni Jesus, kung matangkad ba siya o mataba, maputi o kayumanggi, kung paano siya lumaki, at marami pang ibang mga bagay na hindi naman pinroblema ng mga unang Kristiyanos. Nagsisimula ang mga Ebanghelyo nina Marcos at Juan sa pagbibinyag ni Juan kay Jesus na siyang simula ng pangangaral ni Jesus (Mc 1:1 at Jn 1:18). Saka na lamang nagsulat nang kaunti sina Mateo at Lucas tungkol sa kamusmusan ni Jesus para tulungan tayong maintindihan ang kanyang mensahe at ang lihim ng kanyang pagkatao.

Ikalawa, basahin natin ang Mateo 13:54-56 kung gusto nating mapatunayan na sa Nazaret nga lumaki si Jesus. Namangha ang mga taga-Nazaret sa kanyang mga gawa, pero hindi nila sinabing: “Tiyak na galing siya sa ibang planeta” o “Natutuhan niya ang mga ito sa pagpapakadalubhasa niya sa ibang bansa.” Sa halip

Ibinalita ni Juan Bautista ang pagdating ni Jesus

(Mc 1:1; Lc 3:1; Jn 1:19)

3 • ¹Nang panahon ding iyon, dumating sa disyerto ng Judea si Juan Bautista at nagsimulang magpahayag: ²“Magbagong-buhay kayo, lumapit na ang paghahari ng Langit!” ³Siya ang tinutukoy ni Propeta Isaias nang sabihin niyang: “*Naririnig ang sigaw sa disyerto: Ihanda ang daan para sa Panginoon, ituwid ang kanyang landas.*”

⁴Balahibo ng kamelyo ang suot ni Juan; at may sinturong katad sa baywang, at balang at pulot-pukyutangubat ang kinakain. ⁵May mga taga-Jerusalem, taga-Judea at mula sa buong rehiyon ng Jordan na pumunta sa kanya. ⁶Inaamin nila ang kanilang mga kasalanan at binibinyagan sila ni Juan sa Ilog Jordan.

⁷Nang makita niya na lumalapit sa kanya ang ilang Pariseo at Sadduseo para magpabinyag, sinabi niya: “Lahi ng mga ulupong! Sino ang nagsabi sa inyong matatakasan ninyo ang darating na paghatol? ⁸Patunayan ninyo ang inyong pagbabagong-buhay, ⁹at huwag ipagyabang na ‘si Abraham ang ama namin.’ Sinasabi ko sa inyo na kahit sa mga batong ito’y makagagawa ng mga anak ang Diyos para kay Abraham! ¹⁰Nakaamba na ang palakol sa tabi ng ugat ng mga puno – para sibakin ang alinmang punong hindi namumunga ng mabuti, at itatapon ito sa apoy.

ay nagtataka sila: “Ano itong nangyayari ngayon sa anak ng karpintero? Matagal na natin siyang kilala... pero ano ang nangyayari sa kanya!”

Ikatlo, masasabi nating ang salita ng Diyos ay lagi ring salita ng tao. Ipinahahayag ng mga propeta ang mga salita ng Diyos hindi bilang “tape recorder” kundi bilang mga taong may nadarama at talagang nararanasan na gusto nilang sabihin. Hindi masasabi ni Jesus ang mga salita ng Diyos kung hindi ito bunga ng natatanging pagkaalam niya bilang tao sa *nasa loob ng tao* (Jn 2:25). Walang nasayang na panahon sa mga taon ni Jesus sa Nazaret. Isinaloob ni Jesus ang kultura ng kanyang bayan at ang mga pangyayaring may kinalaman sa kanyang bansa. Naranasan niya ang

¹¹Sa tubig ko kayo binibinyagan para sa pagbabagong-buhay pero kasunod kong darating ang isang makapangyarihan pa sa akin. Hindi nga ako karapat-dapat magdala sa kanyang sandalyas. Bibinyagan niya kayo sa Espiritu Santo at sa apoy. ¹²Siya ang nakahandang magtahirip sa lahat ng butil ng trigo. Lipunin niya ang lahat ng butil sa kanyang kamalig ngunit susunugin ang mga ipa sa apoy na walang hanggan.”

Bininyagan ni Juan si Jesus

(Mc 1:9; Lc 3:21; Jn 1:29)

¹³Dumating noon si Jesus mula sa Galilea at lumapit kay Juan sa Ilog Jordan para magpabinyag. ¹⁴Pero tumanggi si Juan at sinabi: “Ako ang dapat na magpabinyag sa iyo, bakit ikaw ang lumapit sa akin?”

¹⁵Ngunit sumagot sa kanya si Jesus: “Hayaan mo. Simulan natin sa simula.” Kaya sumang-ayon si Juan.

¹⁶Matapos mabinyagan, umahon si Jesus mula sa tubig. At agad na nabuksan ang langit at nakita niya ang Espiritu ng Diyos na bumababang parang kalapati at papunta sa kanya. ¹⁷Narinig kasabay nito ang boses mula sa langit na nagsabi: “Ito ang aking Anak, ang Minamahal, siya ang aking Hinirang.”

Tinukso si Jesus sa disyerto

(Lc 4:1; Mc 1:12)

4 • ¹At dinala ng Espiritu si Jesus sa disyerto upang tuksuhin siya ng

pagtatrabaho, ang pakikipagkapwa-tao, ang pagdurusa, paghihirap, kaapihan... Kailangang madama at maranasan ni Jesus ang lahat ng ito upang maging tagapagligtas natin, para maging totoo, matimbang at mahalaga sa lahat ng panahon ang kanyang mga salita.

• **3.1** Tingnan ang mga paliwanag sa Marcos 1:1 at Lucas 3.

• **4.1** Tingnan din ang paliwanag sa Lucas 4:1-13 para sa pangyayaring ito.

Bago sinimulan ni Jesus ang kanyang misyon, nang hindi pa siya kilala ng mga tao, nilupig niya ang ma-

diyablo. ²Pagkatapos ng apatnapung araw at apatnapung gabing di kumakain, nagutom si Jesus.

³Kaya lumapit sa kanya ang demonyo at sinabi: “Kung ikaw nga ang Anak ng Diyos, utusan mo ang mga batong ito na maging tinapay.” ⁴Ngunit sumagot si Jesus: “Sinabi ng Kasulatan: *Hindi sa tinapay lamang nabubuhay ang tao kundi sa bawat namumutawi sa bibig ng Diyos.*”

⁵Dinala naman siya ng diyablo sa Banaog na Lunsod, inilagay siya sa nakausling pader ng Templo, ⁶ at sinabi: “Kung ikaw ang Anak ng Diyos, tumalon ka paibaba pagkat sinabi ng Kasulatan: *Utusan ng Diyos ang kanyang mga anghel para sa iyo. Bubuhatin ka nila upang hindi matisod ang iyong paa sa bato.*” ⁷Sumagot si Jesus: “Ngunit sinabi rin ng Kasulatan: *Huwag mong hamunin ang Panginoon mong Diyos.*”

⁸At agad na dinala ng diyablo si Jesus sa isang napakataas na bundok at ipinakita sa kanya ang lahat ng bansa ng daigdig sampu ng kayamanan at kadakilaan ng mga ito. ⁹At sinabi sa kanya:

“Ibibigay ko sa iyo ang lahat ng ito kung luluhod ka at sasamba sa akin.” ¹⁰Kaya sumagot si Jesus: “Lumayo ka, Satanas! Sinabi nga ng Kasulatan: *Sambahin mo ang Panginoon mong Diyos; siya lamang ang iyong paglilingkuran.*”

¹¹Kaya iniwan siya ng diyablo at lumapit naman ang mga anghel at naglingkod sa kanya.

(Mc 1:14; Lc 4:14)

¹²Nang marinig ni Jesus na dinakip si Juan, lumayo siya pa-Galilea. ¹³Hindi siya tumigil sa Nazaret, kundi sa Capernaum nanirahan, sa may baybayin ng lawa ng Galilea, sa teritoryo ng Zabulon at Neftali.

¹⁴Kaya natupad ang salita ni Propeta Isaias: ¹⁵“*Makinig kayo, mga lupain ng Zabulon at Neftali, mga daang patungo sa Dagat, kabilang ibayo ng Jordan; pakinggan ako, Galileang lupain ng mga pagano.*”

¹⁶*Nakakita na ng malaking liwanag ang mga lugmok sa kadiliman. Sumikat na ang liwanag sa mga nasa anino ng kamatayan.*”

samang espiritu. Sinikap siyang kumbinsihin ng demonyo na kahangalan ang hangaring iligtas ang mundo sa pamamagitan ng mga pamamaraang ipinapanukala ng Diyos.

Utusan mo ang mga batong ito na maging tinapay. Magagawang puspusin ni Jesus ng sigasig ang mga tao kung gugustuhin niya sa pagbibigay sa kanila ng libheng pagkain at paglutas sa lahat nilang problemang pangkabuhayan nang walang hinihinging personal na pagbabago.

Tumalon ka paibaba. Magagawa rin ni Jesus na umakit ng mga tagahanga sa pamamagitan ng kagilagilalas na mga milagro. Ngunit hindi dumating si Jesus para gumawa ng mas maraming himala kaysa kinakailangan para sa mga handang sumampalataya. Hindi siya dumating para hangaan kundi para ipakilala sa atin ang Ama at baguhin ang puso't kalooban ng tao.

Ibibigay ko sa iyo ang lahat ng ito kung luluhod ka sa harap ko. Dahil ayaw magbago ng mga tao, masasabi sana ni Jesus na “pinakamabuti” na sa lahat ng kasamaan ang tanggapin na lamang basta ang kasalukuyang kalakaran ng daigdig at makipagkasundo sa demonyo. Kung ganito ang kanyang ginawa, maililingid niya sa daigdig ang ayaw nitong tanggapin kayat gagamitin niya ang parehong mga pama-

maraang naghahatid ng tagumpay sa mga dimakatarungang pinuno at gobyerno, sa mga sindikato at lahat ng mapagsamantala.

Lumalabas na panalo si Jesus. Ngunit ang mga tukso ring ito ang haharapin ng Iglesya pagkatapos niya. Maaring matukso ang Iglesya na ibigay sa mga tao ang kanilang gusto at hindi ang tunay na kaligtasan. Tinuturuan tayo ni Jesus kung paano magiging malakas laban sa mga bitag ng demonyo; at tulad ni Jesus, kailangan muna tayong magkaroon ng tunay na pagkaunawa sa salita ng Diyos.

Ipinaaalaala sa atin ng tatlong tuksong ito ang tatlo ring tuksong dinanas ng bayan ng Israel sa disyerto (tingnan Ex 15:22; 17:1; 32). Nagsimula silang magreklamo dahil dinala sila ng Diyos sa mahirap na daan: “Ano ba ang nagawa ko para ganituhin ako ng Diyos?” At pagkatapos ay nagduda sila: “May magagawa kaya ang Diyos para sa atin?” At sa wakas ay lumayo sila sa Diyos para igawa ang kanilang sarili ng isang diyos na mas makatao – na guya pala.

Apatnapung araw at apatnapung gabi siyang *di kumain*: Ex 24:18 at 1 H 19:8.

Lumapit sa kanya ang mga anghel... Matapos tanggihan ang mga tukso, nakatagpo ng kapanataga't kapayapaan si Jesus. Nabuksan sa kanyang malinis na puso ang espirituwal na daigdig na lingid sa mata ng tao

• ¹⁷ At magmula noon, sinimulang ipahayag ni Jesus ang kanyang mensahe: “Magbagong-buhay; lumapit na nga ang Kaharian ng Langit.”

¹⁸ Sa paglalakad ni Jesus sa pampang ng lawa ng Galilea, nakita niya ang magkapatid na Simon na tinawag na Pedro at Andres na naghahagis ng mga lambat dahil mga mangingisda sila. ¹⁹ Sinabi niya sa kanila: “Halikayo, sumunod kayo sa akin, at gagawin ko kayong mangingisda ng tao.”

²⁰ Agad nilang iniwan ang kanilang mga lambat at sumunod sa kanya.

²¹ Nagpatuloy siya sa paglakad at nakita naman niya ang magkapatid na Jaime at Juan na mga anak ni Zebedeo. Nasa bangka sila kasama ng kanilang amang si Zebedeo at nagsusursi ng kanilang lambat. Tinawag sila ni Jesus. ²² Agad nilang iniwan ang bangka nila at ang kanilang ama, at nagsimulang sumunod sa kanya.

²³ Nagsimulang maglibot si Jesus sa buong Galilea. Nagturo siya sa kanilang mga sinagoga, ipinahayag ang Mabuting Balita ng Kaharian at pinagaling ang kung anu-anong klase ng sakit at kapansanan ng mga tao.

ngunit kasintotoo ng mga materyal na bagay at ng mga maybuhay sa ating paligid. At sa daigdig na iyon, siya bilang Anak ng Diyos ang hari sa mga espiritung lingkod ng kanyang Ama (Heb 1).

• **17. Magbagong-buhay.** Ginagamit natin ang mga salitang ito para sa nakagawian na nating pagsasalin ng *magbalik-loob*. Sa Biblia nangangahulugan ang salitang *pagbabalik-loob* ng *pagkuha ng ibang daan o pag-iiba ng daan* (tingnan ang paliwanag sa Mc 1:14). Ngunit maaaring intindihin sa iba't ibang paraan ang salitang ito. Sa bibig ni Juan Bautista, nangangahulugan ang “Magbalik-loob” ng “paglayo sa mga bisyo at kasalanan”. Para naman kay Jesus, nangangahulugan ito ng buong buhay na pagbabago mula sa pagbabago ng kalooban. Ipakikita sa atin ng Ebanghelyo na bunga ng pagkadiiskubre sa habag ng Diyos ang pagbabagong ito at gawa ng kanyang Espiritu sa atin.

Nakapaloob sa pagbabalik-loob ng Kristiyano ang dalawang bagay na ito: pagbabago ng puso sa Espiritu ng Diyos at pagbabago ng mga gawa at pamumuhay, bagay na higit kaysa mabubuting hangarin lamang at pangangarap.

²⁴ Lumaganap sa buong Siria ang balita tungkol sa kanya. Kaya dinala sa kanya ang mga may karamdaman, ang lahat ng naghihirap dahil sa sakit, ang mga inalihan ng demonyo, ang mga nasisiraan ng bait, ang mga paralitiko, at pinagaling niya silang lahat. ²⁵ Sinundan siya ng maraming taong galing sa Galilea, sa Sampung Lunsod, sa Jerusalem, sa Judea at sa kabilang ibayo ng Jordan.

Ang Mapapalad

(Lc 6)

5 • ¹ Nang makita ni Jesus ang makapal na tao, umahon siya sa bundok. Naupo siya roon at lumapit sa kanya ang kanyang mga alagad. ² At nagsimula siyang magturo sa kanila:

³ “Mapapalad ang mga may diwa ng dukha sapagkat sa kanila ang Kaharian ng Langit.

⁴ Mapapalad ang mga nagluluksa sapagkat pagiginhawahin sila.

⁵ Mapapalad ang mga di-marahas sapagkat mapapasakanila ang lupain.

⁶ Mapapalad ang mga nagugutom at nauuhaw sa katarungan sapagkat bubusugin sila.

• **5.1** Mga dantaon nang ibinigay ng Diyos ang kanyang Batas sa pamamagitan ni Moises sa Bundok Sinai (Ex 20). Ngayon nama'y sa isa pang *bundok* ibinibigay ng Anak ng Diyos ang Bagong Batas. Sa unang pananalitang ito ni Jesus sa kanyang misyon, isang buod ng panuntunan ng buhay ang ibinibigay niya sa kanyang mga alagad. Ipinakikilala niya ang kanyang paninindigan sa Batas ni Moises.

Kapwa nasa Ebanghelyo nina Mateo at Lucas ang Mapapalad, pero may kanyang paraan ng paglalahad sa mga ito ang bawat isa (tingnan Lc 6:20-26). Alam natin na apat na pagpapala ang inilalahad ni Lucas (ang mga dukha, mga nagugutom, mga umiiyak at mga pinag-uusig) samantalang walo naman ang ibinibigay ni Mateo. Ngunit sa totoo'y iisang paksa lamang ang lahat ng ito, kaya hindi importante ang bilang. Mas kailangan nating pag-ukulan ng pansin na hindi parehong grupo ng mga tao ang kinakausap nina Mateo at Lucas para sa Mapapalad. At narito ang malaking pagkakaiba ng dalawa.

Ibinibigay sa atin ni Lucas ang Mapapalad ayon sa pagkakahayag ni Jesus sa mga ito. Mga ordinaryong tao ang kanyang kinakausap, at kaisa rin ng bayang nagdurusa ang nagsasalita sa kanila. Kinakausap niya

⁷Mapapalad ang mga maawain sapagkat kaaawaan sila.

⁸Mapapalad ang mga may busilak na puso sapagkat makikita nila ang Diyos.

⁹Mapapalad ang mga nagpupunyagi para sa kapayapaan sapagkat tatawagin silang mga anak ng Diyos.

¹⁰Mapapalad ang mga pinag-uusig

sila gaya ng ginawa ng mga propeta, na hindi binigyang-pansin ang partikular na kalagayan ng bawat isa: kayong mga dukha ang unang makikina-bang sa mga pangako ng Diyos. Kayo ang mapapalad dahil ipinagkakatiwala sa inyo ngayon ng Diyos ang kanyang mensahe at kayo ang makapagpapahayag sa mundo ng mga hiwaga ng awa ng Diyos. Kayong mga patuloy na nabubuhay na umaasa sa iba at sa mga pagkakataon ang higit na makadarama at makararanas sa kalinga ng Diyos.

Ibinabagay naman ni Mateo ang mga salita ni Jesus para sa klase ng mga mananampalatayang Kristiyanong kanyang tagapakinig. Lumaganap na noon ang Iglesya at lahat na ng klase ng tao ay nasa mga pamayanang Kristiyano: mga alipin, mga ordinaryong tao at mga mayayaman. Kaya ipinakilala niya sa kanila na may kabuluhan para sa kanilang lahat ang Ebanghelyo. Hindi lamang sa pagdurusa o pagiging dukha tayo magiging kalugud-lugod sa Diyos kundi sa pagsasalooob at pamumuhay. Kaya sinasabi niyang “*Mapapalad ang mga may diwa ng dukha, at ibinibilang sa mapapalad ang mga may busilak na puso, ang mga nagpupunyagi para sa kapayapaan, ang mga di-marahas...*”

Sa kabuuan, sinasabi ni Lucas kung sino ang binibigyan ng pangunang pansin ng Ebanghelyo: ang sambayanan ng mga dukha, mga trabahador at mga isinasaisantabi ng lipunan. Ang Mapapalad ni Lucas ay panawagan sa mga hindi pa pumapasok sa Ebanghelyo at sa Iglesya. At para naman kay Mateo, tinuturuan niya ang mga nasa Iglesya kung paano sila magiging marapat sa Diyos na tumawag sa kanila. Parang isang bagong *batas* o relihiyon ang kanyang Mapapalad na nangangailangan ng pagiging handa ng kalooban kaysa mga panlabas na kilos.

Mapapalad... Iniaalok ni Jesus sa lahat ang regalo ng tunay na kaligayahan. Ipinagkakamali ng mga tao ang “kaligayahan” sa “kasiyahan” o ang “pagiging maligaya” sa “pagkadama ng sarap at kasiyahan”. Tunay na espirituwal ang kaligayahan, kaganapan mismo ito ng tao. Ngunit kasiyahan ang hinahanap ng marami at hindi kaligayahan kaya naman napakalaki ang kinalaman ng Mapapalad sa buhay ng tao. Kasabay ng yaman ng Kaharian ng Langit ang kaligayahang ito, gaya ng nalalahad sa Mapapalad, isang Kahariang kalahok tayo ngayon at dito sa ating daigdig. Ngunit magiging ganap lamang at buo sa kabilang-buhay pagkamatay natin. Kaya kapwa pag-asa sa kasalukuyan at kapuspusan sa hinaharap ang iniaalok ng Mapapalad.

Mapapalad... sapagkat sa kanila ang Kaharian ng Langit. Dapat nating intindihin ang ibig sabihin ng

dahil sa katarungan sapagkat kanila ang Kaharian ng Langit.

¹¹Mapapalad kayo kung iniinsulto kayo at pinag-uusig at sinisiraang-puri dahil sa akin. ¹²Magsaya kayo at magalak sapagkat malaki ang gantimpalang nasa Diyos para sa inyo. Ganito rin pinag-uusig ang mga propetang nauna sa inyo.

langit ayon sa paraan ng pagsasalita ng mga Judio sa panahon ni Jesus. Dahil sa labis na pitagan sa Diyos, ayaw bigkasin ng mga Judio ang kanyang pangalan kundi mas gusto nilang tukuyin siya sa paggamit ng ibang mga salita gaya ng *Langit, Luwalhati, Kapangyarihan...* *Kaharian ng Diyos* ang eksaktong kahulugan ng *Kaharian ng Langit*, tulad ng ang Amang *sumasalangit* o *nasa langit* ay nangangahulugan ng *Diyos* Ama. Sa pagbasa natin sa salitang *Langit*, alalahanin natin hindi ang gantimpalang makakamtan natin *sa langit* pagkamatay natin kundi ang Kaharian ng Diyos na dumarating dito sa atin sa lupa kasama ni Jesus.

Mapapalad... sapagkat mapapasakanila ang lupain. Materyal na gantimpala kaya ang ipinangangako ni Jesus sa mga dukha o *daigdig* na espirituwal at “makalangit”? Hindi sinasabi ng Ebanghelyo na magkasalungat ang espirituwal at materyal. Sa katunayan nga’y ni hindi nababanggit sa buong Ebanghelyo ang salitang “espirituwal”. Nang magsalita ang Diyos sa pamamagitan ng mga propeta, isang masayang daigdig ang ipinangako niya sa kanyang bayan kung saan bibigyang-kasiyahan ang lahat ng kanilang gusto: mga bangketeng may masasarap na ulam, mahabang buhay, kapanatagan at katiwasayan, ulan para diligin ang lupa, paglaya mula sa pamatok ng maniniil, paghahari ng katarungan. Ngunit sa pagbibigay ng lahat ng ito, maliwanag na mabubuhay ang Diyos sa piling ng mga tao at ibibigay sa kanila ang kanyang Espiritu: *Magiging bayan ko sila at ako naman ang magiging Diyos nila.*

Kaya ipinahahayag ni Jesus ang Mapapalad na parang isang letaniya ng mga pangako na iisa lamang ang tinutukoy: ang *Kaharian ng Langit* (o *ng Diyos*) ay kapwa *ang lupa* o *lupain* ng Palestina na ipinangako sa mga anak ni Abraham at ang panatag at payapang *daigdig* na pinananahanan ng Diyos. Parehong tatanggapin ng *mga nagugutom sa katarungan* ang tinapay at kabanalan ng Diyos, dahil nangangahulugan din ng “pagiging ganap sa paningin ng Diyos” ang *katarungan* sa Biblia.

Mapapalad... sapagkat pagiginhawahin sila. Gumagaan ang loob natin sa pagkaalam na mahal tayo ng Diyos at kanyang pinagmamalasakit. Gumagaan din ang loob natin sa pagkaalam na kahit na hindi niya pinaunlakan ang ating mga panalangin, may kabuluhan at halaga ang ating krus. Gumagaan ang loob natin sa pagkakitang may ginagawang mga hakbang sa daigdig para sa paghahari ng katarungan at para kilalanin ang dignidad ng lahat ng dating hinahamak. Gumagaan din ang loob natin sa pagkaalam na higit pa sa maaari nating asahan at

Asin at liwanag ng mundo*(Mc 4:21; Lc 14:34; 8:16; 11:33)*

• ¹³ Kayo ang asin ng mundo. Ngunit kung mawalan ng lasa ang asin, paano pa ito mapaaalat na muli? Wala na itong silbi. Itatapon na lamang at tatapakan ng mga tao.

marapat sa atin ang ibibigay sa atin ng Diyos sa kabilambuhay.

Mapapalad... ang mga nagluluksa. Hindi mga taong bigo at naaawa sa sarili at sariling ginhawa lamang ang hinahanap ang tinutukoy ni Jesus. Sa Biblia, *ang mga nagluluksa* (Is 61:1), *ang mga pasensyoso* (Slm 37:11) ang mga taong naghihintay sa isang lunsod ng katarungan para sa lahat. Sapagkat hindi layunin ng Diyos na paunlakan ang mga panalanging makasarili, kundi ibigay ang mga pagpapala at kaligtasan sa sangkatauhan gaya ng ipinangako niya kay Abraham mula sa simula.

Mapapalad... ang mga pinag-uusig. At gaya ni Lucas, isa pang Mapapalad ang idinadagdag ni Mateo: *Mapapalad kayo kung iniinsulto kayo at pinag-uusig at sinisiraang-puri dahil sa akin.* Alam nina Lucas at Mateo mula sa karanasan na imposibleng ipahayag ang Ebanghelyo nang hindi dumaranas ng pag-uusig. Sinasabi ng marami na tinatanggap nila ang mga salita ng Diyos sa Ebanghelyo. Ngunit sa oras na may magpaliwanag sa mga salita ring iyon ng Diyos para baguhin ang buhay ng tao at ang daigdig, agad siyang pinag-uusig o tinitira nang pailalim. Nangyayari ito sa pulitika at sa iba pang larangan ng pakikipagkapwa-tao, kahit na sa mga kumbento.

Mapapalad ang sabi ni Jesus. Dumating siya sa mundong ito hindi tulad ng ibang lider ng relihiyon para ipaalaala sa mga tao ang matatandang kautusan o magdagdag kaya ng mga bagong utos. Ang una niyang misyon ay ipahayag ang wakas ng isang yugto sa kasaysayan at simulan ang bagong panahon ng Kaharian ng Diyos.

Iyon ang wakas ng panahon ng halos walang katapusang paghihintay ng mga tao habang pinalalakas ng Diyos ang kanilang loob sa kanyang pangako ng mas mabuting daigdig at inaanyayahan silang magtrabaho para sa katarungan at mabuhay ayon sa katotohanan. Ito ang panahon ng mga propeta. Sila ang magigiting na mga tao na tinuligsa ang kasamaan at nagtrabaho na taglay ang pag-asa sa mas magandang kinabukasan.

Pinapasinayaan naman ni Jesus ang panahon ng Kaharian ng Diyos, at *mapapalad* tayo... sapagkat dumating na sa atin ang Diyos. Ipinahayag ni Jesus at ng Iglesya pagkatapos niya ang isang Kaharian narito na at gumagawa sa piling natin (Mt 12:28). Nagiging personal na karanasan at pamumuhay ang pakikipagkasundo sa Diyos at ganap na paglaya. Ganito ang nasasaad sa mga Mapapalad: *pagiginhawin* tayo, *kaaawaan*, *makikita* natin *ang Diyos*... Hindi tayo nagiging bulag sa kahirapan at sa tunay na kalagayan: atin at ng iba. At hindi na magiging Iglesya

• ¹⁴ Kayo ang ilaw ng mundo. Hindi maitatago ang lunsod na itinayo sa tuktok ng bundok. ¹⁵ Hindi rin sinisindihan ang ilaw para takpan ng kahon, sa halip ay inilalagay ito sa isang lampara at tumataglaway sa lahat ng nasa bahay. ¹⁶ Gayundin naman ang inyong liwanag sa

ang Iglesya kung hindi na bibigkasin at maririnig sa kanya ang salitang *katarungan*, gaya sa kabuuan ng Biblia. Ngunit nakahihigit tayo sa mga propeta ng unang panahon, sapagkat dumating na ang Diyos at ipinakipagkasundo niya tayo. Sinasabi ni Jesus: *Makikita nila ang Diyos*. Naiintindihan natin ngayon ang pasensya ng Diyos dahil may pagbabago at kapanatagan tayong nararanasan na hindi natin maipahayag sa salita, nadarama natin ang pinakapresensya at katamisan ng Diyos. Talaga ngang *makapagpupunyagi* tayo *para sa kapayapaan* sapagkat nasa atin na ito. At hindi tayo nababagabag sa ating kaliitan sa harap ng mga puwersa ng kasamaan sapagkat balewala ang lahat ng puwede nating gawin kung ikumpara sa ginagawa mismo ng Diyos sa atin.

Tatawagin silang mga anak ng Diyos sapagkat talaga naman tayong mga anak ng Diyos: 1 Jn 3:1.

• 13. Tinatawag tayo ni Jesus para baguhin ang mundo. Hindi ito nangangahulugan na magiging Katoliko ang lahat ng tao, kundi kailangang maging *asin* at *ilaw* ang Iglesya para sa buong mundo.

Para sa mga Judio, hindi gaanong pampalasa ang *asin* kundi para huwag mapanis o masira ang pagkain. Ang *tipan ng asin* ang pakikipagtipan ng Diyos sa Israel, panghabampanahon ito at tinitiyak ang pamamalagi ng bayang pinili ng Diyos; ito ang pakikipagtipan sa mga maglilingkod sa kanya magpakailanman (Blg 18:19). At inaasinan din ang mga handog para alalahanin ang panghabampanahong pakikipagtimpang ito. Kaya naman tinatawag na *asin ng mundo* ang mga alagad ni Jesus sapagkat sa pamamagitan nila nakikinabang ang daigdig mula sa Pakikipagtipan sa Diyos. Kailangan nilang panatiliing naglalagablab sa daigdig ang apoy ng pakikibaka para sa tunay na katarungan at kaganapan.

• 14. Dapat maging *lunsod na itinayo sa tuktok ng bundok* ang Iglesya sa kabuuan nito (tingnan Is 2:2 at 4:2) na puwedeng makita ng lahat: isang lugar ng kapatiran at bahay na pinanunuluyan ng katotohanan. Ang makita ang Iglesya at lahat ng Kristiyano bilang liwanag, bilang mga saksi sa pananampalataya, pag-asa at pag-ibig sa gitna ng daigdig ay pagtatampok sa pinakabuod ng pagkakristiyano at sa tunay na halaga ng Ebanghelyong kanilang pinagsasaluhan. Hindi ito mababawasan o mababantuan o maipagkakamali sa anumang kultura, ideolohiya o organisasyong panlipunan. *Liwanag sa mga bansa* ang Kristiyanismo dahil ito ang kapuspusan ng presensya ng Diyos na Tagapagligtas at ng kanyang pakikipagniig sa sangkatauhan.

Mga anak ng liwanag: Ef 5:8; 1 P 2:12; 2 Tes 5:4.

paningin ng mga tao; at makikita nila ang inyong mabubuting gawain at pupurihin nila ang inyong Amang nasa langit.

Isang batas na buo at ganap

• ¹⁷ Huwag ninyong akalain na naparito ako para pawalang-bisa ang Batas at Mga Propeta. Naparito ako hindi para magpawalang-bisa kundi upang magbigay-kaganapan. ¹⁸ At talagang sinasabi ko sa inyo: habang hindi nababago ang langit at lupa, hindi mababago ni isang kudlit o kuwit ng Batas: lahat ay matutupad.

¹⁹ Kung may lumabag sa pinakamaliit na ipinag-uutos ng Batas at magturo ng

ganoon sa mga tao, ituturing din siyang pinakamaliit sa Kaharian ng Langit. Ngunit kung may magsagawa at magturo ng mga ito sa mga tao, magiging dakila siya sa Kaharian ng Langit.

²⁰ Sinasabi ko sa inyo na kung hindi mas ganap ang inyong kabanalan kaysa sa mga guro ng Batas at mga Pariseo, hinding-hindi kayo makapapasok sa Kaharian ng Langit.

• ²¹ Narinig na ninyo na sinabi sa inyong mga ninuno: *Huwag kang papatay*; ang sinumang pumatay ay lilitisin. ²² Sinasabi ko naman sa inyo: Ang sinu-

• 17. Mababago muna *ang langit at lupa... lahat ay matutupad*. Iba't iba ang ibig sabihin ng *Batas* sa panahon ni Jesus:

– Una sa lahat, ito ang kabuuan ng mga utos at kaugaliang batay sa aral ni Moises at itinatadhana ng relihiyon ng mga Judio.

– Ginagamit din ang *Batas* o *Ang Batas at Mga Propeta* para sa Biblia.

– Maraming lugar sa Biblia na ang kabuuan ng relihiyon ng mga Judio na batay sa Banal na Kasulatan ang tinutukoy ng *Batas*.

Kayat mas maiintindihan natin kung bakit parang magkakasalungat ang mga sinasabi ni Jesus tungkol sa Batas.

Lahat ay matutupad (5:18). Hindi ang mga utos ang tinutukoy ni Jesus kundi sinasabi niyang pansamantala lamang ang relihiyong itinatag sa Kasulatan ng Matandang Tipan, ngunit kinakailangang yugto sa kasaysayan ng pagliligas. Kailangang magkatotoo ang mga propesiya, at ang mga seremonya at mga paghahain ng relihiyong iyon ay nag-silbi namang pagtuturo sa mga tao tungkol sa misteryo ng kasalanan at habag na matutupad kay Jesus at sa kanyang gawa. Sa kanya nagkakatotoo ang *ganap at walang hanggang* pakikipagbuklod ng Diyos sa tao.

Sa 5:19, ang mga kautusan naman ang tinutukoy ni Jesus.

Sa 5:20, *kung hindi mas ganap ang inyong kabanalan...* ang espiritu ng Batas ang tinutukoy ni Jesus.

ANG ESPIRITU NG BATAS

Sinulat, iniakma at binuo ang mga batas ng Israel sa loob ng maraming dantaon. Nasa Biblia ang mga batas na iyon at hindi madaling pagtugmain ang napakaraming alituntunin na hindi naman laging pareho ang sinasabi. Kaya kahit na bago pa man dumating si Jesus, marami nang paliwanag ang sinimulang ituro at isulat ng mga guro ng Batas, at ibinagay ang mga kautusang iyon para gamitin ng mga Judio na may iba nang sitwasyon sa buhay.

Kapaki-pakinabang ang ginawang ito ng mga guro

ng Batas, pero may mas maganda pang magagawa. Sa pagbanggit ni Jesus ng *mas ganap na batas*, hindi niya hangad na baguhin ang mga batas sa relihiyon o magbigay pa ng dagdag na mga kautusan gaya ng mga guro ng Batas. Sa halip ay nananawagan siya sa atin na tanggapin at isaloob *ang espiritu ng Batas*.

Gaya ng Ama (5:48). Ito ang espiritu ng Batas. Mas mahalaga na awa ng Diyos ang laging pagtuunan ng pansin kaysa patuloy na pagnilayan ang kanyang mga utos. Ang naghahangad mabuhay bilang anak ng Diyos ay nagiging mas ganap at lubos kaysa mga Pariseong walang inaatupag kundi ang pagtupad sa mga panlabas na tungkulin. Ipinapakita sa atin ni Jesus ang Ama at kung paano mabuhay sa kanyang paningin, at kasabay nito'y ibinibigay rin niya sa atin ang ganap na Batas.

Sa totoo'y marami ang maaaring magkamali ng interpretasyon sa mga salita ni Jesus para sabihing: "Mas mabuti nga kung walang gaanong hinihingi ang relihiyon at mas madaling isabuhay!" Kaya naman nililiwanag ni Jesus: *Hindi makapapasok sa Kaharian ang sinumang ayaw tumupad hanggang sa kaliit-liitang bahagi ng Batas*. Hindi makapapasok ang lagi nang may handang katwiran para sa kanilang kataranan: "Hindi naman talagang napakahalaga ang mga utos na ito!" Ngunit para naman sa mga sumusunod sa Batas, ipinakikita sa kanila ni Jesus na hindi ang Batas ang pinakamahalaga kundi ang espiritu nito. Hindi maalwang daan ang Ebanghelyo para sa mga taong ito, kundi pagtawag sa *mas ganap* na buhay.

PANANAGUTAN – PURGATORYO

• 21. Pananagutan natin sa harap ng Diyos ang ating buhay. Siya ang Katotohanan. Kaya huwag lamang ang mga bagay na kasalanan sa mata ng tao at sa kanilang paghuhusga ang tawagin nating kasalanan. Kasalanan ko ang lahat ng sama ng loob at masamang kaisipan na kinikimkim ko at nagbubunga ng masama pagdating ng pagkakataon: *Ang sinumang manuya sa kanyang kapatid...* (22).

Itinuturo sa atin ng paghahambing sa dalawang

mang magalit sa kanyang kapatid ay lilitisin. Ang sinumang manuya sa kanyang kapatid ay lilitisin sa Sanggunian. At ang sinumang manghiya sa kanyang kapatid ay nararapat lamang itapon sa apoy ng impiyerno. ²³ Kaya sa paglalagay mo sa altar ng iyong hain at naalaala mong may reklamo sa iyo ang kapatid mo, ²⁴ iwan mo muna ang iyong hain sa harap ng altar at puntahan mo ang iyong kapatid para makipagkasundo sa kanya. At saka ka bumalik at ialay ang iyong hain sa Diyos.

²⁵ Makipagkasundo na sa iyong kaaway habang papunta pa kayo sa hukuman, at baka ipaubaya ka niya sa hukom na magpapaubaya naman sa iyo sa pulisya na magkukulong sa iyo. ²⁶ Talagang sinasabi ko sa iyo: hindi ka makalalabas

hangga't di mo nababayaran ang kahulihang sentimo.

• ²⁷ Narinig na ninyo na sinabing: *Huwag kang makiapid.* ²⁸ Ngunit sinasabi ko naman sa inyo: ang sinumang tumingin nang may pagnanasa sa isang babae ay nakiapid na rin sa kanyang puso.

²⁹ Kaya kung ang iyong kanang mata ang nagbubuyo sa iyo sa kasalanan, alisin mo ito at itapon! Makabubuti pa sa iyo na mawalan ng isang bahagi ng iyong katawan kaysa matapon ang buong katawan sa impiyerno. ³⁰ Kung ang iyong kanang kamay naman ang nagbubuyo sa iyo sa kasalanan, putulin mo ito at itapon! Mas makabubuti sa iyo ang mawalan ng isang bahagi ng iyong katawan kaysa

magkaaway na magkasabay na naglalakad na hindi natin dapat laging ipagpabukas ang pakikipag-areglo at ang pagtutuwid sa ating buhay. Mabuti nang ngayon kaysa bukas. Ang problema ay hindi lamang pagsisisi kundi pati na ang pagtutuwid sa pinsalang ating ginawa. At hindi lamang pagsasauli ng pera o gamit na ating kinuha sa kapwa ang ibig sabihin ng pagtutuwid sa pinsala. Kailangan ko ring tingnan ang aking sarili kung bakit napakahina ko at madali akong madala ng anumang pagnanasa. Kaya kailangan kong palakasin ang mahina kong kalooban sa pamamagitan ng panalangin at pagkontrol sa sarili.

Kadalasa'y nakikita natin na malamig ang pagmamahal natin sa Diyos at napakahina ng pagtitiyaga natin sa daan ng kabutihan. Ito ang bunga ng maraming taon ng pagkakasala at pagpapakasama. Nagagawa nating limutin ang mga maling ginawa natin pero hindi naman natin naitutuwid ang mga pinsalang nagawa natin sa buong pagkatao. Nagagawa man nating ngumiti at huwag mamroblema, dala-dala pa rin natin ang mga utang at pananagutang ito na hindi pa natin naaareglo na parang mga bangkay na nakatago sa ating sarili.

Hindi ka makalalabas hangga't di mo nababayaran ang kahuli-hulihang sentimo. Bawat masamang gawa at kabulaanang itinago natin sa ating konsiyensya ay ilalantad muna sa liwanag bago natin tamasahin ang kaligayahan at kawalang-hanggan ng Diyos. Kung hindi sa buhay na ito tayo dinalisay, sa ating kamatayan o pagkamatay natin tayo dadalisayin. At *Purgatoryo* ang tawag ng Iglesya sa masakit na pagdalisay na ito, na para bang *pagpurga* para alisin ang anumang masama.

Huwag nating isipin na parang "hintayan" ang Purgatoryo bago pumasok sa langit o kaya'y mga parusa sa atin ng Diyos bago niya tayo patuluyin sa kanyang presensya. Tinatawag na Purgatoryo ang

panahon na dinadalisay ng pag-ibig ng Diyos ang tao sa lahat ng bakas ng kasamaan na nagiging hadlang para tamasahin ang kapuspusan ng pag-ibig at kaligayahang matatagpuan sa Diyos. Kung paanong dapat munang "dalisayin" ng apoy ang isang kahoy mula sa pagkabasa nito bago ito mismo mag-apoy, gayon din naman tayo kailangang dalisayin ng pag-ibig ng Diyos.

• *27. Kung ang iyong kanang mata...* Hindi dapat mabuhay nang hiwalay sa iba ang Kristiyano. Kailangan siyang makilahok sa makabagong lipunan, magkaroon ng pakialam sa mga problemang panlipunan, mabuhay sa piling ng mga makasalanan. Subalit kung malaman niyang ilalayo siya sa Diyos ng isang pakikipagkaibigan o kaugalian o ambisyon, dapat siyang makipagkalas agad at huwag umasa sa sarili niyang lakas, o kaya'y isiping gagawa ng mga milagro ang Diyos para tulungan siya nang wala naman siyang ginagawa: "Bakit di mo putulin ang iyong kamay?"

May kinalaman din ito sa pagkaunawa ng Kristiyano sa pagkakait sa sarili o asetismo. May mga pagkakataong kailangan nating talikuran ang ilang mga bagay, mga tao at relasyon.

Una sa lahat, tinatawag tayong talikuran ang mga bagay kung masama ang mga ito (halimbawa'y imoral na trabaho tulad ng pagbebenta ng "drugs") kayat hindi nababagay sa ating pagkakristiyano. Sa ganitong mga kaso, kailangang maging ganap ang pagtalikod na ito.

Ikalawa, dapat nating talikuran ang mga bagay na kahit na sadyang mabuti ngunit sagabal naman sa pagmamahal at kalayaan ng kalooban natin dahil madali tayong maging makasarili. Dependente ang pagwawaksing ito: bilang pangkalahatang pamantayan, hindi natin dapat masamain ang mabubuting bagay. Mabuti ang sangnilikha (Gen 1:31) at ibinigay sa atin

matapon ang buo mong katawan sa impiyerno.

• ³¹ Sinabi rin namang: *Kung may makikipagdiborsiyo sa kanyang maybahay, bigyan niya ito ng katibayan.* ³² Ngunit sinasabi ko sa iyo: kung may magpaalis sa kanyang maybahay sa ibang dahilan maliban sa kawalang-katapatan, pina-pakiapid niya ito. At nakikiapid din ang nagpapakasal sa babaeng diborsiyada.

Panunumpa

• ³³ Narinig na rin ninyo na sinabi sa inyong mga ninuno: *Huwag kang sisira sa iyong sinumpaang pangako sa Panginoon.* ³⁴ Ngunit sinasabi ko naman sa inyo:

ng Diyos para sa paglago natin at kaligayahan bilang mga tao. Ngunit kailangan nating matutuhang kontrolin ito at iwasang paalipin dito. Kaya kailangan lamang na iwaksi natin ang mga tao, mga sitwasyon, mga pagpapahalagang panlipunan, pangkultura at pampulitika kung kinakailangan para muli tayong maging malayang gamitin ang mga ito. Ito ang tinatawag na asetismong Kristiyano ng mga manunulat sa buhay-espiritual.

Subalit may isa pang bagay na tinutukoy si Jesus sa tekstong ito, na kailangan tayong makipagkalas sa mabubuting bagay o pagpapahalaga (*ang mata* natin, *ang kamay* natin, ang mabubuting bagay natin). Ito ang pagkakataong masyado tayong dumidikit at napaaalipin sa anumang pinahalagahan natin, kayat magiging diyus-diyusan na ito o ipinapalit natin ito sa Diyos, at wala tayong anumang magawa. Sa ganitong mga pangyayari na paminsan-minsan namang nangyayari sa ating buhay, dapat tayong maging handa na ganap na makipagkalas.

• 31. *Kung may makikipagdiborsiyo sa kanyang maybahay...* Tingnan ang paliwanag sa Mc 10:1 at Mt 19:2.

Ibinibigay ang pananalitang ito ni Jesus bilang halimbawa ng mabigat na desisyong maaaring kailanganing gawin ng isang Kristiyano. Kung minsang'y humihingi ng pagpapakabayani at pagsasakripisyo ang Diyos, kayat hindi nagiging buo ang Ebanghelyo para sa mga ayaw pumili sa mahirap na daan.

Maliban dahil sa kawalang-katapatan. Itinuturo ng pinakamatatandang panitikang Kristiyano na madidiborsyo ng lalaki ang kanyang asawa pero hindi muling makapag-aasawa.

Maliban dahil sa kawalang-katapatan. Totoong hindi laging malinaw ang tekstong Griyego ng Ebanghelyo. Maisasalin din ang mga salitang ito bilang *maliban dahil sa pagsasamang di ayon sa batas*. Sa ganito'y ang problema ng maraming Kristiyano sa panahon ni Mateo ang tinutukoy niya. Sila ang mga

huwag kayong manumpa sa ngalan ng Langit pagkat *naroon ang trono ng Diyos*, ³⁵ ni sa ngalan ng lupa pagkat *ito ang tuntungan ng kanyang mga paa*, ni sa ngalan ng Jerusalem pagkat *ito ang lunsod ng Dakilang Hari*. ³⁶ Huwag kang manumpa ni sa ngalan ng iyong ulo pagkat ni hindi mo kayang paputiin o paitimin ni isang hibla ng iyong buhok. ³⁷ Sabihin mong oo kung oo at *hindi* kung hindi. Ano pa mang sasabihin mo'y sa demonyo na galing.

Pagmamahal sa kaaway

(Lc 6:29)

• ³⁸ Narinig na ninyo na sinabi: *Mata sa mata at ngipin sa ngipin.* ³⁹ Ngunit sina-

dating pagano na naging Kristiyano, at sa pagpasok nila sa Iglesia ay kailangan nilang pawalang-bisa ang pagsasama nilang di ayon sa batas at paalisin ang kanilang mga asa-asawa (tingnan 1 Cor 7:12-16).

• 33. Marami ang bumabanggit sa pangalan ng Diyos sa kahit anong pagkakataon. Dahil kaya talagang kilala nila siya at siya mismo ang laman ng kanilang isip? Nanunumpa ang mga Judio para sa kung anu-anong dahilan, at ang panunumpa ay lagi nang isang paraan ng pagtawag sa Pangalan ng Diyos. Sinasabi sa atin ni Jesus na kung basta na lamang natin ginagamit ang Pangalan ng Diyos para sa napakababaw na dahilan, dahil ito sa hindi natin talagang nadama ang bigat ng kanyang presensya. Napakawalang-galang ang manumpa sa Ngalan ng Diyos at gawin siyang saksi sa ating katapatan samantalang ni hindi natin kilala ang ating sarili at hindi pa rin dalisay ang ating konsiyensya!

Sa demonyo na galing ang iba. Humihingi tayo ng paumanhin o nangangatwiran tayo dahil pinoproblema natin ang mamabuti tayo at pakisamahan ng iba. Ipinapaubaya sa Ama ng mga anak ng Diyos ang pag-aalaga sa kanila, lalo na ang pangangalaga sa kanilang reputasyon at pagkatao. Lalabas at lalabas ang katotohanan; at kung kuntento na tayo sa pagbibigay lamang ng ating patotoo, lubos nating dinarakila ang Ama. Tingnan din ang Mateo 23:16 at Jaime 5:12.

• 38. *Kung may pumilit sa iyong...* Mga magsasakang inaapi at pinagmamalupitan ng mga dayuhang hukbo ang kinakausap ni Jesus. Walang-imitik na pagiging sunud-sunuran ang kinagawian nilang reaksiyon, ngunit nagtatanim naman ng sama ng loob at naghihintay na makapaghiganti.

Huwag ninyong labanan ng masama ang masama. Kung tayo lamang ang pinagmamalupitan o napipinsala, mas makabubuting magpatawad tayo at ipasa-Diyos ang ating kapakanan sa halip na makipaglaban.

sabi ko sa inyo: Huwag ninyong labanan ng masama ang masama. Kung sampalin ka sa kanang pisngi, ibaling ang mukha at iharap ang kabilang pisngi. ⁴⁰Kung may magdemanda sa iyo para kunin ang iyong sando, ibigay mo pati ang iyong kamiseta. ⁴¹Kung may pumilit sa iyong sumama sa kanya nang isang kilometro, dalawang kilometro ang lakarin mong kasama niya. ⁴²Bigyan ang nanghihingi at huwag talikuran ang may hinihiram sa iyo.

• ⁴³Narinig na ninyo na sinabi: *Mahalin mo ang iyong kapwa at kamuhian ang iyong kaaway.* ⁴⁴Ngunit sinasabi ko sa inyo: Mahalin ninyo ang inyong kaaway,

Sapagkat gaano man ito makatwiran o ayon sa batas, lalo lamang nating poproblemahin ang sarili nating kapakanan at karapatan. Nakikita ng Diyos ang lahat at higit pa sa magagawa ng sarili nating katarungan ang kanyang gagawin.

Ngunit maraming pagkakataon na dapat nating tutulan ang maniniil sapagkat ito lamang ang paraan para turuan siya at obligahing kumilos nang mas makatarungan at mas makatao. Kung lagi ko na lamang pagpapasensyahan ang pang-aabuso ng iba, kinukunsinti ko siyang gawin din ang gayon sa aking kapwa at nagiging kasabwat ako sa kawalang-katarungan sa lipunan.

Huwag ninyong labanan ng masama ang masama. Ibinibigay ni Jesus ang payong ito sa mga malakas ang loob na makakaunawang kung minsang sa pagbibigay ng higit sa hinihingi ng kalaban ay saka sila nakapaghahatid ng pagbabago sa kanya. Ngunit para naman sa mga taong nangingimi at mahina ang loob, pakikipagkapit-bisig ang unang hakbang na dapat nilang matutuhan tungo sa katarungan at kaligtasan. Kailangan nilang makipag-isa at makipag-organisa sa iba pang api upang ipaglaban ang kanilang mga karapatan sa inspirasyon ng katarungan at pagmamahal at hindi paghihiganti at pagkamuhi. Alam natin na pakikibaka ang unang itinuro ng Biblia sa bayan ng Diyos, at saka lamang ang pagpapatawad.

Ibaling ang mukha at iharap ang kabilang pisngi. Sa nakagugulat na payong ito ni Jesus, binubuksan niya ang ating isipan para maintindihan ang karahasan at itinuturo sa atin ang lihim ng kawalang-karahasan. Hindi lamang gawa ng iisa ang karahasan. Tulad ng pagnanasa at kasakiman, napupukaw sa atin ang karahasan sa pagkakita natin sa karahasan, pagnanasa at kasakiman ng iba. Maraming bagay tayong hindi pinagnasahan sa loob ng mga taon, pero sa oras na pahalagahan ng iba ang mga ito at magkaroon sila, halos ikamatay natin kung hindi rin tayo magkakaroon ng mga ito. Gayundin naman, sa pagkakita nating

at ipagdasal ang mga umuusig sa inyo. ⁴⁵Sa ganito kayo magiging mga anak ng inyong Amang nasa langit. Sapagkat pinasisikat niya ang araw sa kapwa masama at mabuti, at pinapapatak niya ang ulan sa kapwa makatarungan at di-makatarungan.

⁴⁶Kung mahal ninyo ang nagmamahal sa inyo, bakit kayo gagantimpalaan? Di ba't ginagawa rin ito ng mga kolektor ng buwis? ⁴⁷At kung ang mga kapatid ninyo lamang ang inyong binabati, ano ang naiiba rito? Di ba't ginagawa rin ito ng mga pagano?

⁴⁸Kaya maging ganap kayo gaya ng pagiging ganap ng inyong Amang nasa langit.

kapaki-pakinabang na gumagamit ng dahas ang iba, gusto nating ganoon din ang gawin. Ngunit hindi makapagbubunga ng katarungan ang dahas sa dahas sapagkat sa pagtatagumpay sa maniniil, ang mga dating biktima ng paniniil ang siya namang nagiging mga bagong maniniil.

Nangungusap si Jesus hindi para sa mga naghanap ng dagliang solusyon na lagi namang mapanlinlang, kundi para sa mga handang makibahagi sa mahaba at matrabahong pagtatayo ng Kaharian. Ang mga taong ito ang makakatagpo ng iba pang mga paraan kaysa "banal na digmaan" na pinapangarap ng napakaraming rebolusyonaryo.

Tinuturuan ang mga nag-aaral ng judo na patumbahin ang kanilang kalaban: "Kapag itinulak ka niya, hilahin mo siya sa halip na itulak mo rin siya; at kung gusto ka naman niyang hilahin, huwag mo siyang hilahin din kundi itulak mo siya, para siya tumumba." Ganito rin ang sinasabi rito sa atin ni Jesus. May paraan ng pagbibigay nang doble sa hinihingi ng ating kalaban para lituhin ang lahat niyang pananggalang upang sa wakas ay makilala niyang nagkamali pala siya.

• ⁴³Minsan lamang binanggit ni Jesus ang *maging ganap kayo gaya ng pagiging ganap ng inyong Ama*, at may kinalaman ito sa hindi pag-iiba sa mga kaibigan at mga kaaway. Mahal ng Diyos ang bawat isa at kailangan natin siyang tularan. (Tingnan ang paliwanag sa Lc 6:32). Para magawa ito, hindi lamang pusong puno ng pag-ibig ang ating kailangan kundi ang kakayahang unawain ang iba. Sapagkat habang hinuhusgahan natin ang ating kapwa, naaapektuhan din ang pagmamahal natin sa kanila. Sa oras na malaman natin na may lugar pala sa daigdig na ito para sa bawat isa at pinapatnubayan ng Diyos ang lahat para sa kapakanan ng lahat, nararating natin ang pamantayan ng Diyos at *ganap na tayong gaya ng Ama*.

**Paggawa ng mabuti para sa
Diyos lamang**

6 ¹Pag-ingatang huwag maging pakitang-tao lamang ang inyong mabubuting gawa. Kung ganito ang gagawin ninyo, wala na kayong gantimpala sa inyong Amang nasa langit. ²Kaya pag nagbibigay ka ng limos, huwag pahipan ang trumpeta sa unahan gaya ng ginagawa ng mga mapagkunwari sa sinagoga at sa mga daan; gusto nilang mapuri ng mga tao. Sinisiguro ko sa inyo na nagan-timpalaan na sila nang husto.

³Kaya kung ikaw naman ang magbibigay ng limos, huwag ipaalam sa iyong kaliwang kamay ang ginagawa ng iyong kanang kamay; ⁴at mananatiling lihim ang iyong paglilimos at ang iyong Amang nakakakita sa mga lihim ang siyang gantimpala sa iyo.

⁵Kung mananalangin kayo, huwag ninyong tularan ang mga mapagkunwari. Gustung-gusto nilang tumayo sa mga sinagoga o sa mga daan para manalangin

nang nakikita ng marami. Sinisiguro ko sa inyo na nagantimpalaan na sila nang husto. ⁶At kung ikaw naman ang manalangin, pumasok sa iyong silid, isara ang pinto at manalangin sa iyong Ama na kasama mo nang lihim; at ang iyong Ama na nakakakita sa ipinaglilihim ang gantimpala sa iyo.

• Ama Namin...

(Lc 11:1; Mc 11:25)

⁷Pag manalangin kayo, huwag kayong magsalita nang magsalita gaya ng ginagawa ng mga pagano; naniniwala nga sila na mas pakikinggan sila kung marami silang sinasabi. ⁸Huwag kayong tumulad sa kanila. Alam ng inyong Ama ang mga pangangailangan ninyo bago pa man kayo humingi.

⁹Kaya, ganito kayo manalangin:
Ama naming nasa Langit,
sambahin ang Ngalan mo,
¹⁰dumating ang Kaharian mo,

Mahalin mo ang iyong kapwa (Lev 19:18). Sa Matandang Tipan, kababayan o kapwa-Judio ang ibig sabihin ng *kapwa*. Itinataguyod ng mga batas ng mga Judio ang pagkakabuklod ng bayang Israel pero hindi nila naisip ang tungkol sa pagkakapatiran ng lahat.

Kamuhian ang iyong kaaway. Mababasa sa Dt 7:2-3 ang katulad na anyo nito. Sa pagtukoy sa mga kaaway ng bansa (at hindi mga personal na kaaway), sinasabihan silang huwag magtiwala sa kanila at mabuhay nang malayo sa kanila para huwag makibahagi sa kanilang mga pagkakamali.

Mahalin ninyo ang inyong kaaway: Mc 12:31; Lc 10:27; Rom 13:9; Gal 5:14; Jaime 2:8; Rom 12:20; Lc 23:34; Gawa 7:60; Rom 12:14; 1 Cor 4:12; Ef 15:1.

• **6.1** Hindi tayo magagantimpalaan ng Diyos habang sarili nating interes at pakikisama ng kapwa ang ating hinahanap. Sisimulan niyang makinig sa atin at magpakilala kung siya lamang ang gagawin nating saksi ng ating buhay. Ang nananampalataya ang nakakakita sa di-nakikita, at kuntento na siyang malaman na nakikita siya at kilala ng Diyos.

Nasa lahat ng dako ang Diyos pero wala siyang mga tainga para pakinggan ang ating mga “dasal”. Bale-wala ang pagbubukas ng bibig hanggang hindi natin isinasaisantabi ang lahat para mapag-isa sa kanyang presensya. Bakit paulit-ulit at napakabilis nating dinarasal ang ating mga panalangin gayong ni hindi natin naiintindihan ang ating sinasabi?

ANG LANGIT; ANG AMANG NASA LANGIT

• 7. Wala sa dami ng salita o pag-uulit ng mga dasal ang halaga ng panalangin, na para bang trabahong dapat tapusin. Nakasalalay sa ating pananampalataya at pag-ibig sa Diyos ang halaga ng panalangin. Kailangan nating ituon ang ating puso at isipan sa Diyos bilang Ama at kaibigan, bilang Diyos na nagmamahal sa atin at laging naghihintay sa atin para magkaroon ng ilang sandali ng katahimikan sa kanya. Hindi pagsasalita nang pagsasalita ang panalangin kundi pagpapaubaya ng ating buhay sa mga mapag-mahal na kamay ng Diyos.

Ibinigay ni Jesus sa kanyang mga alagad ang *Ama Namin* bilang pinakaganap na panalanging sadyang bumubukal sa puso ng mga anak ng Diyos, sapagkat dito nila ipinahahayag ang lahat nilang ninanais sa tamang ayos at anyo. Tulad ng mga guro ng panahong iyon, maingat na binuo ni Jesus ang *Ama Namin* para mas madali itong masaulo. Kapag pinagsama-sama ang mga unang letra ng mga unang berso ng panalangin sa lengguwaheng ginamit ni Jesus, nabubuo ang salitang *dumating* (o *mapasaamin*) na siyang pinakasusi ng panalanging ito: *Dumating ang Kaharian mo!*

Nabanggit na natin na ang Diyos mismo ang tinutukoy ng mga kapanahon ni Jesus sa pagsasabi nila ng *Langit* dahil sa malaki nilang pitagan sa Diyos kayat hindi nila mabigkas ang kanyang pangalan. Kaya naman sinasabi rin ni Jesus: *Kaharian ng Langit* para

sundin ang loob mo
dito sa lupa para nang sa Langit.
¹¹ Bigyan mo kami ngayon ng aming
kakanin sa araw-araw,
¹² patawarin mo ang aming mga
pagkakautang
gaya ng pagpapatawad namin sa
mga nagkakautang sa amin.

¹³ Huwag mo kaming dalhin sa tukso,
at iligtas mo kami sa Masama.
¹⁴ Kung patatawarin ninyo ang mga
nagkasala sa inyo, patatawarin din kayo
ng inyong Amang nasa Langit. ¹⁵ At kung
hindi ninyo patatawarin ang mga nagka-
sala sa inyo, hindi rin kayo patatawarin ng
inyong Ama.

sabihing Kaharian ng Diyos, at *Amang nasa Langit* na ibig sabihi'y Amang-Diyos.

Kabilang daigdig ang ibig sabihin ng *Langit* para sa atin, isang daigdig na di materyal kung saan ibinabahagi ng Diyos ang kanyang kaligayahan sa gusto niyang bahaginan. Kayat sa pagsasabi nating *Amang nasa Langit*, hindi ito nangangahulugan na malapit o malayo siya, nasa itaas o nasa ilalim o nasa loob. Hangad lamang nating itaas sa kanya ang ating espiritu. Alam natin na hindi marapat sa kanya ang ating mga salita, at makasarili't limitado ang ating mga pinagkakaabalahan kung ikukumpara sa kadakilaan ng kanyang mga pag-iisip at kabutihang-loob ng kanyang pag-ibig. Hindi ordinaryo at natural ang makipag-usap sa Diyos at matawag siyang Ama, kundi isang napakalaking pribilehiyo. Sinasabi ni Jesus: "Aking Ama" at "Inyong Ama". Dahil siya ang kaisa-isa, at tayo'y mga anak na ampon dahil sa awa ng Diyos na nagkaloob na *isilang* tayong *muli* (Jn 3:1).

Sinasabi rin ng Biblia ang salitang Diyos at pati ang *Pangalan* ng Diyos. Alam natin na pagpapakilala ng Diyos ang sangkinapal at pinupuspos niya ang lahat niyang nilikha, ngunit hindi siya nakapaloob dito ni sa alinmang dako. Kaya naman ginagamit natin ang kanyang *Pangalan* para sabihin ang aktibo niyang presensya, ang ningning niya't kagandahang bumabalot sa lahat.

Sambahin ang Ngalan mo! Ibig sabihi'y "Makilala nawa at ipahayag na Banal ang iyong Pangalan! Makita nawa ang kagandahan mo't kabutihang-loob sa mga nagiging anak mo! Makilala nawa ang iyong kaganapan sa mabubuting gawa nila (5:16)." Ayon sa Ebanghelyo ni Juan (14:23), napababanal ang Ngalan ng Diyos kung pinatutuloy ng mga nagsasabuhay sa kanyang salita ang kanyang presensya at kayamanan. Walang ibang hangad ang Ama kundi ibuhos sa mga anak na kanyang pinili at minahal ang kanyang kabanalan at kaligayahan. Gusto niyang itatak sa atin ang kanyang Pangalan upang mabuklod tayo sa kanya araw-gabi, kung paanong pinagbubuklod ng Espiritu Santo ang Ama at ang Anak.

Dumating ang Kaharian mo. Lumapit na sa atin ang Kaharian ng Diyos sa pagdating ni Jesus. Naghahari ang Diyos hindi dahil mas makapang-yarihan siya ngayon, kundi mas madali siyang makapaghahari kung saan kilala na siya sa katotohanan. Nadarama na siya ngayon ng mga sumasampalataya hindi bilang isang Diyos na nagtatakda ng mga obligasyon ni isang Tagapagligtas na mas makapang-yarihan sa masasama. Sa halip ay nakikilala nila siya sa kaloob ng kanyang Anak, sa pagpapakababa ng kanyang Anak at sa kanilang pagmamahalan. Sa

pagkadiskubre sa katotohanang ito sumisibol ang pag-ibig at awa; at darating ang panahon na makikita natin sa daigdig ang ilang bunga ng Kahariang ito. Ngunit hindi sapat na basta na lamang maipagkasundong isa-isa ang mga sumasampalataya; ginawa tayo ng Diyos bilang lebadura o "baking powder". Ang mga ipinaki-pagkasundong anak ng Diyos ang lebadurang pampaalsa sa lipunan kayat patungo sa iisang layunin ang pagsulong ng sangkatauhan sampu ng lahat nitong mga proyekto, mga gawain at mga planong pang-ekonomiya at pampulitika: bawat isa at lahat-lahat ay kailangang bumalik sa Ama.

Ngunit mabuti man tayo o masama o walang pakialam, darating at darating ang Kaharian ng Diyos, sa ayaw nati't sa gusto, sapagkat narito na nga ito.

Sundin ang loob mo. Ito ang mga salita ni Jesus sa Getsemane (Mt 27:39). Naniniwala ang ilan na may higit silang pananampalataya dahil lagi nilang hinihintay na lutasin ng Diyos ang kanilang mga problema. Ngunit hindi ganito ang pagbibigay ng kasiyahan sa kanya. Itinataas ng mga anak ng Diyos ang kanilang espiritu sa kanya upang sa wakas ay maging sarili nilang kalooban ang kalooban mismo ng Diyos.

Dito sa lupa para nang sa Langit. Para sa tatlong naunang kahilingan ang mga salitang ito: *sambahin ang Ngalan mo... sundin ang loob mo.* Ipinaaalaala nito sa atin na lahat sa daigdig na ito na nilikha at saklaw ng panahon ay nakasalalay sa iba pang daigdig na hindi nilikha at wala nang panahon: ito ang Misteryo ng Pagkadiyos. Doo'y tinatamasa ng Diyos Ama ang kayamananang ibinabahagi niya sa kanyang nilikha. Nakikita niya ang kanyang bayang pinili sa kahihinatnan nito sa wakas ng daigdig na nagkakabuklod kay Kristo. Doo'y isinasakatuparan at niluluwalhati ng lahat ang kalooban ng Diyos. Ngunit para sa ating nabubuhay na saklaw ng panahon, nababahala tayo sa pamumuhay sa isang sitwasyong di ganap at lubos, sa isang mundong parang nanganaganak, na parang puwersa ng kasamaan ang naghahari. At idinadalangin nating maayon nawa sa unang plano ng Diyos ang lahat, na siya namang tunay na mangyayari.

Hinihingi natin sa Ama *ang tinapay (ang kakanin)* na ipinangako niya sa mga nakikinig sa kanyang salita. Naniniwala ang mga tao ngayon na sa sariling pagsikap lamang nila nakasalalay ang materyal na kapakanan nila. Sinasabi naman ng Biblia na sa Diyos at sa atin ito nakasalalay. Mga pansamantalang milagro sa ekonomiya ang mag-isang maihahatid ng tao, pero maaari nating aksayahin ang mga naipong kayamanan. Sa pakikinig lamang sa salita ng Diyos (Dt 8:3)

• ¹⁶Pag mag-aayuno kayo, huwag magpakita ng lungkot sa mukha gaya ng mga mapagkunwari. Nagpapakita sila ng lungkot sa mukha para makita ng tao na nag-aayuno sila. Talagang sinasabi ko sa inyo na nagantimpalaan na sila nang husto. ¹⁷Kung ikaw naman ang mag-aayuno, maghilamos at ayusin ang sarili ¹⁸sapagkat hindi ka nag-aayuno para pakitang-tao lamang kundi para sa iyong Amang nakakakita sa lahat. At gagantim-

palaan ka ng iyong Amang nakakakita sa lahat ng lihim.

(Lc 11:34; 12:33)

• ¹⁹Huwag dito sa lupa kayo mag-ipon ng inyong mga iniipon sapagkat dito'y masisira ang mga iyon ng mga kulisap at kalawang, at mananakaw ng magna-nakaw. ²⁰Sa piling ng Diyos kayo mag-ipon ng inyong iniipon; wala nga roong kulisap o kalawang na sisira, at walang

magkakatnapay ang mga tao at maipamamahagi ito. Ang taong umaasa sa Diyos hindi para sa "aking" kakanin kundi para sa *aming kakanin* ang siyang magsisikap na magkatrabaho, gumawa sa mga bagay na kapaki-pakinabang at itaguyod ang katarungan sa kanyang pinagtatrabahuhan.

Tinatalakay din ng Ama Namin ang mga *utang* na kailangan nating patawarin (6:12). Pero mga *pagkakamali* naman ang nababasa natin sa 6:14. Maliwanag na magkapareho para kay Jesus ang mga utang at mga pagkakamali. Kapag pinatatawad natin ang *humihingi ng tawad* (Lc 17:4), hindi ito nangangahulugan na tayo ang nagmamagandang-loob sa kanya o dagdag kaya sa ating kabutihang kundi pinalalaya natin ang ating sarili sa pagkamuhang sama ng loob na lumalason sa atin. Hangga't nakakapit tayo sa ating mga karapatan, nananatili tayong nakaangklarin sa mundong ito. Gusto ng Diyos na patawarin tayo o ilapit tayo sa kanya, pero paano niya ito magagawa kung mahigpit tayong nakakapit sa mga bagay ng mundong ito?

Kinakausap ni Jesus ang mga dukhang nasanay nang mabuhay na may mga utang na kadalasa'y hindi nila mabayaran. Obligado silang mabuhay sa piling ng mga taong hindi naman nila pinili. Pinararami lamang ng lahat ng ito ang mga pagkakataon para magkasamaan ng loob ang isa't isa. Marami ngayon ang talagang nagsasarili sa kanilang buhay at itinuturing na pinakamaganda na ang huwag magkaroon ng anumang utang na loob kaninuman. Dahil sa pagsasariling ito, lalo namang nagiging mahirap sa ating unawain ang habag ng Diyos sa mga dukhang tulad natin sa harap niya.

Huwag mo kaming dalhin sa tukso. Ganito ang sinasabi ng nakaalam sa sarili niyang kahinaan at kaunting pananampalataya. Gaano man kalakas ang loob niya sa kasalukuyang sandali, alam niya na kung ikukubli ng Diyos ang kanyang mukha, tiyak na maiiwan siyang mag-isa. Wala siyang takot na harapin ang mahihirap na labanan kung ito ang siyang hinihingi ng Diyos sapagkat siyang nag-uutos sa atin ang siya ring magbibigay sa atin ng kinakailangang lakas. Ngunit alam nating wala tayong lakas sa ganang sarili natin.

At magiging mas maingat pa tayo kung alam nating hindi lamang *masama* ang kaaway kundi *ang Masama* mismo. May mas malakas at mas matalino sa atin na nag-aabang na linlangin tayo, iligaw sa pananam-

palataya at ibuwal sa sandaling bumilib tayo sa ating sarili at talikuran ang mga paraang ibinigay ni Jesus sa atin para manatili sa pananampalataya at sa Iglesya.

Tingnan ang isa pang mas maikling teksto sa Lucas 11:1.

• 16. Hindi binibigyang-katwiran o itinatakwil ni Jesus ang pag-aayuno. Nag-aayuno siya mismo: 4:2; 9:15; 17:21. Sinasabi lamang niya na walang saysay ang pag-aayuno kung pagpapahalaga ng kapwa at hindi ng Diyos ang hinahanap natin.

May pag-aayuno ang lahat ng relihiyon. Paraan ito ng pagtawag sa Diyos lalo na kapag dumaranas tayo ng labis na kasawiampalad (Joel 2:12). Angkop ito sa mga taong kinukunsiyensya at gustong kahabagan ng makapagpapatawad sa kanya (Jonas 3:8). Isa ring paraan ito ng pagtuturo ng pagkontrol sa sarili at pagpukaw sa ating lakas at kakayahan bilang paghahanda sa pagpapahayag ng Diyos (Ex 24:28).

Hindi masyadong binibigyang-diin ng Biblia ang pag-aayuno. Ipinahayag ng mga propeta na walang silbi ang pag-aayunong wala namang kalakip na pagiging mas maunawain at mas makatarungan sa kapwa: Is 58; Zac 7:4.

Mula sa panahon ni Gandhi, ginagamit din ng ilang mga tao at mga grupo ang pag-aayuno bilang paraan para ipaglaban ang kanilang simulain, bilang sandata sa pulitika para tawagin ang pansin sa kanilang mga ipinakikipaglaban. Wala namang masama rito, lamang e iba ito sa panrelihiyong pag-aayuno na binabanggit ni Jesus. Dahil sa pag-aayunong ito, ang Diyos ang gustong paratingan ng nag-aayuno at hindi opinyon ng publiko (Mt 6:18). Nangangahulugan din ito ng pagiging handa ng kalooban sa pagsisisi sa personal na kasalanan ng taong nag-aayuno.

• 19. *Huwag dito sa lupa kayo mag-ipon ng inyong mga iniipon.* Anu-ano ba ang mga bagay na pinag-aaksayahan natin ng ating lakas, mga bagay na ating pinapangarap at ipinagmamalaki? Anu-ano ang mga kayamananang nagbibigay sa atin ng kapanatagan sa ating mga tahanan? Anu-ano ang gusto nating mga kayamanan na itinatabi natin sa bahay, sa bangko, o kaya'y sa ating alaala para masiyahan sa pag-alaala sa mga ito?

Naroon din ang iyong puso. Sa kulturang Hebreo, ang isipan at konsiyensya ng tao ang ibig sabihin ng puso. Hindi ako ang magmamay-ari sa mga bagay na

magnanakaw. ²¹Malaman mo nawa na kung nasaan ang iyong kayamanan, naroon din ang iyong puso.

- ²²Ang iyong mata ang lampara ng iyong katawan; kung malinaw ang iyong mata, nasa liwanag ang buong katawan. ²³Kung malabo naman ang iyong mata, nasa kadiliman ang buong katawan. At kung dumilim ang liwanag na nasa iyo, gaano pa kaya ang madilim!

Sa Kaharian ito ang iyong puso

(Lc 12:23; 16:13)

- ²⁴Walang makakapagsilbi sa dalawang amo; siguradong kamumuhian ang isa at mamahalin naman ang isa pa, o magiging matapat sa una at mapabayaan ang pangalawa. Hindi kayo makapaglilingkod sa Diyos at sa pera.

²⁵Kaya sinasabi ko sa inyo: huwag mag-alala sa kakanin at iinumina para sa inyong buhay, o sa idadamtan para sa inyong katawan. Di ba't mas mahalaga ang buhay kaysa pagkain, at ang katawan kaysa damit? ²⁶Tingnan ninyo ang mga ibon sa langit: hindi sila naghahasik ni nag-aani, ni nag-iipon sa mga bodega, gayunma'y pinakakain sila ng inyong

iyon; ang mga iyon ang magmamay-ari sa akin at hahadlangan akong makita nang malinaw ang buhay. Dahil sa mga iyon, ayaw ko nang makinig at mangahas na hanapin ang katotohanan sa takot na mahusgahan mismo ng katotohanan.

Ginagamit ng sumasampalataya ang pera, gumagawa siya ng mga plano, nabubuhay siya sa daigdig. Ngunit ang talaga lamang importante ayon sa Ebanghelyo ang tangi niyang hinahanap at minamahal.

- 22. Inihahambing ng talatang ito ang konsiyensya sa *mata*. Maaari palang maging kabulagan ang liwanag na ito sa ating kalooban. "Hindi ako kinokonsiyensya," ang sabi ng mga tao. Pero nakikita naman kaya ng konsiyensyang ito ang katotohanan?

Ang babala ni Jesus tungkol sa panganib ng bulag na konsiyensya na maaaring magligaw sa atin ay katugma ng kanyang tagubilin na nasa mga tunay na pinahahalagahan natin dapat ang ating mga puso. Karaniwang sinasabi sa espirituwalidad na Kristiyano na bunga ng wala sa lugar na pagkapit sa mga idea, mga tao, mga bagay, pera... ang kabulagan ng puso.

Amang nasa Langit. Di ba't mas mahalaga kayo kaysa mga ibon?

²⁷Sino sa inyo ang makapagdadagdag sa kanyang taas sa pagkabahala niya?

²⁸At bakit kayo mababahala tungkol sa pananamit? Tingnan ninyo ang mga buklak sa bukid, sa pagtubo ng mga ito. Hindi sila nagtatrabaho o humahabi.

²⁹Ngunit sinasabi ko sa inyo na kahit na si Solomon sa kanyang kayamanan ay hindi nakapagbihis gaya ng isa sa kanila.

³⁰Kung ganito ang damit na ibinibigay ng Diyos sa mga damo – mga damong nasa bukid ngayon at susunugin bukas sa kalan, higit pa ang gagawin niya para sa inyo, mga taong maliit ang paniniwala!

³¹Huwag na kayong mag-alala at mag-sabi: Ano ang ating kakanin? Ano ang ating iinumina? O, ano ang ating isusuot?

³²Ang mga pagano ang nababahala sa mga bagay na ito; ngunit alam ng inyong Amang nasa Langit na kailangan ninyo ang mga ito. ³³Kaya hanapin muna ninyo ang kaharian at katarungan ng Diyos, at ibibigay rin sa inyo ang lahat ng ito. ³⁴At huwag alalahanin ang bukas sapagkat bahala ang bukas na mag-alala sa kanyang sarili. Sapat na sa bawat araw ang sariling hirap nito.

ISANG PARAAN NG PAMUMUHAY

- 24. *Walang makapagsilbi sa dalawang amo.* Tulong sa atin ang panimulang linyang ito para maintindihan ang sumusunod: gusto ni Jesus na maging malaya tayo hindi sa mga gawain kundi sa lahat ng pagkabahala para mas makapaglilingkod sa Diyos.

Naituro na ng Kasulatan na dapat tayong mamili sa Diyos at sa mga huwad na diyos. Sinasabi rito ni Jesus na ang *Pera* ang huwad na diyos dahil naghahandog ito ng kaligayahan at kapanatagan para sa hinaharap. Ngunit ninanakaw naman nito sa atin ang kasalukuyang panahon na tangi nating yaman. Sa kaabalaan natin sa paghanap ng pera, hindi natin magawang mabuhay nang lubos at malaya: napapabayaang natin ang ating personal na paglago at ang ating pamilya, nagwawalang-imik tayo sa harap ng kasamaan at kasinungalingan, hindi natin inaasikaso ang ating kapwa at nangangayupapa sa harap ng makapangyarihan.

Bakit kayo mababahala? Matapos problemahin ang kawalan ng pera, o ang kasalukuyang hirap na dinaranas, o ang kawalan ng hanapbuhay, napapahiya

Mga anak ng Kaharian*(Lc 6:37; 11:9; 6:31; 13:23)*

7 • ¹Huwag humatol at hindi kayo hahatulan. ²Kung paano kayo humatol sa inyong kapwa, gayon din kayo hahatulan, at susukatin kayo sa sukatang ginamit ninyo. ³Bakit mo tinitingnan ang puwing sa mata ng iyong kapatid? At di mo pansin ang troso sa iyong mata. ⁴Paano mo masasabi sa iyong kapatid: 'Halika, at aalisin ko ang puwing sa iyong mata,' kung may troso naman sa iyong mata? ⁵Mapagkunwari! alisin mo muna ang troso sa iyong mata, at saka mo makikita kung paano aalisin ang puwing sa mata ng iyong kapatid.

• ⁶Huwag ibigay ang banal sa mga aso o itapon ang inyong perlas sa mga baboy, at baka yapakan nila ito at balikan kayo at lapain.

• ⁷Humingi at kayo'y bibigyan; magha-

tayo sa pagkakita sa mga simpleng tao na nakapagbabahagi ng kaunting meron sila sa ibang mas pobre kaysa kanila, na hindi naman nanghihinayang o iniisip na nakagawa sila nang malaki. Pagpapalaya ang gawa ng Diyos sa kabuuan ng kasaysayan. Ngunit magkakaroon naman kaya tayo ng sapat na pananampalataya para palayain ang ating mga sarili mula sa napakaraming kaabalahan?

Hindi nangangahulugan ang paghahambing sa *mga bulaklak* at *mga ibon* na makapagahalukipkip na lamang tayo at walang gagawin dahil kaya tayo ginawa ng Diyos na may mga braso at utak ay para gamitin ang mga ito. Sa halip ay itinuturo sa atin ni Jesus na kung inaalagaan at pinagaganda ng Diyos ang pinakamaliit sa kanyang mga nilalang, higit pa niya tayong aalagaan para maging maganda at ganap ang ating buhay.

Hanapin muna ang Kaharian. Gusto ni Jesus na makipagsapalaran tayo para sa totoo, sa halip na problemahin ang katiyakan ng ating kinabukasan. Tinatawag tayong lahat na makibaka araw-araw para makamit ang higit na katarungan, kagandahan at kadakilaan. Kaya kailangan nating limutin ang ating sarili, isakripisyo ang mga pansariling interes at kahit na siguro ang kinabukasan ng ating mga anak. Kailangan siguro nating ilaan ang ating sarili sa mga gawang apostoliko na kakaunti o walang anumang suweldo.

• **7.1** *Huwag kayong humatol.* Kailangan tayong matutong humusga kung ano ang mabuti o masama sa ating paligid. Ngunit hindi natin dapat gawing hukom ang ating mga sarili para husgahan ang ating kapwa,

nap at matatagpuan ninyo; kumatok at bubuksan ang pinto para sa inyo. ⁸Talaga ngang tumatanggap ang humihingi, nakakakita ang naghahanap, at pagbubuksan ang kumakatok. ⁹Sino sa inyo ang magbibigay ng bato sa kanyang anak kung tinapay ang hinihingi nito? ¹⁰Sino ang magbibigay ng ahas kung isda ang hinihingi nito? ¹¹Kahit masama kayo, marunong kayong magbigay ng mabuting bagay sa inyong mga anak. Gaano pa kaya ang inyong Amang nasa Langit? Magbibigay siya ng mabubuting bagay sa mga hihingi sa kanya.

¹²Kaya gawin ninyo sa iba ang gusto ninyong gawin sa inyo, ito ang nasa Batas at Mga Propeta.

• ¹³Pumasok sa makipot na pinto sapagkat malapad ang pintuan at malawak ang daan papunta sa kapariwaraan, at marami ang pumapasok doon. ¹⁴Napakakipot naman ang pintong papunta sa

na para bang mas magaling tayo sa kanya at kailangan natin siyang ipagdiinan at husgahan. Para maging makatarungan ka sa iyong kapwa, ituring mo siya nang may katarungan; para maging mabuti ka sa kanya, tingnan mo siya nang may kabutihan.

Kung titingnan natin ang ating buhay, malalaman natin na ang mga umalalay at umunawa sa atin ang nakatulong sa atin, at hindi ang mga humusga at humatol sa atin.

Huwag kayong humatol: Rom 2:1; 14:4; 1 Cor 5:12; Jaime 4:11.

Paano natin mahuhusgahan, hindi sa negatibong kahulugan nito, ang pagkakamali ng ating kapwa para ituwid siya? Ipinaliliwanag ito ni Pablo sa Gal 6:1-5. Tingnan din ang Mt 18:15-17 at Jn 8:1-11.

• **6.** *Huwag itapon ang inyong perlas sa mga baboy.* Sinasabi ito ni Jesus sa kanyang mga alagad na nabubuhay sa gitna ng masamang daigdig. Hindi nila dapat sabihin ang lahat kaninuman. Binigyan ng Diyos ang bawat isa sa atin ng mahahalagang regalo: hindi natin dapat agad ibahagi ang mga ito kaninuman, sa paniwalang sa pamamagitan nito'y maihahatid sila sa pananampalataya.

• **7.** Tingnan ang paliwanag sa Lucas 11:9, pati ang sa Marcos 11:24; Juan 14:13; 15:7; 16:23; Jaime 1:5.

• **13.** *Pumasok sa makipot na pinto.* Minsan pa nating maitatanong: "Sino ang maliligas" (Mt 19:25). Hindi kailanman sinabi ni Jesus kung marami o

buhay at mabalakid ang daan at kakaunti ang mga nakakatagpo rito.

Nakikilala ang puno sa bunga nito

(Lc 6:43)

• ¹⁵ Mag-ingat sa mga bulaang propeta na lumalapit sa inyo na parang mga tupa pero mababagsik na mga asong-gubat naman sa loob. ¹⁶ Makikilala ninyo sila sa kanilang mga bunga. Makapipitas ba ng ubas sa tinikan o ng igos sa dawagan?

¹⁷ Namumunga ng mabuti ang mabuting puno, at namumunga naman ng masama ang masamang puno. ¹⁸ Hindi makapamumunga ng masama ang mabuting puno, at ang masamang puno naman ay hindi makapamumunga ng mabuti. ¹⁹ Pinuputol ang anumang puno na hindi namumunga ng mabuting bunga at itinatapon sa apoy. ²⁰ Kaya makikilala ninyo sila sa kanilang bunga.

kaunti ang makikibahagi sa buhay na walang hanggan ("yong mga papunta sa langit"). Ngunit maraming beses niyang sinabi na *napakakaunti ang pipiliin sa mga tinawag*. Nangangahulugan ito na sa dinamidami ng mga taong pinalad na makilala siya, at *tinawag* na makibahagi sa kanyang misyon, napakakaunti lamang ang makakaranas sa yaman ng Ebanghelyo at makapamumunga sa kanilang sarili at para sa kapwa. Ang mga nagtitiyaga at nagsisikap para sa ganap na paglaya ang mga *pinili*.

Marami ang pumipili sa landas na naghahatid sa kapahamakan. Lumalabas sila sa landas na si Kristo ang lahat-lahat para sa atin. Sinasayang nila ang mga kaloob ng Diyos na ipinagkatiwala sa kanila at waring nagiging wala nang silbi para sa Kaharian. Ngunit hindi pa rin ipinagkakait sa kanila ang awa ng Diyos.

• 15. Mga tao at mga usong may masamang impluwensiya sa atin ang *mga bulaang propeta*. Inilalagay nila tayo sa maling daan. Madali nating nasasabing mabuti ang gayong propeta dahil gusto natin siya at agad tayong nakakakita ng mga dahilan para bigyang-katwiran ang kanyang mga gawa at ang bunga ng mga iyon. Nagiging masigasig tayo para sa ganito o gayong klase ng buhay nang wala namang magandang dahilan. At kung inilalayo tayo nito sa Ebanghelyo, sinasabi nating hindi naman dapat sundin nang literal ang Ebanghelyo.

Mga kabataang alipin ng sex at konsumerismo, mga ordinaryong trabahador na nagkakanya-kanya dahil sa inggit at pagkamakasariili, mga pamilyang hindi tunay na nag-uusap ang mga mag-asawa at walang ibang alam na pagpapahinga kundi manood ng T.V. ... ilan lamang ang mga ito sa mga bunga ng *masamang puno*.

Ang matatalino at mga hangal na tagapagtayo ng bahay

(Lc 6:47; 13:26; Mc 1:22)

• ²¹ Hindi lahat ng nagsasabi sa akin ng 'Panginoon! Panginoon!' ay papasok sa kaharian ng Langit kundi ang nagsasagawa sa kalooban ng Diyos ang siyang papasok sa kaharian ng Langit. ²² Sa araw na iyon, marami ang magsasabing: 'Panginoon, Panginoon, hindi ba kami nagsalita sa ngalan mo? Hindi ba nagpalayas kami ng mga demonyo at gumawa ng mga himala sa ngalan mo?' ²³ Ngunit sasabihin ko sa kanila nang walang paliguy-ligoy: 'Hinding-hindi ko kayo kilala; *lumayo sa akin kayong mga gumagawa ng masama.*'

²⁴ Kaya kung may nakikinig sa mga salita ko at sumusunod dito, matutulad siya sa isang matalinong nagtayo ng

Hindi makapamumunga ng ubas ang dawag. Sa pagsasagawa napapatunayan ang mga plano at mga pala-palagay. Inaanyayahan tayo ni Jesus na tingnan muna ang mga bagay-bagay bago bumuo ng pasya. Sa pagsusuri tungkol sa mga ideolohiya at programang panlipunan at pampulitika, hindi sapat na tingnan lamang ang mga layunin at mithiin ng mga ito (na karaniwan namang maganda at kaakit-akit). Kailangng tingnan natin ang tunay na nangyari sa mga ito sa kasaysayan. Ngunit nahihirapan tayo na talagang makita at bigyan-pansin ang mga iba't ibang pangyayari sa daigdig na ating ginagalawan. Mas gusto nating magtalu-talo at magdebate tungkol sa mga idea kaysa suriin ang mga tunay na sitwasyon. Nasanay na si Jesus sa pagtatrabaho kayat wala siyang bilib sa mga idea at pala-palagay.

Maraming tao ang walang tiwala o kaya'y minamata ang hindi nila kapartido. Pero pinagtatakpan naman nila ang mga pagkakamali at kahit na ang mga krimen ng mga kapartido nila. Ngunit itinatakwil ni Jesus ang mga gumagawa ng pagkakawatak-watak, kasinungalingan, karahasan at paboritismo, kahit na pinapalabas nilang makatarungang simulain ang kanilang ipinaglalaban. Kaya sa pamamagitan nito'y pinagtitiyag niya ang saligang prinsipyo ng moralidad: hindi mabibigyan-katwiran ng kahihinatnan ang pamamaraan.

• 21. Sa Araw ng Paghuhukom *marami ang magsasabi ng...* Ang mga miyembro ng Iglesya ang tinutukoy ni Jesus, lalo na ang mga maimpluwensiya na kinikilala ng iba at bilib sa sarili. Nagtuturo man tayo o gumagawa ng mga himala, ibinigay sa atin ang lahat ng kakayahan at ministryong ito para sa kapakanan ng pamayanan. Hindi ito nangangahulugang nasa grasya na tayo ng Diyos. Sa pamamagitan ng pag-ibig guma-

bahay sa batuhan. ²⁵Bumagyo at bumaha ang ilog at humangin nang malakas, ngunit hindi nagiba ang bahay sapagkat itinayo ito sa batuhan. ²⁶At ang sinumang nakakarinig sa aking mga salita at hindi nagsasagawa nito, matutulad siya sa isang hangal na nagtayo ng bahay sa buhangin. ²⁷Bumagyo at bumaha ang ilog at humangin nang malakas, at bumagsak ang bahay at kay laking kapahamakan!

²⁸Nang matapos si Jesus sa mga pananalitang ito, nagulat ang mga tao sa kanyang pangangaral ²⁹sapagkat nangaral siya nang may kapangyarihan, hindi gaya ng kanilang mga guro ng Batas.

Ang pagpapagaling sa ketongin

(Mc 1:40; Lc 5:12)

8 ¹Pagkababa ni Jesus mula sa bundok, maraming tao ang sumunod sa kanya.

²Lumapit sa kanya ang isang may ketong, at paluhod na nagsabi: “Ginoo, kung gusto mo, mapalilinis mo ako.”

³Iniunat ni Jesus ang kanyang kamay, hinipo siya at sinabi: “Gusto ko, luminis ka!” Nang oras ding iyo’y gumaling ang lalaki sa kanyang ketong. ⁴At sinabi ni Jesus sa kanya: “Mag-ingat ka, huwag mong sasabihin ito kanino man, kundi

pumunta ka sa pari para suriin ka niya at ialay ang handog na iniutos ni Moises upang magkaroon sila ng patunay.”

Ang pananalig ng senturyon

(Lc 7:1; Jn 4:46)

⁵Pagdating ni Jesus sa Capernaum lumapit sa kanya ang isang kapitan at nakiusap sa kanya: ⁶“Ginoo, nakahiga sa bahay ang aking katulong. Lumpo siya at sobra na ang paghihirap...” ⁷Sinabi sa kanya ni Jesus: “Paroroon ako at pagagalingin ko siya.”

⁸Sumagot ang kapitan: “Hindi ako karapat-dapat para tumuloy ka sa bahay ko. Mag-utos ka lang at gagaling na ang aking katulong. ⁹May nag-uutos sa akin at may inuutusan din ako, at pag sinabi ko sa isa sa mga kawal na nasa ilalim ko: ‘Pumaroon ka,’ pumaparoon siya. At sinasabi ko naman sa isa pa: ‘Pumarito ka,’ at pumaparito siya; at sa aking katulong: ‘Gawin mo ito,’ at ginagawa niya ito.”

¹⁰Nang marinig ito ni Jesus, humanga siya at sinabi sa mga sumusunod sa kanya: “Sinasabi ko sa inyo, wala pa akong natagpuang ganitong paniniwala sa Israel. ¹¹Sinasabi ko sa inyo: marami ang darating mula sa silangan at sa kanluran para makisalo kina Abraham,

gawa ang tunay na pananampalatayang nagliligtas sa atin (Gal 5:6) at nagbubunsod sa ating tuparin ang Batas (Jaime 2:8).

Ang sinumang nakakarinig sa aking mga salita. Tinutukoy ni Jesus ang mga nakikinig sa kanyang salita at sumasampalataya: naniniwala silang ligtas na sila. Ngunit kung hindi nila sasamantalain ang pagiging masigasig nila sa simula para itayo ang ating buhay sa matatag na mga pundasyon gaya ng pagninilay sa Biblia, kagandahang-loob, pakikipaglaban sa masasamang hilig at pakikibahagi sa pamayanang Kristiyano – at saka na susunod ang lahat pagsapit ng panahon.

Sa talatang ito winawakasan ni Mateo ang unang Diskurso kung saan niya tinitipon ang mga salita ni Jesus na maaaring magsilbing “tawag sa lahat ng taong may mabuting kalooban”. Isang bagong Diskurso ang magsisimula sa kabanata 10.

- **8.5** Tingnan ang paliwanag sa Lucas 7:1. Ang mga tagapagmana ng Kaharian. (b. 12).

Ginamit ang mga salitang ito para sabihin ang pananalitang Judio na ginamit ni Jesus: ang mga anak ng Kaharian, na ibig sabihi’y ang mga kabilang o mga kakampi ang may kinalaman sa Kaharian. Sapagkat nakatuon sa pagmana sa kahariang ipinangako sa kanila ang kabuuan ng buhay ng mga Judio.

Sa mga Judio ng panahong iyon, ang pamayanang relihiyoso ang nagtuturo ng relihiyon. Hindi problema ang personal na pagsampalataya; mga anak ng mga pamilyang Judio ang nagiging mananampalatayang Judio. Hindi minamaliit ng mga gurong Judio ang pananampalataya ngunit sa katunaya’y mga kaugalian at pananagutan lamang ang lagi nilang sinasabi. Hindi rin naman minamaliit ni Jesus ang mga kaugalian pero pananampalataya ang kanyang *hinahangaan* at pinupuri; tingnan ang Mateo 9:2; 9:22; 9:28.

Marami ang darating (b. 11). Tinatawag tayong maging ang *maraming* ito. Hindi kaalaman sa relihiyon o mga debosyon ng ating pagkabata ang maghahatid sa atin sa Kaharian. Gaya ng mga kapanahon ni Jesus, kailangan din nating madiskubre ang

Isaac at Jacob sa kaharian ng Langit. ¹² At itatapon naman sa kadiliman ang mga tagapagmana ng Kaharian; at doon ang iyakan at pagngangalit ng mga ngipin.”

¹³ At sinabi ni Jesus sa kapitan: “Umuwika at mangyayari ang pinaniniwalaan mo.” At gumaling ang katulong sa oras ding iyon.

¹⁴ Pagpasok naman ni Jesus sa bahay ni Pedro, nakita niya ang biyenan ni Pedro na may lagnat at nakahiga. ¹⁵ Hinawakan niya ito sa kamay at nawala ang lagnat nito. Kaya bumangon ito at nagsimulang maglingkod sa kanya.

¹⁶ Pagkalubog ng araw, dinala nila kay Jesus ang mga taong inaalihan ng masasamang espiritu, at sa isang salita lamang ay napalayas niya ang mga ito. Pinagaling din niya ang mga maysakit. ¹⁷ Sa ganitong paraan natupad ang sinabi ni Propeta Isaias: *Kinuha niya ang ating mga sakit at pinasan ang ating mga karamdaman.*

¹⁸ Nang makita ni Jesus ang maraming taong nakapaligid sa kanya, iniutos niyang tumawid sa kabilang ibayo. ¹⁹ May lumapit sa kanya na isang guro ng Batas na nagsabi: “Panginoon, susunod ako sa iyo saan ka man pumunta.” ²⁰ Sinabi ni Jesus sa kanya: May lungga ang asong-gubat, may pugad ang mga ibon, ngunit wala man lang mpahiligan ng kanyang ulo ang Anak ng Tao.”

²¹ Isa pa sa mga alagad ang nagsabi sa kanya: “Panginoon, pauwiin mo muna ako para mailibing ko ang aking ama.” ²² Ngunit sinagot siya ni Jesus: “Sumunod ka sa akin, at bayaan mong ilibing ng patay ang kanilang mga patay.”

mapagmahal na presensya ng Ama habang nadarama ang kapangyarihan ng salita at kontrobersyal na mga gawa ni Jesus.

Itatapon sa kadiliman (b. 12). Ang mabibigat na babalang ito na bagay sa estilong ginamit ng mga propeta ay hindi nangangahulugan na mabubulid sa impiyerno ang mga hindi naniniwala kay Jesus. Sa halip ay sinasabi nito sa atin na malayo sa tunay na

Pinatigil ni Jesus ang bagyo

(Mc 4:35; Lc 8:22)

²³ Sumakay si Jesus sa bangka at sumunod sa kanya ang mga alagad niya. ²⁴ Walang anu-ano’y nagkaroon ng malakas na bagyo sa lawa at parang matatabunan na ng mga alon ang bangka. Ngunit tulog si Jesus.

²⁵ Ginising siya nila na sumisigaw: “Panginoon, saklolo! Mamamatay tayoy!” ²⁶ At sinabi ni Jesus: “Ba’t kayo nata-takot, kayong napakaliit ng paniwala?” Bumangon siya at inutusan ang mga alon at hangin, at tumahimik ang lahat.

²⁷ Nagulat ang mga tao at sinabi nila: “Anong klaseng tao ito? Sumusunod sa kanya pati mga hangin at dagat.”

Ang mga demonyo at ang mga baboy

(Mc 5:1; Lc 8:26)

²⁸ Pagdating ni Jesus sa lupain ng Gadara sa kabilang ibayo, sinalubong siya ng dalawang lalaking inaalihan ng demonyo, na galing sa mga libingan. Napakabangis nila kayat walang madaan doon. ²⁹ Bigla silang sumigaw: “Ano ang kailangan mo sa amin, ikaw na Anak ng Diyos! Pumarito ka ba para pahirapan kami bago sumapit ang panahon?”

³⁰ Sa may di-kalayua’y maraming baboy na nanginginain. ³¹ Kaya hiniling sa kanya ng mga demonyo: “Kung palalayasin mo kami, ipadala mo kami sa mga baboy.” ³² Sinabi ni Jesus sa kanila: “Umalis kayo.” Kaya pagkalayas ng mga demonyo’y pumasok ang mga ito sa mga baboy – at hayun! nahulog sa bangin ang lahat ng baboy papuntang dagat, at nalunod na lahat.

³³ Tumakas naman ang mga nagba-

liwanag ang mga di-sumasampalataya. Hindi pinapalitan ng pag-aaral sa relihiyon ang pananampalataya at ang pagtawag ng Ama (Jn 6:44). Ang tila imposible ang siyang inaasahan ng pananam-palataya mula sa Diyos; paggaling ang hiningi ng kapitan ngunit mas mahalagang bagay ang hihingin natin sa oras na madiskubre natin ang masaganang yaman ng Diyos at ng ating bokasyon.

bantay sa mga baboy. Pagdating nila sa bayan, ipinamalita nila ang lahat at kung ano ang nangyari sa mga inaalihan ng mga demonyo. ³⁴Kaya lumabas ang buong bayan para salubungin si Jesus; at pagkakita nila sa kanya, hiniling nilang umalis siya sa kanilang lugar.

Pinagaling ni Jesus ang paralitiko

(Mc 2:1; Lc 5:17)

9 ¹Muling sumakay sa bangka si Jesus, tumawid sa lawa at bumalik sa sariling bayan. ²Dinala sa kanya roon ang isang paralitikong nakahiga sa papag. Nang makita ni Jesus ang kanilang pananalig, sinabi niya sa paralitiko: “Lakasan mo ang iyong loob, anak! Pinatawad na ang iyong mga kasalanan.”

³Noo’y inisip ng ilang guro ng Batas: “Iniinsulto ng taong ito ang Diyos.” ⁴Alam ni Jesus ang kanilang mga niloob, at sinabi niya: “Bakit kayo nag-iisip ng masama? ⁵Ano ba ang mas madaling sabihin: ‘Pinatawad na ang iyong mga kasalanan’ o ‘Tumayo ka at lumakad’? ⁶Dapat n’yong malaman na may kapangyarihan sa lupa ang Anak ng Tao na magpatawad ng kasalanan.” At sinabi niya sa paralitiko: “Bumangon ka, dalhin mo ang iyong highaan at umuwi.” ⁷At bumangon ang tao at umuwi.

⁸Nang makita naman ito ng mga tao, napuno sila ng pagkamangha at nagpuri sa Diyos sa pagbibigay ng gayong kapangyarihan sa mga tao.

Tinawag ni Jesus si Mateo

(Mc 2:13; Lc 5:27)

⁹Sa paglalakad ni Jesus, nakita niya ang isang lalaking nagngangalang Mateo na nakaupo sa singilan ng buwis at sinabi niya rito: “Sumunod ka sa akin.” At tumayo si Mateo at sinundan siya. ¹⁰At habang nasa hapag si Jesus sa bahay ni Mateo, maraming tagasingil ng buwis at iba pang makasalanan ang lumapit at nakisalo kay Jesus at sa kanyang mga alagad. ¹¹Nang makita ito ng mga Pariseo, tinanong nila ang kanyang mga alagad: “Bakit kumakaing kasama ng mga makasalanan at maniningil ng buwis ang inyong guro?”

¹²Nang marinig ito ni Jesus, sinabi niya: “Hindi ang malulusog ang nanga-ngailangan ng doktor kundi ang mga maysakit! ¹³Sige, matutuhan sana ninyo ang kahulugan ng *‘Awa ang gusto ko, hindi handog.’* Hindi ako pumarito para tawagin ang mabubuti kundi ang mga makasalanan.”

¹⁴Noo’y lumapit sa kanya ang mga alagad ni Juan at nagtanong: “May araw ng ayuno kami at ang mga Pariseo, at wala bang pag-aayuno ang iyong mga alagad?”

¹⁵Sinagot sila ni Jesus: “Puwede bang magluksa ang mga abay sa kasalan habang kasama pa nila ang nobyo? Darating ang panahon na aagawin sa kanila ang nobyo at sa araw na iyon sila mag-aayuno.

• **9.1** Tingnan ang paliwanag sa Marcos 2:1 at Lucas 5:17.

Pinuri nila ang *Diyos sa pagbibigay ng gayong kapangyarihan sa mga tao* (b. 8). Sa mga tao, ibig sabihin’y hindi lamang kay Jesus kundi sa mga miyembro ng pamayanang Kristiyano dahil nakikibahagi silang lahat sa kapangyarihang magpatawad. Sa mga unang taon ng Iglesya, mas mulat kaysa atin ngayon ang mga pamayanang Kristiyano noon sa kapangyarihang ibinigay sa kanila. Mas deretsahang isinasa-gawa ng mga naatasang magpatawad o magpanatili sa mga kasalanan ang tungkulin nilang ito. Ngunit ginagawa nila ito alang-alang sa pamayanan; kailangang makibahagi ang bawat isa sa pagsagip at pakikipag-

kasundo sa kanyang mga kapatid (tingnan 1 Cor 5:3-5; 2 Cor 2:5-11; Jaime 5:16-20; 1 Jn 5:16-17; Jd 22-25).

Hindi natin pinawawalang-halaga ang absolusyon ng pari, ngunit alam natin na tinatamasa ng buong pamayanan ang presensya ni Kristo. Sa pagkakaroon natin ng mga relasyon sa habag at pagtitiwala sa isa’t isa, at mapagkumbabang pagtanggap sa pagtutuwid-kapatid at sa pagpapatawaran ng mga mag-asawa, si Kristo mismo ang nagpapatawad at ang pinatawad sa atin sa *lupa* ay pinatawad sa *langit* (Mt 18:18).

• 9. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 2:13. Ang mga hindi sumusunod sa Batas ni Moises at

¹⁶Walang magtatagpi ng bagong pirasong tela sa lumang balabal sapagkat uurong ang tagpi at lalo pang lalaki ang punit. ¹⁷At hindi ka rin naman maglalagay ng bagong alak sa mga lumang sisidlan. Kung gagawin mo ito, puputok ang mga sisidlan at matatapon ang alak at masisira rin ang mga sisidlan. Sa bagong sisidlan dapat ilagay ang bagong alak; sa gayo'y pareho silang tatagal.”

Ang batang babaeng patay at ang babaeng maysakit

(Mc 5:21; Lc 8:40)

• ¹⁸Habang nagsasalita si Jesus sa kanila, lumapit sa kanya ang isang pangulo ng sinagoga at paluhod na sinabi: “Kamamatay nga lamang ng aking anak na babae, pero halika at ipatong ang iyong mga kamay at siya'y mabubuhay.” ¹⁹Kaya tumayo si Jesus at sumama sa kanya, pati na ang kanyang mga alagad.

²⁰Nilapitan naman siya mula sa likuran ng isang babaeng labindalawang taon nang dinudugo, at hinipo nito ang laylayan ng damit ni Jesus. ²¹Sapagkat naisip niya: “Kung mahihipo ko lamang ang laylayan ng kanyang damit, gagaling na ako.” ²²Lumingon naman si Jesus, nakita niya siya at sinabi: “Lakasan mo ang iyong loob, anak ko, pinagaling ka ng iyong pananalig.” At gumaling ang babae sa sandaling iyon.

²³Pagdating ni Jesus sa bahay ng pangulo, nakita niya ang mga tumutugtog ng plauta at ang maraming taong nagkakaingay. ²⁴At sinabi niya: “Umalis

kayo! Hindi patay ang dalagita kundi tulog.” Pinagtawanan nila siya. ²⁵Ngunit pagkaalis ng mga tao, pumasok siya, hinawakan ang bata sa kamay at bumangon ito. ²⁶Lumaganap ang balitang ito sa buong lupaing iyon.

• ²⁷Pag-alis ni Jesus sa lugar na iyon, sumunod sa kanya ang dalawang bulag na lalaki na sumisigaw: “Anak ni David, tulungan mo kami!” ²⁸Pagdating niya sa bahay, inabutan siya ng mga bulag at sinabi ni Jesus sa kanila: “Naniniwala ba kayo na may kapangyarihan ako para gawin ang gusto ninyong mangyari?” At sumagot sila: “Oo, Ginoo!”

²⁹Hinipo ni Jesus ang kanilang mga mata at sinabi: “Mangyari sa inyo ang inyong paniwala.” ³⁰At nabuksan ang kanilang mga mata. Mahigpit naman silang tinagubilinan ni Jesus: “Mag-ingat kayo at huwag sabihin ito kanino man.” ³¹Ngunit pagkaalis nila, ipinahayag nila siya sa buong bayan.

³²Nang makaalis na ang mga ito, may nagdala naman kay Jesus ng isang lalaking pipi na inaalihan ng demonyo. ³³Nang mapalayas niya ang demonyo, nakapagsalita ang pipi kaya namangha ang mga tao at kanilang sinabi: “Wala pang nangyaring ganito sa Israel.” ³⁴Ngunit sinabi naman ng mga Pariseo: “Nagpapalayas siya ng demonyo sa tulong ng pinuno ng mga demonyo.”

• ³⁵At nilibot ni Jesus ang mga bayan at mga nayon; nagtuturo siya sa kanilang

nakikipagtulungan (gaya ng mga kobrador ng buwis) sa mga dayuhang nasa kapangyarihan ang tinatawag na mga makasalan.

• 18. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 5:21. *Hinipo nito ang laylayan ng damit ni Jesus.* Gaya ng isang mabuting Judio, may mga palawit sa kanyang balabal si Jesus (Blg 15:38 at Mt 23:5). Sinulid na maasul-asul ang palawit na ito na kakulay ng langit at halos sagradong bagay na.

• 27. *Sumunod sa kanya... na sumisigaw.* Paano

kung bulag sila? Nagkakandarapa at nagpapaakay sa iba. Kapag nagkasala ka, sumigaw ka sa Diyos at patuloy na hanapin si Kristo.

• 35. *Naawa siya sa kanila sapagkat para silang mga tupang walang pastol.* Tingnan: Blg 27:17; Ez 34:5; Zac 10:2; pati ang Jn 4:35; Mc 6:34; Lc 10:2. Hinihingi ni Jesus sa bawat isa sa atin na paglingkuran ang sangkatauhan sa pamamagitan ng ating mga talento. Ngunit kailangan din niya ng mga manggagawa para anihin ng Kaharian ng Diyos, ibig sabihin y para tipunin sa Iglesya ang mga tumanggap ng

mga sinagoga, nagpapahayag ng Mabu-ting Balita ng Kaharian at nagpapagaling ng lahat ng sakit at karamdaman.³⁶ Nang makita niya ang makapal na tao, naawa siya sa kanila sapagkat hirap sila at lupaypay na parang mga tupang walang pastol.³⁷ At sinabi niya sa kanyang mga alagad: “Marami nga ang aanihin at ka-kaunti naman ang mga manggagawa.³⁸ Idalangin ninyo sa panginoon ng ani na magpadala siya ng mga manggagawa sa kanyang ani.”

Ang labindalawang apostol

(Mc 3:13; Lc 6:12)

10 • ¹ Tinawag ni Jesus ang labindalawa niyang alagad at binigyan

tawag sa Diyos. “*Manalangin*,” ang sabi ni Jesus, at baka marinig mo ang tawag ng Diyos.

Hindi sinabi ni Jesus na kailangan tayong manalangin para magkaroon ng maraming pari o tagapaglingkod, dahil sa katunaya’y problema ng bawat pamayanang Kristiyano ang magkaroon ng mga pinuno at mga pastol. Ang gusto ni Jesus ay manalangin tayo para sa mga misyonero at mga manggagawang apostoliko; napakakaunti at laging magiging iilan lamang ang mga ito, lalo na ang mga naglilingkod sa piling ng mga dukha.

MGA PAGPAPAGALING

Kay Jesus, ang Diyos mismo ang bumaba para pagalingin ang sangkatauhan. At dahil magiging napakahaba at napakatagal ang gawang ito, kailangang magbigay siya ng ilang nakikitang tanda para tulungan ang mga taong maniwala sa halos di napapansing pagpapagaling na ito.

Kailangang pagalingin ni Jesus ang mga maysakit, at maging sa ngayon ma’y kailangan ding magbigay ng mga tanda ng kanilang ipinangangaral ang mga pamayanang Kristiyano. Kailangan nilang pagalingin ang kasalukuyang daigdig mula sa mga karamdaman nito. Hindi lamang limitado ang pagpapagaling sa mga sakit ng katawan ang kaloob ng pagpapagaling. Gayundin naman, hindi lamang mga indibidwal na karamdaman ang kagagawan ng demonyo.

Ang makapagpapagaling sa kanilang mga sakit ang hinahanap ng mga tao, kaya napakakapal na tao ang sumusunod kay Jesus. Ngunit para sa kanya, ang ating mga sakit pati na ang pagsasamantala, ang gutom at ang digmaan ay mga bunga lamang at mga tanda ng mas malubhang sakit na nakaugat sa ating puso, na walang iba kundi ang kasalanan. Maaaring sapat na ang patuloy na paggawa at pagkakaisa ng lahat ng taong may mabuting kalooban para remedyuhan ang ilan sa ating mga kasawiampalad. Ngunit iisa lamang ang paraan para mapuksa ang kasamaan sa pina-

sila ng kapangyarihan sa maruruming espiritu para palayasin ang mga ito at pagalingin ang lahat ng sakit at karamdaman.

²Ito ang mga pangalan ng labindalawang apostol: una, si Simong tinatawag na Pedro, at ang kanyang kapatid na si Andres; si Jaime na anak ni Zebedeo, at ang kapatid nitong si Juan; ³sina Felipe at Bartolome, Tomas at Mateo, na tagasingil ng buwis; si Jaimeng anak ni Alfeo, at si Tadeo; ⁴si Simong Kananeo, at si Judas Iskariote na magkakanulo sa kanya.

Sinugo ni Jesus ang mga unang misyonero

(Lc 9:1; 10:1; Mc 6:8)

• ⁵ Sinugo ni Jesus ang labindalawang

kaugat nito: ito ang ibalik ang tao sa kanyang dignidad bilang anak ng Diyos. Nangangailangan ito ng personal na pagbabago na nagmumula sa Diyos sa pagpapadala niya ng kanyang Espiritu sa atin.

• **10.1** Hanggang sa sandaling iyo’y sa mga sinagoga lamang sa palibot ng Capernaum nangangaral si Jesus. Pero tanyag na siya ngayon at may mga tagasunod na para tipunin ang maraming tao. Binuo niya sa pagkakataong iyon ang grupo ng Labindalawa. Kailangan niya sila para ihanda ang mga pagtitipon, para palaganapin ang kanyang mga aral, para paramihin ang mga mahimalang tanda na ginagawa niya sa mga maysakit.

Pinaplano rin naman ni Jesus ang kanyang Iglesia at gusto niya itong bigyan ng isang pinuno: ito ang grupo ng mga apostol. Sila ang magiging mga saksi ni Jesus sa piling ng mga tao kayat isang paraan ng pamumuhay at pagsasama-sama na magsisilbing huwaran ng Iglesia ang itinuturo niya sa kanila.

Ito ang mga pangalan ng Labindalawa. Nabubuo ng labindalawang tribu ang bansang Judio. Kaya naman labindalawang apostol ang tinatawag ni Jesus: gusto niyang maunawaan nila na sila ang pundasyon ng isang bagong bayan ng Diyos. Tingnan ang Lucas 23:30 at Pagbubunyag 21:4.

Tinawag niya ang mga gusto niya (tingnan Jn 15:16). At pagkatapos ay ang mga ito naman ang tatawag sa iba pa. Sa Iglesia, makagagawa ng “apostolado” ang sinuman. Ngunit walang sinumang makagagawang apostol sa kanyang sarili; bilang opisyal na saksi ni Kristo: kailangan siyang tawagin para sa responsabilidad na ito.

Tungkol sa *Labindalawang* ito, tingnan ang paliwanag sa Marcos 3:16.

MISYON

• 5. Sa bagong Diskursong ito, tinitipon naman ni Mateo ang mga salita ni Jesus tungkol sa misyon. Ang

ito at pinagbilinan: “Huwag kayong lumiko papunta sa mga pagano at huwag pumasok sa bayang Samaritano. ⁶Hanapin ninyo ang nawawalang tupa ng sambayanan ng Israel.

⁷Ipahayag ang mensaheng ito sa inyong paglalakbay: ‘Palapit na ang kaharian ng Langit.’ ⁸Pagalingin ang maysakit, buhayin ang patay, linisin ang mga may- ketong at palayasin ang mga demonyo. Tinanggap ninyo ito nang walang bayad kaya ibigay rin ninyo nang walang bayad. ⁹Huwag magdala ng ginto, pilak o pera sa inyong mga bulsa. ¹⁰Huwag magdala ng balutan o sobrang damit o sandalyas o tungkod, sapagkat may karapatan ang manggagawa sa kanyang ikabubuhay.

¹¹Pagdating ninyo sa isang bayan o baryo, maghanap ng isang taong karapat- dapat at makituloy sa kanya hanggang sa inyong pag-alis.

¹²Pagpasok ninyo sa isang tahanan,

mga unang misyonero ng Galilea ang kinakausap ni Jesus sa unang bahagi (b. 5-16). At saka nagsasalita si Jesus para sa lahat ng magiging saksi niya sa daigdig sa hinaharap.

Tingnan ang paliwanag sa Marcos 6:7 at Lucas 10:1.

Ito ang unang misyon. *Pagsusugo* ang talagang ibig sabihin ng *misyon*. Ang Ama ang siyang nagsusugo sa kanyang mga tagapagbalita sa mundo para tipunin sa iisang sambayanan ang mga sumampalataya sa kanyang pag-ibig at mga pangako.

Isinusugo ng Ama ang mga tagapaghatid ng kanyang salita pero isinusugo rin niya ang kanyang Espiritu Santo upang pukawin ang puso’t isipan ng kanilang mga tagapakinig. Makikilala nila sa pamamagitan ng Espiritu ang salita ng Diyos sa mga simpleng pananalita ng walang pinag-aralang mga sugong ito.

Isinusugo sa lupa ng Ama ang kanyang Anak, at isinusugo naman ng Anak ang kanyang mga apostol. Ipinagkatiwala ng Ama kay Jesus ang katuparan ng kanyang plano, at inaako naman ng Iglesia ng mga apostol ang pagpapatuloy sa gawang sinimulan ni Jesus.

Huwag kayong lumiko papunta sa mga pagano. Sinusunod ni Jesus ang plano ng pagliligtas ng kanyang Ama gaya ng inilalarawan sa Biblia. Kailangan munang tipunin ng Tagapagligtas ang *naligaw na mga tupa* ng bayang Israel, at saka siya maghahatid ng kaligtasan sa *mga bansang pagano* (Is 49:6; 60:1-10; Zac 14:16; Mt 15:24).

Sinumang *tumanggap sa inyo* (b. 40). Pagbale-wala sa tawag ng Ama at pagkasayang sa pinakamagan-

dasalan ito ng kapayapaan. ¹³Kung karapat-dapat ang sambahayang ito, sasakanila ang kapayapaang dinasal ninyo; kung hindi naman karapat-dapat, babalik sa inyo ang inyong dasal.

¹⁴At kung may bahay o bayang hindi tatanggap sa inyo o makikinig sa inyong mga salita, lumabas sa bahay o bayang iyon at ipagpag ang alikabok sa inyong mga paa. ¹⁵Sinasabi ko sa inyo, mas magiging magaan pa sa araw ng paghuhukom para sa mga taga-Sodom at Gomorra kaysa bayang iyon.

Uusigin kayo

(Lc 12:11; Mc 13:9; 8:38)

• ¹⁶Isinusugo ko kayo ngayon na parang mga tupa sa gitna ng mga asong-gubat. Maging matalino nawa kayo gaya ng mga ahas at walang-malay na parang mga kalapati. ¹⁷Mag-ingat sa mga tao; ibibigay nga nila kayo sa mga sanggunian

dang pagkakataon sa buhay ng sinuman ang pagtanggap sa mga sugo.

MGA MARTIR

• 16. Ang kanyang mga alagad sa lahat ng panahon na mahaharap sa mga pag-uusig ang kinakausap ni Jesus sa pahinang ito.

Saksi ang ibig sabihin ng salitang *martir*, at ginagamit natin ito para sa mga saksi ni Jesus na nagbuwis ng kanilang buhay at naghirap para sa pananampalataya. Ngunit hindi nangangahulugang martir na ang sinumang Kristiyanong pinatay. Mga Kristiyano lamang na pinag-usig dahil kay Kristo at nabuhay ayon sa Ebanghelyo ang maituturing na mga martir. Kung ipinakita nila sa kanilang pagkamatay ang katulad na mga damdamin ni Jesus sa kanyang Pasyon, mga tunay na saksi nga sila.

Malabo at magugulong sitwasyon ang nakikita natin sa ilang lugar. May lugar na kinikilala ng pamahalaang sibil ang Kristiyanismo at ipinagdiriwang mismo ang mga seremonyang panrelihiyon. Ngunit sa kabilang dako nama’y ibinibilanggo, tinortortur at pinapatay ang magagaling na mga Kristiyano at mga pari. Sa ganitong mga pagkakatao’y ang mga taong kapwa nagtatamasa sa yaman ng daigdig na ito at kinikilalang mabubuting Kristiyano ang nagsasabing “Hindi martir ang mga iyon kundi mga inapang pulitiko.”

Nagkaroon din ng ganitong kawalan ng paniwala sa mga martir ng lumipas na mga dantaon. Nang pinag-uusig ang mga kabataang Kristiyano dahil sa pasya nilang manatiling birhen, marami ang nagsabing “Hindi naman gan’on kabigat ang hinihingi ng ating

at hahagupitin kayo sa kanilang mga sinagoga. ¹⁸Dadalhin din nila kayo sa mga pinuno at mga hari dahil sa akin, at dapat kayong magbigay-patotoo sa kanila at sa mga pagano.

- ¹⁹Pag nilitis naman kayo, huwag mag-alala sa inyong sasabihin; sa oras na iyo'y ibibigay nga sa inyo ang inyong sasabihin. ²⁰Sapagkat hindi kayo ang magsasalita kundi ang Espiritu ng inyong Ama ang magsasalita sa pamamagitan ninyo.

- ²¹Ipapapatay ng kapatid ang sariling kapatid, ng ama ang kanyang anak; at isasakdal ng mga anak ang kanilang mga magulang at ipapapatay sila. ²²Kamumuhian kayo ng lahat dahil sa akin, ngunit ang mananatiling matatag hanggang wakas ang siyang maliligtas.

- ²³Pag inusig kayo sa isang bayan, tumakas kayo sa iba. Sinasabi ko sa inyo,

pananampalataya. Ba't ayaw nilang harapin ang kanilang mga tungkulin sa pamilya?" At saka lamang natin nakita na kalayaan pala ng mga Kristiyano ang ipinaglalaban ng mga birheng iyon. At nang tumanggi ang mga Katoliko ng England, France at China na bumuo ng mga pambansang iglesya na hiwalay sa Iglesya Katolika at sa Roma, hindi ba sila mga taksil sa batas ng kanilang bansa? Ngunit mga saksi sila sa pangkalahatang bayan ng Diyos. Mga saksi sila sa kalooban ni Kristo tungkol sa Iglesya. Ang Diyos ang kailangan nilang sundin at hindi mga tao.

Ganito ring pagkakaiba ang meron ngayon. May mga sumasampalatayang ayaw manindigan laban sa lahat ng di makataong patakaran at istrukturang tinatanggap ng lipunan. Ibibigay nila ang kanilang buhay kay Jesus pero wala silang nakikitang sapat na dahilan para sumalungat sa maling kalakaran o puwersahang panunupil. Nakikita naman ng iba ang mga kontradisyong namamagitan sa Ebanghelyo at sa sitwasyon ng korupsiyon sa lipunan at di-makataong klase ng pamumuhay. Kaya naman sinisikap nilang maging mga saksi ng Mabuting Balita at gumagawa para sa katarungan, katotohanan at pagpapalayang hatid ng Ebanghelyo. Dahil dito'y dumaranas sila ng paninirang-puri at panunupil na mga paraan ng pagtanggol ng lipunan sa sarili.

May ilan sa kanila na talagang nagsisikap maibangon ang mga latak ng lipunan, gaya ng ginawa ni Jesus. Ang iba nama'y ayaw yumuko sa harap ng mayayaman at makapangyarihan tulad ng ginawa ni Jesus. At ipinahahayag naman ng iba ang katotohanan kahit na hindi ito kasiya-siya sa lahat, gaya ng ginawa ni Jesus. Ituturing ng mga taong pampulitika

bago ninyo matapos daanan ang lahat ng bayan sa Israel, darating na ang Anak ng Tao.

- ²⁴Hindi daig ng alagad ang kanyang guro, o ng utusan ang kanyang amo. ²⁵Sapat nang tularan ng alagad ang kanyang guro, at ng utusan ang kanyang amo. Kung tinawag na Beelzebul ang may-ari ng bahay, ano pa kaya ang kanyang mga kasambahay! Kaya huwag kayong matakot sa kanila.

- ²⁶Walang tinatakpan na di nabubunyag at walang natatago na di nahahayag.

- ²⁷Ang sinasabi ko sa inyo sa dilim, ipahayag ninyo sa liwanag. Ang narinig ninyo nang pabulong, ipahayag mula sa bubong.

- ²⁸Huwag matakot sa mga nakapapatay ng katawan ngunit hindi ng kaluluwa. Matakot kayo sa may kapangyarihang sumira ng kaluluwa pati ng

lamang ang pamantayan na pamumulitika ang mga pagkilos na ito. Ngunit para naman sa mga nagsasabuhay sa pananampalataya, makikita nila ang mga ito bilang pagpapatunay ng pananampalataya. Sa totoo'y hindi importante na malaman natin ngayon kung sino ang mga tunay na martir ni Kristo at kung sino ang hindi. Sapagkat siya mismo *ang kikalala sa kanila sa harap ng kanyang Ama* pagdating niya sa Kaluwalhatian.

- 19. *Huwag mag-alala.* Hindi sa ganang sarili nagtatrabaho ang mga saksi ni Jesus. Kaya mas makapangangaral at makakikilos sila nang mabuti kapag sa Espiritu Santo nagmumula ang kanilang mga salita at gawa. At habang lalo silang natutulad kay Jesus sa mga pag-uusig at pagkabilanggo, lalo naman silang tinutulungan ng Espiritu. Sa pamomroblema nilang *ipagtanggol ang sarili sa hukuman*, hinaadlangan nila ang kalayaan ng Espiritu at iwinawala lamang ang kapayapaang ibinibigay ng Espiritu sa mga inuusig.

- 23. *Bago n'yo matapos daanan ang lahat ng bayan... darating na ang Anak ng Tao* (b. 23). Mas mabuti sana kung sa unang bahagi ng Diskurso – 10:5-16 tungkol sa misyon sa Galilea – inilagay ang pangungusap na ito. Ngunit sa paglalagay sa lugar na ito, ang mga misyonero sa darating na panahon ang gustong tukuyin ni Mateo at binibigyan niya ito ng bagong kahulugan: hindi sila mauubusan ng trabaho hanggang sa ikalawang pagdating ni Jesus.

- 28. Mga duwag tayo at alam ito ni Jesus. Sinabi

katawan sa impiyerno. ²⁹Nabibili ang maya nang dalawa isang pera, pero wala isa mang bumabagsak sa lupa na hindi nilolooob ng Ama. ³⁰At kayo, bilang na pati buhok sa inyong ulo. ³¹Kaya huwag kayong matakot: mas mahalaga kayo kaysa mga maya.

• ³²Ang sinumang kumilala sa akin sa harap ng mga tao ay kikilalanin ko sa harap ng aking Ama sa Langit. ³³At ang ayaw kumilala sa akin sa harap ng mga tao ay hindi ko rin kikilalanin sa harap ng aking Ama sa Langit.

• ³⁴Huwag ninyong isipin na dumating ako para magdala ng kapayapaan sa lupa. Hindi kapayapaan ang dala ko kundi tabak. ³⁵Dumating akong taglay ang paghihiwalay: *ng tao laban sa kanyang ama,*

na niya, “Huwag kayong matakot” nang anyayahan niya tayong huwag hanapin ang seguridad na hatid ng pera. Tinutukoy naman niya ngayon ang pagkatakot sa panunupil, at kanyang idinadagdag: “Kung hindi n’yo maalis ang pagiging duwag ninyo, isipin n’yo kung nasaan ang mas mabigat na panganib: sa Diyos o sa tao?”

Sa pagkakataong ito lamang sinasabi ni Jesus: *Matakot kayo sa Diyos*. Kapag sinasabi ng Matandang Tipan na matakot sa Diyos, hindi pagkatakot sa kanya ang karaniwang kahulugan nito kundi pitagan sa Diyos. Ngunit malaki ang kaibahan ng pitagan sa pagkatakot. Saloobin ng isang taong malaya ang pitagan. At kung may puwersahan namang magpapasunod sa atin, hindi tayo magkakaroon ng pitagan kundi pagkatakot. Hindi nananakot ang Diyos na ihahagis tayo sa impiyerno kundi ipinaaalaala niya sa atin na pagkawala mismo ng ating sarili ang maiwala siya: ito ang impiyerno.

• ³². *Sinumang kumilala sa akin*. Matapos bigyang-diin ang dakilang kapangyarihan ng Ama, ipinapantay rito ni Jesus ang kanyang sarili: didisisyunan niya ang walang hanggang kapalaran natin. Hindi lamang pagkakilala sa kanya ang ibig sabihin ni Jesus, na hindi natin itatakwil ang ating pananampalatayang Kristiyano sa harap ng iba. May ibinibigay ring hamon sa araw-araw ang kanyang mga salita. Bilang mga taong may pananampalataya, hindi tayo dapat mahiyang kumilos o magsalita, at ihayag sa publiko ang ating mga paninindigan bilang Kristiyano kung kinakailangan.

• ³⁴. *Huwag n’yong isipin na dumating ako para magdala ng kapayapaan*. Ang kapayapaan ng sumasampalataya ay bunga ng katiyakang mahal siya

ng anak na babae sa kanyang ina, ng manugang sa kanyang biyenang. ³⁶At magiging kaaway ng bawat isa ang kanyang mga kasambahay.

³⁷Ang mas nagmamahal sa kanyang ama o ina kaysa akin ay hindi karapat-dapat sa akin. Ang mas nagmamahal sa kanyang anak kaysa akin ay hindi karapat-dapat sa akin. ³⁸At ang hindi nagpapasan ng kanyang krus at sumusunod sa akin ay hindi karapat-dapat sa akin. ³⁹Ang nagpapahalaga sa kanyang sarili ang siyang mawawalan nito, at ang nawawalan naman ng kanyang sarili ang siyang makakatagpo nito.

⁴⁰Kung may tumatanggap sa inyo, tinatanggap din niya ako; at kung may tumatanggap sa akin, tinatanggap din niya ang nagsugo sa akin. ⁴¹Kung may tumanggap sa isang propeta dahil pro-

ng Diyos: ganito ang sinabi ng mga anghel ng Betlehem (Lc 2:14).

Ngunit hindi nagbibigay ng kapayapaan si Jesus sa mundo. Sapagkat ang mundo ay binubuo ng mga pagkalito, mga humigit-kumulang na katiyakan, paninimbang sa pagsasalungatan ng kasakiman at pakikipagsapalaran. Kadalasa’y mga di-makatarungang kalakaran na ipinapataw ng pinakamalakas o sama-samang kapurulan ng diwa ang ikinukubli ng kapayapaan ng mundo, sa lipunan man o sa pamilya. At lagi namang pagiging mulat at panunuri ang hatid ng Ebanghelyo. Sapat na ang isang Kristiyano ng nabubuhay sa katotohanan para mag-isip at mabalisa ang marami (Jn 3:20; 15:18).

Pinapagdisisyon tayo ng Ebanghelyo nang may higit na kalayaan, na di inaalintana ang palagay ng mga malapit sa atin kung nakikita nating hindi nila maintindihan ang ating mga dahilang mula sa Ebanghelyo. Kunin nating halimbawa ang isang dalagang nagdadalantao na tinututulan ang payo ng kanyang mga magulang na pagpapaaborsyon para “huwag madungisan ang pangalan ng pamilya.” Pinag-usig ang mga Kristiyano sa maraming bansa sa pagtuturo nilang mas mataas ang batas ng Diyos kaysa kapangyarihan ng mga magulang na itinuturing na kataastaasan sa lahat.

At nagsisimula rin naman ang demonyo ng mga pag-uusig laban sa sinumang sasampalataya at magsisimula sa daan ni Kristo para takutin siya at paatrasin (Mt 12:43; 13:21).

Hindi siya karapat-dapat sa akin (37). Hindi lamang sa mga misyonero o sa mga taong may natatanging misyon ito sinasabi ni Jesus. Kailangang makipagkalas ang bawat isa sa atin sa maraming klase ng pagsandal sa pamilya na hindi nakakatulong sa makatao at espirituwal na paglago ng sinuman. Maka-

peta ito, tatanggapin niya ang gantimpalang bagay sa isang propeta; kung may tumanggap sa isang mabuting tao dahil marangal ito, tatanggapin niya ang gantimpalang bagay sa isang mabuting tao. ⁴²Kung may magpainom ng malamig na tubig sa isa sa maliliit na ito dahil sa alagad ko ito, sinasabi kong hindi siya mananatiling walang gantimpala.”

Si Jesus at si Juan Bautista

(Lc 7:18; 16:16; 10:12)

11 • ¹Nang matapos si Jesus sa pagtuturo sa Labindalawa niyang alagad, umalis siya roon para magturo at mangaral sa mga bayan doon. ²Nang nasa kulungan si Juan Bautista, nabali-taan niya ang mga ginagawa ni Kristo kaya pinapunta niya ang kanyang mga alagad ³para tanungin siya: “Ikaw ba ang darating o dapat bang maghintay pa kami ng iba?”

⁴Sumagot si Jesus sa kanila: “Bumalik kayo at ibalita kay Juan ang inyong narinig at nakita: ⁵*Nakakakita ang mga bulag, nakakalakad ang mga pilay, lumilinis ang mga mayketong, nakakarinig ang mga bingi, nagigising ang mga*

patay at may mabuting balitang ipinahahayag sa mga dukha. ⁶At mapalad ang hindi natitiosod dahil sa akin.”

⁷Pagkaalis ng mga sugo ni Juan, nag-simulang magsalita si Jesus sa mga tao tungkol kay Juan: “Ano ang pinuntahan ninyo sa disyerto para makita? Isang kawayang hinahampas-hampas ng hangin? ⁸Ano ang pinuntahan ninyo? Isang lalaking magara ang bihis? Sa mga palasyo nga nakatira ang mga taong magagara ang bihis. ⁹Ano ba ang pinuntahan ninyo? Isang propeta? Totoo. At sinasabi ko na higit pa siya sa isang propeta. ¹⁰Siya ang binabanggit sa Kasulatan: *Pinauna ko sa iyo ang aking mensahero upang ihanda ang daan sa harap mo.*

¹¹Talagang sinasabi ko sa inyo, walang sinuman sa mga kilalang tao ngayon ang mas dakila pa kay Juan tagapagbinyag, pero mas dakila sa kanya ang pinakamaliit sa kaharian ng Langit. ¹²Mula sa panahon ni Juan Bautista hanggang ngayon, ang kaharian ng Langit ay kailang-agawin, at ang mga buo ang loob ang umaagaw nito.

¹³Pagpopropesiya nga lamang ang

katagpo ng napakaraming pagkakataon ang nagmahal kay Kristo para palayain ang kanyang sarili mula sa mga gawain, pagsasama-sama at pagkabahala sa kanyang mga kamag-anak na sa totoo’y naggagapos lamang sa kanya at sa kanyang pamilya sa kawalang-paglago at pagbabago.

PAG-EEBANGHELYO MUNA SA MGA DUKHA

- **11.1** Tingnan ang paliwanag sa Lucas 7:18.

May mabuting balitang ipinahahayag sa mga dukha (b. 5). Alam natin na *Mabuting Balita* ang ibig sabihin ng *Ebanghelyo* Ebanghelyo ang pamamahayag ni Jesus sa kanyang mga kapanahon dahil isa itong di-inaasahang mensahe na nagbibigay ng pag-asa sa mga dukha at ng pagkaalam sa kanilang dignidad. Kasama sa mensahe ni Jesus na ang mga dukha at ang mga nakikibahagi sa kanilang karukhaan ang unang minamahal ng Diyos. Hindi *para rin* sa kanila ang Ebanghelyo kundi *para muna* sa kanila.

May mabuting balitang ipinahahayag sa mga dukha. Kailangang basahin ang tekstong ito kasama ng Lucas 1:52; 4:18; 6:20; 10:23.

Nagkakamali ng pag-intindi sa tekstong ito ang ilan

sa pag-aakala nilang tinatawag sila ni Jesus para maging katekista ng mga dukha. Sa panahon ni Jesus, iniisip na ng mga Pariseo na tungkulin nila ang magturo sa mga ordinaryong taong walang pinag-aralan. Ngunit sinugo ni Jesus ang kanyang mga apostol na dukha sa piling ng mga dukha para madiskubre nila ang presensya at paggawa ng Diyos Ama. Ang kongkretong buhay ng mga dukhang nasa siyudad at nasa nayon ang siyang kinapapalooban ng mga saligang karanasang babago sa daigdig at sa buhay espirituwal ng lahat.

b. 6 – Tingnan ang isa pang paraan ng pagsasalin sa pangungusap na ito sa Lucas 7:23.

b. 11 – Literal na sinasabi ni Mateo: wala pang *lumitaw* na mas dakila pa kay Juan. Isang propeta ang tinutukoy ng pandiwang ito.

b. 12 – Ang Kaharian ng Diyos ang puwersang nagpapasulong sa kasaysayan, na parehong ginagamit ang banayad at mararahas na pagbabago sa buhay ng tao. Tinatawag ang mga sumasampalataya na buong siglang makilahok sa patuloy na pagbabagong ito. Gumagawa sa atin at sa buong daigdig ang Kamatayan at Pagkabuhay.

panahon ng Mga Propeta at ng Batas hanggang kay Juan. ¹⁴At kung gusto ninyo itong tanggapin, si Juan ang Elias na darating. ¹⁵Makinig ang may tainga.

¹⁶Ngayon, kanino ko ikukumpara ang mga tao sa kasalukuyan? Para silang mga batang nakaupo sa mga plasa at nagkankantahan, at nagrereklamo ang ilan sa kanila: ¹⁷‘Tinugtog namin ang plauta para sa inyo pero ayaw ninyong sumayaw, at nang umawit naman kami ng malungkot na awit, ayaw din ninyong umiyak!’

¹⁸Ganito rin ang nangyari: Dumating muna si Juan na nag-aayuno, at sabi ng mga tao: ‘Inaalihan siya ng demonyo.’ ¹⁹At saka dumating ang Anak ng Tao na kumakain at umiinom, at ang sabi ng mga tao: ‘Lasenggo at matakaw, kaibigan ng mga publikano at mga makasalanan!’ Gayon pa man, mapatutunayang tama ang karunungan ng Diyos sa mga gawa nito.”

• ²⁰At sinimulang tuligsain ni Jesus ang mga bayang ginawan niya ng karamihan sa kanyang mga himala, sapagkat hindi sila nagpanibagong-buhay: ²¹“Sawim-

palad kayong mga bayan ng Corozain at Betsaida! Kung sa Tiro at Sidon nangyari ang mga himalang naganap sa piling ninyo, matagal na sana silang nagsisi nang may abo at sako. ²²Kaya sinasabi ko sa inyo: Mas magiging magaan pa ang sasapitin ng Tiro at Sidon sa araw ng paghuhukom kaysa inyo. ²³At ikaw naman, Capernaum, *itataas ka ba sa langit? Hindi, itatapon ka sa kaharian ng mga patay!* Sapagkat kung sa Sodom nangyari ang mga himalang naganap sa iyo, nananatili pa sana ngayon ang Sodom. ²⁴Kaya sinasabi ko sa inyo: mas magiging magaan pa ang sasapitin ng lupain ng Sodom sa araw ng paghuhukom kaysa inyo.”

Kunin ang aking pamatok

(Lc 10:21)

• ²⁵Nagsalita si Jesus sa pagkakataong iyon: “Pinupuri kita Amang Panginoon ng Langit at lupa, sapagkat itinago mo ang mga bagay na ito sa matatalino at marurunong, at ipinamulat mo naman sa mga karaniwang tao. ²⁶Oo, Ama, ito ang ikinasiya mo.

• 20. *Corozain at Betsaida*: nasa dalawang siyudad na ito ang mga paaralan para sa pagpapakadalubhasa sa relihiyon pero hindi naman tinanggap ng mga ito ang Ebanghelyo. *Tiro at Sidon*: dalawang paganong siyudad na isinumpa ng mga propeta, at pagkatapos ay nawasak.

• 25. Nabibigyang-diin sa maraming pagkakataon ang pakikipagniig ni Jesus sa Ama. Nakatawag-pansin sa mga alagad ang panalangin ni Jesus. Nasa tekstong ito ang maikling panalanging bunga ng katatapos pa lamang na mga pangyayari; bukal din ng panalangin ang mga pangyayari at pang-araw-araw na buhay.

Inilihim mo ang mga bagay na ito. Kayamanan din natin ang ating mga limitasyon. Sapagkat ang mayayabang, magagalang at hindi nangangailangan ng anumang ay hindi nakahandang maliwanagan ng pagbubunyang ni Jesus.

Walang nakakakilala sa Ama. Ang lahat ng relihiyon ay mga daang papunta sa Diyos at sa pamamagitan ng mga ito inililigtas ng Diyos ang tao. Ngunit tanging sa pamamagitan lamang ni Jesus tayo makapagsisimulang makipag-ugnayan sa Ama, sa Espiritu at sa katotohanan, at makibahagi sa mismong buhay niya.

Matuto sa akin. Maaaring intindihin ang sumu-

sunod na mga salita bilang “*sapagkat maamo ako*” o “*na maamo ako*”. Si Jesus mismo ang aral-Kristiyano: maamo at mababa ang loob. Kapayapaan at katiyakan ang ibinibigay nito sa atin. Sa katauhan ng kanyang Anak, ipinahahayag mismo ng Diyos ang kanyang ganap na pagpapakumbaba. At dahil Diyos mismo siya, mahihingi ni Jesus sa atin ang lahat sapagkat hindi mula sa labas ang kanyang dating sa atin kundi abot sa kaibuturan ng ating puso ang kanyang impluwensiya. Tingnan sa Lucas 10:21.

Lumapit sa akin. Hindi ko aalisin ang inyong *pasanin* kundi ibibigay ko sa inyo ang paraan ng pagbuhay sa inyong pinapasan sa paglalagay ko sa inyo ng *aking pamatok*.

Nilalaro ni Jesus ang mga salitang *pamatok* at *pasanin* dahil dati nang “*pasanin*” ang tawag ng mga Judio sa mga banal na aral na ibinabahagi sa mga mag-aaral o disipulo, at “*pamatok*” ang pagtimbang sa mga pangungusap ng guro na kailangang isaulo.

Si Jesus ang *pasensyoso at mapagkumbabang* guro. Ipinapakita niya sa atin ang awa ng Diyos sa ating buhay at sa sarili nating krus. Ipinapakita niya sa atin ang pag-ibig ng Diyos kahit na sa mga itinatatadhana ng Batas. Ang Diyos lamang ang Mabuti at *mabuti* ang kapangyarihan ni Kristo.

²⁷Ipinagkatiwala sa akin ng aking Ama ang lahat. Walang nakakakilala sa Anak kundi ang Ama, at walang nakakakilala sa Ama kundi ang Anak at ang sinumang gustuhing pagbunyagan ng Anak.

²⁸Lumapit sa akin, lahat kayong nahihirapan at may pinapasan, at pagiginhawahin ko kayo. ²⁹Kunin ninyo ang aking pamatok at matuto sa akin, akong mahinahon at mababang-loob, at makakatagpo kayo ng ginhawa para sa inyong kaluluwa. ³⁰Sapagkat mahusay ang aking pamatok at magaan ang aking pasanin.”

Jesus, Panginoon ng Araw ng Pahinga

(Mc 2:23; 3:1 Lc 6:1; 14:1)

12 ¹Naglakad noon si Jesus sa mga taniman ng trigo minsang Araw ng Pahinga. Nagutom ang kanyang mga alagad at sinimulan nilang alisin sa uhay ang mga butil, at kinain iyon. ²Nang mapansin ito ng mga Pariseo, sinabi nila kay Jesus: “Tingnan mo ang iyong mga alagad, gumagawa sila ng ipinagbabawal sa Araw ng Pahinga!”

³Ngunit sumagot si Jesus: “Hindi ba ninyo nabasa ang ginawa ni David noong magutom siya at ang kanyang mga kasama? ⁴Pumasok siya sa bahay ng Diyos at kinain ang tinapay na inihain para sa Diyos gayong bawal sa kanya o sa kanyang mga kasama na kainin ito liban sa mga pari. ⁵At hindi ba ninyo nabasa sa Batas na sa Araw ng Pahinga, walang pahinga ang mga pari sa Templo pero wala silang kasalanan dahil dito?”

⁶Sinasabi ko naman sa inyo: Dito’y may mas dakila pa sa Templo. ⁷Kung nauunawaan ninyong talaga ang salitang ito, ‘*Awa ang gusto ko, hindi handog,*’ hindi sana ninyo hinatulan ang walang-sala.

⁸At isa pa’y ang Anak ng Tao ang Panginoon ng Araw ng Pahinga.”

⁹Pagkaalis doon ni Jesus, pumasok siya sa kanilang sinagoga. ¹⁰May isang lalaki roon na hindi maigalaw ang kamay, at mayroon din namang gustong isumbong si Jesus. Kaya tinanong nila si Jesus: “Puwede bang magpagaling kung Araw ng Pahinga?”

¹¹Ngunit sinabi niya sa kanila: “Kung may isang tupa lang ang isa sa inyo at nahulog ito sa hukay sa Araw ng Pahinga, hindi ba niya ito aabutin at iaahon? ¹²Ngunit mas mahalaga pa sa tupa ang tao! Kaya ipinahihintulot ang paggawa ng mabuti sa Araw ng Pahinga.” ¹³At sinabi ni Jesus sa lalaki: “Iunat mo ang iyong kamay.” Iniunat ng tao ang kamay at gumaling ito gaya ng kabilang kamay.

¹⁴Pagkalabas ng mga Pariseo, nag-usap-usap sila kung paano nila siya masisiraan. ¹⁵Nalaman ito ni Jesus kaya lumayo siya sa lugar na iyon. Maraming tao ang sumunod sa kanya. Pinagaling niya ang lahat ng maysakit ¹⁶ngunit inutusan niya sila na huwag siyang ipamamalita.

¹⁷Kaya natupad ang sinabi ni Isaias, ang propeta:

¹⁸“*Narito ang utusan ko na aking pinili, ang mahal ko na siya kong kinalulugdan. Ilalagay ko sa kanya ang aking Espiritu at siya ang magpapahayag sa mga bansa ng aking mga pasya.*”

¹⁹Hindi siya makikipagtalos o sisigaw, hindi maririnig sa mga liwasan ang kanyang tinig. ²⁰Hindi niya babaliin ang sugatang tangkay o papatayin ang aandap-andap na mitsa. Hindi siya titigil hanggang magwagi ang katarungan. ²¹Ang kanyang pangalan ang inaasahan ng lahat ng bansa.”

Ang kasalanang hindi mapapatawad

(Mc 3:22; Lc 11:15)

• ²²Dinala noon sa kanya ang isang lalaking inaalihan ng demonyo, na bulag

• **12.22.** Tingnan ang paliwanag sa Marcos 3:22. Mga *kasamahan* ninyo (b. 27). Mga eksorsistang Judio na nagpapalayas ng mga demonyo sa paggamit

ng mga panalangin at dasal (tulad ng nasasaad sa Mga Gawa 19:13) ang tinutukoy rito ni Jesus.

Ang paglailait laban sa Espiritu. Tungkol ito sa

at pipi. Pinagaling ni Jesus ang tao, kaya nakapagsalita ang pipi at nakakita. ²³ Nagulat at nagtaka ang lahat ng tao: “Ito kaya ang Anak ni David?” ²⁴ Nang marinig naman ito ng mga Pariseo, sinabi nila: “Sa tulong lamang ni Beelzebul na pinuno ng mga demonyo siya nakapagpapalayas ng mga demonyo.”

²⁵ Alam ni Jesus ang kanilang iniisip kaya sinabi niya sa kanila: “Mabubuwal ang bawat kahariang nagkakahati-hati, at hindi magtatagal ang bawat bayan o kabahayang nagkakahati-hati. ²⁶ Kaya kung Satanas ang nagpapalayas sa Satanas, may paglalaban-laban sa kanyang sarili; at paano pa makatatayo ang kanyang kaharian? ²⁷ Kung sa tulong ni Beelzebul ako nakapagpapalayas ng mga demonyo, sino ang tumutulong sa inyong mga kasamahan para magpalayas ng mga ito? Sila ang hahatol sa inyong sinasabi.

²⁸ Sa Espiritu ng Diyos ako nagpapalayas ng mga demonyo kaya dumating na sa inyo ang kaharian ng Diyos. ²⁹ Sino ang makapapasok sa bahay ni Malakas at makaaagaw sa lahat niyang mga gamit kung hindi muna itatali si Malakas? Saka lamang niya masasaid ang lahat ng ariarian nito.

³⁰ Ang hindi kampi sa akin ay laban sa akin, at ang hindi nag-iipong kasama ko ay nagkakalat lamang.

³¹ Kaya sinasabi ko ito sa inyo: patatawarin ang mga tao sa anumang kasalanan

at paglailait sa Diyos, ngunit hindi patatawarin ang paglailait laban sa Espiritu. ³² At kung may magsalita laban sa Anak ng Tao, mapapatawad siya; ngunit kung may magsalita laban sa Espiritu Santo, hindi siya mapapatawad sa panahong ito ni sa darating.

³³ Pag mabuti ang puno, mabuti rin ang bunga nito; pag masama ang puno, masama rin ang bunga nito. Nalalaman nga ang puno sa bunga nito. ³⁴ Lahi kayo ng mga ulupong, at paano kayo makapagsasalita nang mabuti kung masama naman kayo? Ang umaapaw sa puso ang namumutawi sa bibig. ³⁵ Kaya inilalabas ng mabuting tao ang mabubuting bagay mula sa mabuting loob na yaman niya, inilalabas naman ng masamang tao ang masasamang bagay mula sa masamang yaman nito.

³⁶ Sinasabi ko sa inyo: sa araw ng paghuhukom, pananagutan ng mga tao ang bawat sinabi nila nang walang batayan. ³⁷ Batay sa sarili mong salita ka tatanggaping matuwid, at batay sa sarili mo ring salita ka hahatulan.”

Binatikos ni Jesus ang sarili niyang henerasyon

(Mc 8:11; Lc 11:16)

• ³⁸ Sinabi noon ng ilang guro ng Batas at mga Pariseo: “Guro, gusto naming makakita ng tanda mula sa iyo.” ³⁹ Sumagot si Jesus: “Isang palatandaan ang hinihiling ng masama at di-tapat na lahing

pagsasabing sa demonyo galing ang mabubuting gawang sadyang sa Espiritu Santo, tulad ng matutung-hayan natin sa Marcos 3:30.

Sa panahong ito ni sa darating (b. 32). Paraan ito ng pagsasalita ng mga Judio para sabihing hindi mapatatawad sa harap ng Diyos o ng tao ang kasalananang ito. Paano mapatatawad ng Diyos ang taong naglalayo ng kanyang sarili sa mapagpatawad na Diyos?

Kung *mabuting puno* ang itinanim (b. 33). Isa pa itong paggamit sa pangungusap sa 7:16. Tungkol ito sa mga akusasyon ng mga Pariseo laban kay Jesus: nilalait nila ang anumang mabuti sapagkat masama ang kanilang puso.

Sa sarili mo ring salita ka hahatulan (b. 37).

Hahatulan ng Diyos ang bawat isa ayon sa kanyang konsiyensya at panukat. Pararatangan ang laging namimintas at nagpapatang. Patatawarin naman ang marunong umunawa at magpatawad. Hindi tayo huhusgahan ng Diyos mula sa labas gaya ng ginagawa ng mga tao. Mula sa loob mismo nito lilitaw ang liwanag na maglalantad sa ating mga pagkakasala. Sa bagay na ito’y napakalayo natin sa Diyos na Hukom na may “mga parusa” tulad ng inaakala ng marami.

• 38. Hindi gumawa ng mga himala si Jesus nang araw na iyon dahil pinapagsusulit siya ng mga dalubhasa sa relihiyon sa halip na makinig sa kanya. Marami nang nagawang himala si Jesus ngunit hindi naman sila naniwala.

ito ngunit walang palatandaang ibibigay sa kanila, maliban sa palatandaan ni Propeta Jonas. ⁴⁰Kung paanong tatlong araw at tatlong gabing nasa tiyan ng balyena si Jonas noon, gayundin naman tatlong araw at tatlong gabing mananatili sa ilalim ng lupa ang Anak ng Tao.

⁴¹Sa paghuhukom, babangon ang mga taga-Ninive kasama ng mga taong ito at hahatulan ang salinlahing ito sapagkat nagpanibagong-buhay sila sa pangangaral ni Jonas, at dito'y may mas dakila pa kay Jonas. ⁴²Sa paghuhukom, babangon ang Reyna ng Timog, kasama ng mga taong ito at hahatulan sila. Sapagkat dumating siya mula sa kabilang dulo ng mundo para masaksihan ang karunungan ni Solomon, at dito'y may mas dakila pa kay Solomon.

⁴³Kapag lumabas sa tao ang maruming espiritu, nagpapalabuy-laboy ito sa mga dakong walang tubig sa paghahanap ng lugar na mapagpapahingahan, at wala naman itong makita. ⁴⁴Kaya sinasabi nito: 'Babalik ako sa inalisan kong bahay.' At pagbabalik nito, nakikita nitong di magulo ang bahay kundi malinis at maayos. ⁴⁵Kaya naghahanap ito at nagdadala pa ngayon ng pitong espiritung mas masama pa kaysa kanya. Pumasok sila at doon nananatili; kaya mas masama pa ang magiging kalagayan ng

taong iyon kaysa dati. Ganito rin ang mangyayari sa salinlahing ito."

• ⁴⁶Nagsasalita pa si Jesus sa mga tao nang dumating ang kanyang ina at mga kapatid para makipag-usap sa kanya, at naghihintay sila sa labas. ⁴⁷Kaya may nagsabi sa kanya: "Nasa labas ang iyong ina at mga kapatid; gusto ka nilang maka-usap."

⁴⁸Sumagot si Jesus sa nagsabi sa kanya: "Sino ang aking ina? Sino ang aking mga kapatid?" ⁴⁹At itinuro niya ang kanyang mga alagad at sinabi: "Narito ang aking ina at mga kapatid. ⁵⁰Ang nagsasagawa sa kalooban ng aking Ama sa Langit ang aking kapatid na lalaki at kapatid na babae at ina."

Ang talinhaga ng maghahasik

(Mc 4:1; Lc 8:4; 10:23; 13:26)

13 • ¹Nang araw ding iyon, umalis sa bahay si Jesus at naupo sa may dalampasigan. ²Ngunit maraming tao ang nagtipon sa paligid niya kaya sumakay siya at naupo sa bangka samantalang nakatayo naman sa pampang ang mga tao. ³At marami siyang ipinahayag sa kanila sa tulong ng mga talinhaga.

At sinabi ni Jesus: "Lumabas na ang maghahasik para maghasik.

Masama at di-tapat na lahi. Nangangahulugan ang ekspresyong ito sa Biblia ng taksil na mananampalataya na hindi nga itinatakwil ang Diyos sa salita pero may iba namang dinidiyos sa kanyang puso.

Ang salinlahing kapanahon naman ni Jesus ang tinutukoy ng pangungusap tungkol sa *masamang espiritu* o demonyo. Pinuntahan nila siya at tinanggap ang kanyang mensahe, ngunit sa totoo'y panandalian lamang ang kanilang pagbabago at babalik sila sa dapat nilang kabulagan.

Ang mga taga-Ninive: tingnan sa Jonas 3:5.

Ang Reyna ng Timog: tingnan sa 1 Mga Hari 10.

Ang tanda ni Jonas ay ang pagkabuhay ni Jesus. Medyo pilit ang pagkakarapareho ng tatlong araw ni Jonas sa tiyan ng balyena at ang panahong inilagi ni Jesus sa libingan.

• ⁴⁶. *Ang kanyang ina at mga kapatid.* Kung tunay ngang mga kapatid sila ni Jesus, ibig sabihin'y

mga anak ni Maria, ito ang sasabihin ng Ebanghelyo: "ang kanyang ina at ang mga anak ng kanyang ina" dahil ganito ang paraan ng pagsasalita ng mga Judio. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 3:31.

MGA TALINHAGA

• **13.1** Dito nagsisimula ang ikatlong Diskurso sa Ebanghelyo ni Mateo. Binubuo ito ng pitong talinhaga ni Jesus tungkol sa Kaharian ng Diyos. Iba-ibang aspekto ng Kaharian ang inilalahad ng bawat talinhaga; at sa pagsasama-sama sa mga ito, maiintindihan natin ito nang kaunti na lihim na lumalago sa atin sa kabuuan ng kasaysayan.

Nagsasalita ngayon si Jesus sa pamamagitan ng mga paghahambing tulad ng ginagawa ng mga magsasaka at mga trabahador. Bagay na bagay ang paraang ito ng pagtuturo sa paglalahad ng mga aral pangmoralidad. Lubos na ginagamit ng mga guro sa relihiyon nang

⁴Sa kanyang paghahasik, may ilang butong nahulog sa tabi ng daan. Dumating ang mga ibon at kinain ang mga iyon. ⁵Nahulog naman ang ibang buto sa baturuhan at mababaw ang lupa roon. Madaling tumubo ang mga buto dahil hindi malalim ang lupa. ⁶Ngunit pagsikat ng araw, nasunog ito sa init at sapagkat walang ugat, natuyo ito. ⁷Nahulog ang iba pang buto sa mga tinikan. At nang lumago ang mga tinik, sinikil ng mga ito ang halaman. ⁸Nahulog naman ang iba sa matabang lupa at namunga: nagbunga ng sandaan ang iba, animnapu naman ang sa iba, at tatlumpu ang iba pa. ⁹Makinig ang may tainga!”

• ¹⁰Pagkatapos ay lumapit sa kanya ang mga alagad at nagtanong: “Bakit sa pamamagitan ng mga talinhaga ka nagsasalita sa kanila?”

¹¹Sumagot si Jesus: “Sa inyo ipinagkaloob na malaman ang mga lihim ng kaharian ng Langit, ngunit hindi sa kanila. ¹²Sapagkat ang meron ay bibigyan pa at sasagana pa siya. Ngunit ang wala ay aagawan pa ng nasa kanya na. ¹³Kaya

panahong iyon ang mga paghahambing o talinhaga para mas madaling matandaan ng kanilang mga alagad ang mga aral nila.

Ngunit nang ipahayag ni Jesus na dumating na ang Kaharian ng Diyos, lumapit sa kanya ang maraming tao at gustong malinawan ang bagay na ito. Ang *Kaharian ng Diyos* para sa kanila ay katulad ng dating ng “pagpapalaya” sa ating panahon; may “kulay” ang salitang ito para sa kanila at may kinalaman sa pulitika. At nagtataka ang lahat kung bakit gumagamit ng mga talinhaga si Jesus sa halip na magsalita nang deretsahan.

Kabilang sa mga nakikinig sa kanya ang mga espiyang magsusuplong kay Herodes o sa mga Romano sa anumang salitang subersibo. Natakot kaya si Jesus sa kanila? Mas ikinabahala niya na mga solusyong pulitikal lamang ang hinahanap ng mga taong iyon; wala silang anumang nakikita liban sa kanilang mga pangarap at hindi matanggap ang kaloob ng Diyos: *Nakakarinig sila pero hindi nakikinig; ayaw nilang magbago ni pagagalingin ko sila.*

Naghahasik si Kristo, at mga salita ng katotohanan at buhay na walang hanggan ang mga binhing kanyang inihahasik. Sa puso ng tao kailangang tumubo, lumago at mamunga ang mga ito. Tumutubo mismo ngayon ang binhi at sa pamamagitan nito’y lumalaganap sa lupa ang Kaharian ng Diyos. Hindi ito nangangaila-

nagsasalita ako sa kanila nang patalinhaga sapagkat tumitingin sila pero walang nakikita, nakaririnig sila pero hindi nakikinig o nakakaunawa.

¹⁴Sa kanila natutupad ang mga salita ni Propeta Isaias: “*Makinig man kayo nang makinig, hindi kayo nakakaunawa; tumitingin man kayo nang tumitingin, hindi kayo nakakakita.*”

¹⁵*Pinatigas nga ang puso ng mga taong ito. Halos walang naririnig ang kanilang mga tainga at walang nakikita ang kanilang mata. At baka makakita ang kanilang mata at makarinig ang kanilang tainga at makaunawa ang kanilang puso, upang bumalik sila at pagalingin ko sila.”*

¹⁶Ngunit mapapalad ang inyong mga mata na nakakakita at ang inyong mga tainga na nakakarinig.

¹⁷Sinasabi ko nga sa inyo na maraming propeta at mabubuting tao ang may gustong makita ang nakikita ninyo ngayon pero hindi nila nakita, at marinig ang inyong naririnig pero hindi nila narinig.

• ¹⁸Makinig kayo ngayon sa talinhaga ng maghahasik.

ngan ng malawakang tagumpay (ni hindi nga ito sumisibol o tumutubo sa maraming tagapakinig) ngunit kung saan ito tumutubo, naroon ang kahanga-hangang ani! Tingnan din ang paliwanag sa Marcos 4:1 at 4:14.

• 10. *Sa inyo ipinagkaloob ang mga lihim ng Kaharian*, sa inyo na tinotoo ang tawag ni Jesus at nagpasyang sumunod sa kanya. At dahil naging katrabaho kayo ni Kristo, ipagtatapat sa inyo ng Ama ang kanyang mga lihim.

Ang Kaharian ng Langit. Nasabi na natin na ginagamit ng mga Judio ang salitang *Langit* para sabihing *Diyos*. Ang *Kaharian ng Diyos* ang *Kaharian ng Langit*, kung paanong ang *Diyos Ama* ang *Amang nasa Langit*. Dahil sa di pagkakaalam dito, marami ang nagkakamali sa pag-aakalang ang Kaharian lamang ng Diyos sa Langit, pagkatapos ng buhay natin sa kasalukuyan ang ipinahahayag sa atin ng Ebanghelyo. Sa katunaya’y dumating si Jesus para sabihin sa atin na dumating na ang Diyos upang malaya at hayagang maghari sa atin sa daigdig na ito.

Kaharian o Paghahari ng Diyos? Tingnan ang paliwanag sa Lucas 8:10.

PAG-ASA

• 18. Kung namumunga ang binhi sa ilan, at hindi

¹⁹Pag may nakakarinig sa salita ng Kaharian ngunit hindi naman niya inuunawa, dumarating ang Masama at inaagaw ang nahasik sa kanyang puso. Ito ang butong nahulog sa tabi ng daan.

²⁰Ang buto namang nahulog sa bato-han ay para sa taong nakarinig sa salita at kaagad itong tinanggap nang buong kasiyahan. ²¹Ngunit hindi ito nag-ugat sa kanyang kalooban at panandalian lamang. Kapag nagkaroon ng pagsubok at pag-uusig dahil sa salita, agad-agad siyang natitiosod.

²²Ang butong nahulog sa mga tinikan ang nakarinig sa salita ngunit sinikil ito ng mga makamundong kabalisahan at ng pandaraya ng kayamanan, at hindi nakapagbunga ang salita.

²³Ang buto namang nahasik sa mata-bang lupa ang nakakarinig sa salita at umuunawa rito; nagbunga siya at nagbibigay ng sandaan, animnapu o tatlumpu.”

naman sa iba, hindi ito dahil mas matalino ang ilan kaysa iba, o kaya’y mas may debosyon ang ilan kaysa iba. Tumutubo ang binhi kung saan may *pag-asa* at hindi sa mga taong walang pag-asa.

Isang taong may pag-asa ang buong buhay na makapagsisikap para sa isang dakilang mithiin. Kaya niyang ipakipagsapalaran ang lahat at walang pagod na magtrabaho para marating ang hindi pa nakikita (Heb 11:1). Tao rin ng pananampalataya ang tao ng pag-asa, at marunong siyang umibig ayon sa pagmamahal ng Diyos.

Mga taong wala o nawawalan ng pag-asa ang tatlong klase ng tao na hindi mabuting lupa para sa Salita ng Diyos.

Ang mga nasa tabi ng daan ay mga hindi interesado sa salitang kanilang tinanggap dahil siguro wala silang nakikita kundi sarili nilang interes (mga makasarili sila o makitid ang pananaw) o kaya’y ibang direksyon sa buhay ang kanilang tinatahak.

Makikita naman natin kasunod nito ang mga walang lakas na humarap sa kontradiksyon at madaling nasisiraan ng loob at naduduwag: sila ang mga *madaling nalalanta*. Ngunit ang pag-asa ay nangangahulugan ng pagiging matatag sa kabila ng mga hadlang. Kung inilagay tayo ng Diyos sa isang landas, tiyak na may patutunguhan ang landas na ito, gaano man kalaki ang mga hadlang. Tiyaga at tapang ang pag-asa.

At kasunod naman ang mga *nahasik sa dawagan*. Naniniwala ang mga ito pero parang hindi sila nasisiyahan sa mga bungang naaani sa mahirap na

Ang talinhaga ng mga damo

• ²⁴Binigyan sila ni Jesus ng isa pang talinhaga. “Naihahambing ang kaharian ng Langit sa isang taong naghasik ng mabuting buto sa kanyang taniman. ²⁵At samantalang natutulog ang mga tauhan, dumating ang kaaway. Hinasikan nito ng masamang damo ang taniman ng trigo at saka umalis.

²⁶Nang tumubo ang mga tanim at nag-simulang mamunga ng butil, naglitawan din ang masasamang damo. ²⁷Kaya lumapit sa may-ari ang mga katulong at sinabi: ‘Ginoo, di ba’t mabubuting buto ang inihatik mo sa iyong bukid, saan galing ang mga damo?’

²⁸Sinagot niya sila: ‘Gawa ito ng kaaway.’ At tinanong naman nila siya: ‘Gusto mo bang bunutin namin ang mga damo?’ ²⁹Sinabi niya sa kanila: ‘Huwag, at baka sa pagbunot ninyo sa mga damo e mabunot pati ang trigo. ³⁰Hayaan ninyo na sabay silang tumubo hanggang ani-

daan. Gusto nilang “iligtas ang kanilang buhay” at kapwa paglingkuran ang Diyos at ang Pera. Gaano karaming mabubuting bata at kabataang nag-aral sa mga paaralang Katoliko o hinubog sa mga parokya ang buong buhay na mananatili sa Iglesya pero hindi naman namumunga para sa Kaharian ng Diyos! Nakagapos sila sa paghahanap ng materyal na tagumpay at sa kanila’y walang sagsay na pagnanais lamang ang pag-asa sa Kaharian ng Diyos.

• 24. Sa talinhagang ito ng *mga damo*, sinasagot ni Jesus ang mga naeeskandalo sa pagkakita sa kasamaang umiiral sa lahat ng dako. Magkakasama ang mabubuti at ang masasama hanggang sa katapusan ng mundo; magkakasama ang mabuti at ang masama sa mga tao at sa mga institusyon.

Iginagalang ng Diyos ang mga tao. Alam niya na kadalasa’y mas malakas ang tukso kaysa mabubuti nilang intensyon. At alam din niya na kailangan nila ng panahon para mapili at mapanindigan ang mabuti.

Hindi naiinip ang Diyos. Matatamo lamang sa wakas ng panahon ang pagkakasundo ng napakaraming magkakasalungat na grupo, puwersa at kalakarang pangkultura na nasa mundo. Samantala, hindi natin dapat tatakan ang alinman sa mga ito bilang “mabuti” o “masama.”

Ipinaliwanag mismo ni Jesus ang talinhagang ito: tingnan sa b. 36.

ANG IGLESYA NI JESUS

• 31. Sa talinhaga ng *butil ng mustasa*, ipi-

han. At doon ko sasabihin sa mga mag-aani: Bunutin muna ninyo ang mga damo, at bigkisin para sunugin; at saka kunin ang lahat ng trigo at tipunin sa aking kamalig.”

Ang buto ng mustasa at ang pampaalsa

(Mc 4:30; Lc 13:18)

• ³¹ Binigyan sila ni Jesus ng isa pang talinhaga: “Naikukumpara ang kaharian ng Langit sa isang buto ng mustasa na kinuha ng isang lalaki at inihasuk sa kanyang bukid.

³² Pinakamaliit ito sa mga buto ngunit paglaki’y mas malaki ito sa mga gulay, at parang *isang puno – dumarating ang mga ibon ng langit at dumadapo sa mga sanga nito.*”

napakita sa atin ni Jesus na kailangang maging tanda ang Kaharian ng Diyos: kailangang maging kapansin-pansin ito sa mundo.

Kinakailangang madama ang anumang mithiing espirituwal, pagbabagong pangkultura o kilusang rebolusyonaryo sa isa o ilang institusyon para maging mas malinaw, mas nakikita at mas mabisa. Gayundin naman, plano ni Jesus na maging tagapaghatid (pero hindi may-ari) ng Kaharian ng Diyos ang kanyang Iglesya. “Kalipunan ng mga tinipon” ang kahulugan ng *Iglesya*. Dalawang katangian ng Iglesyang ito ang nalalahad dito:

– Una, kitang-kita ito dapat sa mundo, at mabunga na parang *punong nagbibigay-lilim sa mga ibon*.

– Ikalawa, nasa pinakapuso ito dapat ng masa, “babad” sa tunay na kalagayan ng mga tao. Hindi dapat humiwalay sa mga di-sumasampalataya ang mga sumasampalataya, dahil sila ang lebadura ng daigdig.

Hindi “Iglesyang imbisibol” ang gusto ni Jesus, o isang emosyonal na pagsasama-sama at espirituwal na pagkakabuklod ng lahat ng naniniwala sa kanya sa buong mundo. Isang malaking puno (sinasabi ni Jesus sa ibang lugar: *isang lunsod na itinayo sa bundok*), ang gusto niya, para makilala ng lahat na mabuti ang binhi at puspos ng buhay. Mga organisadong pamayanang Kristiyano ang kailangan natin, at pag-uugnayan ng mga pamayanang ito, isang herarkiya...

Ngunit hindi rin naman dapat magkulong sa kanilang mga kapilya o maliliit na pamayanan ang mga sumasampalataya o ibuhos ang kanilang lakas sa pagtatrabaho para sa “kanilang” Iglesya. Dapat silang maging kapaki-pakinabang at mabunga sa daigdig na kanilang ililigtas, kasama ng lahat ng taong may mabuting kalooban sa pagtatrabaho sa bawat larangan ng pag-unlad ng tao.

Maging *lebadura* sila sa masa, at hindi maliliit at ibang mas mainam na masa. Binabago ng lebadura ang kasaysayan ng tao, hindi sa paghahatid sa lahat ng

³³ At sinabi ni Jesus ang iba pang talinhaga: “Naikukumpara ang kaharian ng Langit sa lebadurang kinuha ng isang babae at ibinaon sa tatlong takal ng harina hanggang umalsa ang buong masa.”

• ³⁴ Itinuro ni Jesus ang lahat ng ito sa mga tao sa pamamagitan ng mga talinhaga; hindi siya nagturo sa kanila na hindi gumagamit ng mga talinhaga. ³⁵ Kaya natupad ang sinabi ng Propeta: “*Magsasalita ako sa talinhaga. Magpapahayag ako ng mga bagay na natago mula pa sa simula ng daigdig.*”

• ³⁶ At pinaalis niya ang mga tao at saka pumasok sa bahay. Lumapit noon sa kanya ang kanyang mga alagad at nagtanong: “Ipaliwanag mo sa amin

tao sa Iglesya kundi sa pagkakaloob sa pang-araw-araw na buhay at gawain ng espiritung nagbibigay-buhay sa sangkatauhan.

• 34. *Nagsalita siya sa kanila sa pamamagitan ng mga talinhaga.* Sa pagbasa natin sa Mateo 13:12, para bang nangungusap si Jesus sa mga talinhaga para itago ang kanyang aral. Pero matutunghayan natin dito ang isa pang paliwanag na nagwawasto at nagbibigay-kabuuan sa una. Nagsalita si Jesus sa mga talinhaga dahil iyon ang pinakamagandang paraan para magbigay ng aral na makabuluhan sa lahat ng panahon.

Magsasalita ako sa talinhaga. Ito ang mga unang salita ng Salmo 78, na ginamit at iniakma ng ebanghelista. Gusto niyang sabihin sa atin na sa pagtuturo sa atin ni Jesus sa mga lihim ng Kaharian ng Diyos, sinasagot niya ang pinakamahahalagang tanong ng sangkatauhan.

Mula pa sa simula ng sibilisasyon, nahaharap na ang tao sa mga problema at mga hamon na hindi nila kayang lutasin sa ganang sarili nila. Ibinibigay ngayon ni Jesus ang pinakasusi sa mga kontradiksyong ito. Maraming elemento sa patutunghayan ng tao ang nadiskubre ng siyensya, pero hindi nito maipaliwanag ang misteryo ng kasamaang nasa tao: “Bakit malalim na nakaugat sa ating lahat ang karahasan? Bakit patuloy tayong naghahanap ng katarungan at kaligayahan na hindi naman magkatotoo?”

Hindi mga teoriya ang sagot na ibinibigay ni Jesus kundi mga larawan at mga palaisipan para buong buhay na pagnilayan ng bawat isa at para matutuhan ng tao hanggang sa wakas ng kasaysayan. Sapagkat sa paglipas lamang ng panahon natin mauunawaan ang buong kahulugan ng mga ito.

• 36. *Ang bukid ay ang daigdig.* Hindi ang mga nangyayari sa bawat isa sa atin o sa loob lamang ng Iglesya ang tinutukoy ng talinhagang ito, tulad ng

ang talinhaga ng mga trigo sa bukid.”
³⁷ Sumagot si Jesus: “Ang nagtanim ng mabuting buto ay ang Anak ng Tao.
³⁸ Ang bukid naman, ang daigdig; ang mabuting buto, ang mga tao ng Kaharian; at ang masasamang damo, ang mga tauhan ng demonyo. ³⁹ Ang kaaway na naghasik sa kanila ay ang demonyo; ang pag-aani ay ang katapusan ng mundo, at ang mga manggagawa ay ang mga anghel.

⁴⁰ Kung paanong tinitipon ang masasamang damo at sinusunog sa apoy, ganito rin ang mangyayari sa katapusan ng mundo. ⁴¹ Ipadadala ng Anak ng Tao ang kanyang mga anghel at titipunin nila sa kanyang kaharian ang mga eskandalo at ang mga gumagawa ng masama. ⁴² At itatapon ang mga ito sa nagliliyab na pugon kung saan may iyakan at pagngangalit ng ngipin. ⁴³ At pagkatapos nito,

inilalarawan sa *lambat* (13:47). Sa halip ay itinuturo nito na ang Kaharian ng Diyos ay nasa daigdig at lumalago rito at sa lahat ng bahagi ng buhay. Hindi lamang kasaysayan ng dating panahon sa lupain ni Jesus ang “banal na kasaysayan” kundi ito ang buong kasaysayan ng tao, na si Kristong Muling Nabuhay ang Panginoon.

Inilalantad at tinutuligsa rito ni Jesus ang ating lihim na karahasan na humahadlang sa atin na maunawaan ang mga pamamaraan ng Diyos. Hindi nakikita ng *mga lingkod* na napupukaw mismo sila ng marahas na espiritung kinokondena nila sa iba. Wala silang ibang iniisip kundi supilin at ihiwalay ang mga masama sa palagay nila upang magtagumpay ang kabutihan. Ngunit pinababayaan naman ng Diyos na mabuo ng kasamaan ang lahat ng posibilidad nito bago malupig ng misteryo ng krus. Magwawagi ang Katarungan sa dakong huli.

Ngunit kung liligon tayo sa kasaysayan, makikita natin na para bang hindi natin laging naiintindihan sa Iglesya ang katotohanang ito dahil hangga’t may kapangyarihan tayo, inaakala nating mapapawi ang mga pagkakamali sa pamamagitan ng dahas. Itinuturo sa ating lupigin ang masama sa pamamagitan ng mabuti (Rom 12:21).

- ⁴⁴ Inaanyayahan tayo ng mga talinhaga ng *kayamanan* at ng *perlas* na huwag nating palampasin ang mga pagkakataon sa pagdating sa atin ng Kaharian ng Diyos.

May ilan na taon ang binibilang sa paghihintay nila sa salita, o tao o tanda ng pag-asa na magbibigay ng bagong kahulugan sa kanilang buhay. At nakita nila ito isang araw. Kung minsa’y natatagpuan sa mga ordi-

magniningning ang mga makatarungan tulad ng araw sa Kaharian ng kanilang Ama. Makinig ang may tainga!

Ang kayamanan, ang perlas at ang lambat

- ⁴⁴ Naihahambing ang kaharian ng Langit sa kayamanang nakatago sa isang bukid. Kung may makakita nito, ibabaon niya ito uli; at dahil sa kanyang kaligayahan, ipinagbibili niya ang lahat niyang ari-arian, at binibili niya ang bukid.

⁴⁵ Naihahambing din naman ang kaharian ng Langit sa isang negosyanteng naghahanap ng magagandang perlas. ⁴⁶ Pagkakita niya ng isang perlas na napakalaki ang halaga, umalis siya at ipinagbibili ang lahat niyang ari-arian at binili ang perlas.

- ⁴⁷ Naihahambing din ang kaharian ng

naryong bagay: isang salita ng pagpapatawad, isang simpleng ngiti ng pakikipagkaibigan, unang komitment na binitawan natin sa kanila at tinanggap naman. At agad nilang nauunawaan na iyon pala ang paraan para makamit nila ang matagal na nilang hinihintay, at masaya silang pumapasok sa Kaharian.

Ngunit sinasabi ng talinhaga: *ibabaon niya ito uli*. Karaniwa’y ang Diyos ang muling nagtatago sa kayamanan ito matapos ipakita sa atin, dahil magiging atin lamang ito matapos natin itong pagtrabahuhan at makapagtiyaga.

Kailangang *ipagbili ang lahat*. Kailangan nating hubarin ang lahat ng kaugalian, kasiyahan... na laman ng ating puso na hindi pumupuspos dito. At kapag dumaranas tayo ng mga pagsubok na parang napakadilim na gabi at malakas na bagyo, huwag nating kalimutan ang kayamanang minsan nating nakita hanggang muli itong mapasaatin. Sinabi ni Platon na isang dakilang pilosopong pagano: “Sa gabi magandang maniwala sa liwanag.”

Parang si Kristo mismo *ang perlas*. Ito ang “binibili” ng mga lubos na nagtatalaga ng sarili sa Kaharian ng Diyos. Siya ang hangad na matagpuang muli at ganap na maangkin ng mga nagtatalaga ng sarili sa buhay-relihiyoso.

MGA ESKANDALO

- ⁴⁷ Malaking bahagi ng sangkatauhan ang “napangisda” ng Iglesya. Ngunit hindi nangangahulugang mabuti ang lahat ng nagiging Katoliko o mga anak silang lahat ng Kaharian. Ilan sa kanila ang kabilang nga sa nakikitang pamilya ng mga hinirang ngunit wala namang espiritu ng Kaharian.

Langit sa isang malaking lambat na inihagis sa dagat at nakahuli ng kung anu-ano. ⁴⁸Nang puno na ang lambat, hinila ito papunta sa pampang. At saka naupo ang mga tao at tinipon ang mabubuting isda sa mga timba at itinapon ang mga walang kuwenta. ⁴⁹Ganito ang mangyayari sa katapusan ng mundo. Lalabas ang mga anghel para ihiwalay ang masasama sa mabubuti; ⁵⁰at itatapon sila sa nagli-

liyab na pugon kung saan may iyakan at pagngangalit ng mga ngipin.”

⁵¹At itinanong ni Jesus: “Nauunawaan ba ninyo ang lahat ng ito?” “Oo,” ang sagot nila. ⁵²Kaya sinabi niya sa kanila: “Kaya bawat guro ng Batas na tinuruan tungkol sa Kaharian ay katulad ng isang ama ng tahanan na may tabihan, at laging may bago at luma sa tuwing kukuha siya.”

Sa pagsasalita tungkol sa *lambat*, ipinaaalaala sa atin ni Jesus na pagmimisyon ang unang gawain ng Iglesya: “ang mangisda ng mga tao”. Lahat ng klase ng tao ang laging hatid ng pagmimisyon: may ilang kumakalas kaagad, ang iba nama’y nagtitiyaga at nagiging mga aktibong miyembrong may komitment, at nagkakaroon ng panibagong sigla ang Iglesya.

Kung puwede nga lamang sanang maging lubos at ganap ang Iglesya na binubuo ng mga taong matuwid, kung saan madidiskubre ng bawat isa ang mga kaloob ng Diyos! Ngunit hindi ganitong Iglesya ang gusto ni Kristo at hindi rin ito ang paraan ng Iglesya sa pagligtas sa daigdig. Sinasabi sa atin ng talinhagang ito na huwag magulat sa mga eskandalong nasa loob ng Iglesya pero hindi rin naman nito itinuturo sa atin na basta na lamang walang-kibong pagtiisan ang mga iyon.

May ilang *palalayasin sa labas*. Di matitiis na paghihirap at kawalang-pag-asa ng mga humiwalay sa Kaharian kung saan pag-ibig ang Batas: ito ang ibig sabihin ng *naglalagablab na pugon*. Magiging ganap at panghabampanahon na ang pagkakahiwalay, sapagkat magiging ganap na at panghabampanahon ang Kaharian sa araw na iyon.

At sa dakong huli’y nagsasalita si Jesus tungkol sa *guro ng Batas* o sa taong ibinubuhos ang sarili sa higit na pagkaalam sa mga bagay na makadiyos. Sa patuloy na paginilay sa mga salitang ito ni Jesus, makakakuha siya sa mga ito ng mga aral na laging bago at naba-bagay sa iba’t ibang sitwasyon.

ANG KAHARIAN NG DIYOS, ISANG PAGBUBUOD

Sa pagbasa natin sa mga talinhaga ni Kristo tungkol sa Kaharian ng Diyos sa liwanag ng tradisyon ng Iglesya, ano ang kabuuang larawang nakikita natin? Paano natin mabubuod kung tungkol saan ang Kaharian ng Diyos?

– Mula sa ating pananaw (at hindi sa Diyos), masalimuot ang Kaharian. Hindi natin basta masasabing “Katarungan at pagkakapatiran sa lipunan ang Kaharian ng Diyos” o ito “ang pamumuhay sa grasya ng Diyos”, at iba pang tulad nito. Dahil waring masalimuot para sa atin ang Kaharian, kaya ipinaliwanag ito ni Jesus sa paggamit ng napakaraming talinhaga at halimbawa.

– Ang Kaharian ng Diyos ay ang Diyos mismo na lubos na gumagawa sa daigdig sa pamamagitan ng

Espiritu ni Kristo,” na ginagawang bago ang lahat” (Pag 21:5).

– Si Jesucristo mismo ang bukal at ganap na pagpapahayag ng Kaharian. Hindi lamang niya pinasisinayaan ang Kaharian sa kanyang pagdating, kundi lubos din niyang kinakatawan ang Kaharian at ang mga yaman nito.

– *Bilang Pagkakatawang-tao ng Diyos, isang misteryo ang Kaharian ng Diyos, kayat palaisipan sa atin. Isa itong regalo mula sa Diyos (“ang binhing inihasik” sa mga talinhaga), at gawa rin naman natin ito (Mt 13:19-23). Narito na ito (Mt 4:17; 12:28; Mc 1:15...), pero hinihintay pa rin ng mga tao, ng kasaysayan at ng sangkinapal ang kaganapan nito sa darating na buhay (ang mga talinhaga ng trigo at ng mga damo, ng lambat at ng mga isda; pati sa Mc 14:25; Rom 8:18-25). Ang Kaharian ang “pinaka” at pamantayan ng lahat (ang mga talinhaga ng kayamanan at ng perlas) at sa katunaya’y kasama ito sa kalagayan at kasaysayan ng tao (talinhaga ng lebadura...).*

Mabubuod natin ang tungkol sa Kaharian ng Diyos sa apat na dimensyon nito na hindi mapaghihiwalay at magkakaugnay sa isa’t isa.

– Buhay na walang hanggan ang Kaharian. Ito ang tanging patutunguhan at kapuspusan ng Kaharian at mga yaman nito.

– Ang Kaharian ay kinakatawan ng Iglesya Katolika na siyang sakramento ni Kristo sa buhay na ito at natatanging lugar ng Espiritu. Nakikita natin siyempre ang mga yaman at bunga ng Kaharian maging sa labas ng nakikitang Iglesya, subalit ang Iglesya pa rin ang nananatiling “sariling bayan” ng Kaharian, ang pagpapahayag nito sa kasaysayan, ang sakramento at tagapagpasibol nito.

– Nasa ating mga puso ang Kaharian ng Diyos. Napapasaatin ito sa pamamagitan ng pagbabalik-loob, pananampalataya, pag-asa, pag-ibig at grasya. Nanganahulugan ng personal na pagpapakabanal at espirituwalidad ang Kaharian.

– *Hindi sa mga kaluluwa dumarating ang Kaharian ng Diyos kundi sa mga tao. Pagbabagumpuso ang simula ng patuloy na pagbabago ng buong pagkatao pati na lahat ng relasyon sa daigdig na nasa paligid niya. Kaya lumilitaw ang mga yaman ng Kaharian sa buhay-panlipunan: higit na pamumuhay sa komunidad at pagkakabuklod, katarungan at kapayapaan, pagiging makatao ng mga kultura, at iba pa.*

•⁵³ Nang matapos ni Jesus ang mga talinhagang ito, umalis siya sa lugar na iyon. ⁵⁴ Pumunta siya sa kanyang bayan at nagturo sa mga tao sa kanilang sinagoga. Namangha silang lahat at nagsabi: “Saan kaya galing ang kanyang karunungan at natatanging kapangyarihan?” ⁵⁵ Di ba’t siya ang anak ng karpintero? Di ba’t si Maria ang kanyang ina at sina Jaime, Jose, Simon at Judas ang kanyang mga kapatid? ⁵⁶ Hindi ba’t narito sa piling natin ang lahat niyang kapatid na babae? Ano’t nangyari sa kanya ang lahat ng ito?” ⁵⁷ At bulag sila tungkol sa kanya.

Sinabi naman sa kanila ni Jesus: “Sa kanyang sariling bayan lamang at sambahayan hinahamak ang isang propeta.” ⁵⁸ At kaunti lamang ang ginawa niyang himala roon sapagkat kulang sila sa pananampalataya.

Pinugutan ng ulo si Juan Bautista

(Mc 6:14; Lc 9:7)

14 • ¹ Nang panahong iyon, umabot kay Haring Herodes ang katanyagan ni Jesus. ² At sinabi niya sa kanyang mga kasambahay: “Si Juan Bautista siya. Nabuhay si Juan mula sa mga patay kaya nagkakabisa sa kanya ang makalangit na kapangyarihan.”

³ Si Herodes nga ang nagpahuli kay Juan, at nag-utos na ikadena ito at iku-long dahil kay Herodias na asawa ng kanyang kapatid na si Felipe. ⁴ Sapagkat sinabi ni Juan kay Herodes: “Hindi mo siya puwedeng maging asawa.” ⁵ Talaga ngang gusto ni Herodes na patayin siya, pero takot siya sa mga tao na kumikilala kay Juan bilang isang propeta.

⁶ Kaarawan ni Herodes at nagsayaw ang anak na babae ni Herodias, at nasyahan si Herodes sa kanya. ⁷ Kaya sinumpaang niya ang isang pangako na ibi-

bigay sa kanya ang anumang hingin niya. ⁸ At sinabi ng babae ayon sa turo ng kanyang ina: “Ibigay mo rito sa akin ang ulo ni Juan Bautista sa isang bandeha.”

⁹ Nasaktan ang hari ngunit napanumpaang na niya ang pangako sa harap ng mga bisita kaya iniutos niya na ibigay iyon sa kanya. ¹⁰ At pinapugutan niya ng ulo si Juan sa kulungan; ¹¹ inilagay sa isang plato ang kanyang ulo at ibinigay sa babae, at dinala ito ng babae sa kanyang ina.

¹² At pagkatapos ay dumating naman ang mga alagad ni Juan at kinuha ang kanyang katawan at inilibing. At pagkatapos ay ibinalita ito kay Jesus.

Ang unang himala ng mga tinapay

(Mc 6:32; Jn 6)

• ¹³ Nang marinig ito ni Jesus, lumayo siya at namangka na sila-sila lang patungo sa ilang na lugar. Ngunit nalaman ito ng mga tao at sumunod sila sa kanya na naglalakad mula sa kanilang mga bayan. ¹⁴ Pagdating ni Jesus sa pampang, nakita niya ang maraming taong nagkakatipon doon at naawa siya sa kanila. At pinagaling niya ang mga maysakit.

¹⁵ Nang hapon na, lumapit sa kanya ang mga alagad at sinabi: “Nasa ilang na lugar tayo at lampas na ang oras. Paalisin mo na ang maraming taong ito para makapunta sila sa mga nayon at makabili ng kani-kanilang pagkain.”

¹⁶ Ngunit sumagot si Jesus: “Hindi na nila kailangang umalis pa; kayo ang magbigay sa kanila ng makakain.” ¹⁷ Sinabi nila: “Wala kami rito kundi limang tinapay at dalawang isda.” ¹⁸ Sinabi niya: “Akin na.”

¹⁹ At iniutos niyang maupo sa damuhan ang makapal na tao. Kinuha niya ang limang tinapay at dalawang isda, tumi-

• 53. Ihambing sa Lucas 4:14. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 3:31.

• **14.1** Para sa mga kabanata 14 at 15, tingnan ang paliwanag sa Marcos 6 at 7.

• 13. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 6:32 at Juan 6.

• 22. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 6:45. *Natakot sila.* Napagkamalang multo si Jesus ng

ngala sa langit, nagpuri, hinati ang mga tinapay at ibinigay sa kanyang mga alagad; at ibinigay rin nila sa mga tao. ²⁰At kumain silang lahat at nabusog, at inipon nila ang mga natirang pira-piraso – labindalawang punong basket. ²¹Mga limanlibong lalaki ang napakain bukod pa sa mga babae at mga bata.

Lumakad sa tubig si Jesus

(Mc 6:45; Jn 6:16)

• ²²Agad pinasakay ni Jesus sa bangka ang mga alagad at pinauna sa kabilang ibayo habang pinaalis niya ang mga tao. ²³At pagkaalis ng mga tao, mag-isa siyang pumunta sa kaburulan para manalangin. Nag-iisa siya roon nang gumabi. ²⁴Samantala, malayo na sa lupa ang bangka, sinasalpok ng mga alon sapagkat pasalungat ang hangin.

²⁵Nang madaling-araw na, pinuntahan sila ni Jesus na naglalakad sa dagat. ²⁶Nang makita nila siyang naglalakad sa dagat, natakot sila, at akala nila’y multo siya. Kaya sumigaw sila. ²⁷Ngunit agad niyang sinabi sa kanila: “Lakasan ang loob! Ako ito, huwag kayong matakot.” ²⁸Sumagot si Pedro: “Panginoon, kung ikaw nga, papuntahin mo ako sa iyo na naglalakad sa tubig.”

²⁹At sinabi niya: “Halika.” Bumaba naman sa bangka si Pedro at naglakad sa tubig papunta kay Jesus. ³⁰Ngunit natakot siya sa harap ng malakas na hangin at nagsimulang lumubog. Kaya sumigaw siya: “Panginoon, ilitas mo ako!” ³¹Agad na iniunat ni Jesus ang kanyang kamay at

hinawakan siya, at sinabi: “Taong maliit ang pananampalataya, bakit ka nag-alinlangan?”

³²Nang nakasakay na sila sa bangka, tumigil ang hangin. ³³At yumuko sa harap ni Jesus ang mga nasa bangka at sinabi: “Totoo ngang ikaw ang Anak ng Diyos!”

³⁴Pagkatawid nila, dumating sila sa pampang ng Genesaret. ³⁵Nakilala si Jesus ng mga tagaroon at ipinamalita nila sa buong kapaligiran. Kaya dinala nila sa kanya ang mga maysakit. ³⁶May naki-usap sa kanya na mahipo man lamang sana nila ang laylayan ng kanyang damit, at gumaling ang lahat ng humipo rito.

Ang utos ng Diyos at ang tradisyon ng tao

(Mc 7:1)

15 • ¹Nagkatipon sa paligid ni Jesus ang ilang Pariseo at mga guro ng Batas na galing pa sa Jerusalem. At sinabi nila sa kanya: ²“Bakit nilalabag ng iyong mga alagad ang tradisyon ng mga ninuno? Hindi nga sila naghuhugas ng kamay bago kumain.”

³Sumagot si Jesus: “At bakit ninyo nilalabag ang utos ng Diyos alang-alang sa inyong tradisyon? ⁴Sapagkat iniutos ng Diyos: *Igalang mo ang iyong ama at ina*, at *patayin ang sinumang sumumpa sa kanyang ama o ina*. ⁵Pero ayon sa inyo, masasabi ninuman sa kanyang ama o ina, “Ang inaasahan ninyo sa akin ay inialay ko na.” ⁶Kaya wala na siyang tungkulin sa kanyang ama o ina. Kaya pinawalang-bisa ninyo ang salita ng Diyos alang-alang sa inyong tradisyon.

kanyang mga alagad dahil sa kakulangan nila ng pananampalataya, at natakot sila. Isang klase ng pamahiin ang maniwala sa mga multo. Maaaring mauwi sa pamahiin at takot ang kakulangan o kahinaan ng pananampalataya, ngunit nadadaig naman ng matatag na pananampalataya ang takot at ang panganiib ng pamahiin.

Papuntahin mo ako sa iyo. Hindi ang pagdadalawang-isip ni Pedro ang gustong bigyang-diin ni Mateo, kundi ang pananampalataya nito. Si Pedro lamang ang nangahas na tangkain ang isang bagay na parang reserbado lamang kay Jesus. At pagbalik niya sa

kanyang mga kasamahan sa bangka, bale-wala ang pagiging basang-basa niya kung ikukumpara sa ligayang kanyang nadama sa karanasang ito.

Taong kaunti ang pananampalataya! Minsan pang pinagsasabihan ni Jesus ang pinakamagaling na mga alagad niya, (tulad sa 6:30; 8:26; 16:8; 17:20) para kumbinsihin ang iba pang mga alagad sa darating na panahon, tulad natin, na malaki pa ang kulang sa ating pananampalataya.

• **15.1** Tingnan ang paliwanag sa Marcos 7:1.

⁷Mga mapagkunwari! Tama nga ang propesiya ni Isaias tungkol sa inyo nang sabihin niya: ⁸“*Pinararangalan ako ng mga ito sa kanilang labi, at malayo naman sa akin ang kanilang mga puso.* ⁹*Walang silbi ang kanilang pagsamba sa akin at kautusan lamang ng tao ang kanilang itinuturo.*”

Paghuhugas ng kamay at kalinisan ng puso

(Mc 7:14; Lc 6:39)

•¹⁰Kaya tinawag ni Jesus ang mga tao at sinabi sa kanila: “Pakinggan at unawain. ¹¹Hindi ang pumapasok sa bibig ang nakapagpaparumi sa tao kundi ang lumalabas sa bibig ang nakapagpaparumi sa tao.”

¹²Pagkatapos ay lumapit kay Jesus ang kanyang mga alagad at sinabi: “Alam mo bang naiskandalo ang mga Pariseo sa sinabi mo?” ¹³Sumagot si Jesus: “Ang bawat tanim lamang na hindi itinanim ng aking Amang nasa Langit ang mabubunot. ¹⁴Huwag ninyo silang pansinin! Mga bulag na gabay sila. Kapag isang bulag ang umakay sa kapwa-bulag, silang dalawa ang mahuhulog sa hukay.”

¹⁵Sinabi ni Pedro sa kanya: “Ipaliwanag mo sa amin ang talinhagang ito.” ¹⁶Sumagot si Jesus: “Wala rin ba kayong pang-unawa? ¹⁷Hindi ba ninyo nauunawaan na sa bituka pumupunta ang anumang pu-

mapasok sa bibig, at pagkatapos ay itinatapon sa labas? ¹⁸Ngunit ang puso ang pinagmumulan ng anumang lumalabas sa bibig, at ito ang nagpapadumi sa tao.

¹⁹Talaga, sa puso nagmumula ang masasamang hangarin – pagpatay sa kapwa, pakikiapid, kahalayan, pagnanakaw, pagsaksi nang di totoo, paninirang-puri. ²⁰Ito ang mga bagay na nagpaparumi sa tao ngunit hindi nagpaparumi sa tao ang pagkain nang di naghuhugas ng kamay.”

Ang pananampalataya ng babaeng Kananea

(Mc 7:24)

²¹Pagkaalis sa lugar na iyon, pumunta si Jesus sa gawing Tiro at Sidon. ²²May isang babaeng Kananea noon na nagpunta sa dakong iyon at sumigaw: “Panginoon, anak ni David, maawa ka sa akin! Pinahihirapan ng isang demonyo ang anak kong babae.” ²³Ngunit hindi siya tinugon ni Jesus kaya lumapit ang kanyang mga alagad at hiniling ng mga ito: “Paalisin mo na siya’t sigaw siya nang sigaw sa likod natin.”

²⁴At sinabi sa kanya ni Jesus: “Sa nawawalang tupa ng bayan ng Israel ako sinugo.”

²⁵Ngunit lumapit ang babae at lumuhod sa harap ni Jesus at sinabi: “Ginoo,

- 10. Tingnan ang paliwanag sa Marcos 7:14.

Nararamdaman ng lahat ng lipunan na kailangan nilang ihiwalay ang mabuti sa masama. Ngunit ginagawa nila ito ayon sa sukatan ng tao. Ang mga panukat na ito ang hinuhusahan ni Jesus.

Para sa sambayanang Judio, ang pagsamba sa Diyos ang lahat-lahat at labis nilang pinoproblema kung sinuso o kung anu-ano ang karapat-dapat na magkaroon ng bahagi sa pagsambang ito. Kaya pinag-iiba nila ang malinis sa di-malinis. Ipinapakita ni Jesus na hindi nakasalalay sa mga panlabas na kundisyon ang tunay na kalinisan. Nagiging malinis o di-malinis ang mga tao hindi dahil sa *pumapasok sa kanila*: pagkain, pera, pakikipagkapwa, mga seremonya sa relihiyon... kundi sa *lumalabas sa kanila*: mabubuting intensyon na nagbubunga ng mabubuting damdamin at gawa.

Napakalaki na ng pagkakaiba ng ating sitwasyon

ngayon. Nabubuhay tayo sa lipunang pera ang dini-diyos at salapi pa rin ang nagtatadhana ng mga batas. Kapwa ipinapakita ng propaganda at ng karanasan na mayayaman lamang ang tinatrato nang husay. At minamata naman bilang hamak ang mga dukha at mga manggagawa, at ibinubukod bilang di-malinis sa alinmang “disenteng” lugar.

Hindi lamang ang mayayaman ang may ganitong klasistang pamantayan. Walang-malay na sinasang-ayunan din ito ng mga dukha sa pagsisikap nilang magmukhang may kaya sa kabila ng kanilang karukhaan. Ikinahihiya niya ang magtrabaho sa kanilang mga kamay at mababa ang tingin sa sarili dahil nabubuhay sila sa kundisyong para sa lipunan ay bagay sa mga dukha. Sasabihin ni Jesus sa mga Kristiyano sa kasalukuyan na kailangan muna nilang iwaksi ang ganitong klase ng pag-iisip bago nila balaking ihatid sa paglaya at kaligtasan ang iba.

tulungan mo ako!”²⁶ Sumagot si Jesus: “Hindi tama na kunin ang tinapay sa mga bata at itapon ito sa mga tuta.”²⁷ Sumagot ang babae: “Totoo nga, Ginoo, pero kinakain naman ng mga tuta ang mga nalalaglag mula sa hapag ng kanilang mga amo.”²⁸ Kaya nagsalita sa kanya si Jesus: “Babae, napakalaki ng iyong pananalig! Maganap sa iyo ayon sa nais mo.” At nang oras ding iyon, gumaling ang kanyang anak.

Ang pangalawang himala ng mga tinapay

(Mc 7:31)

²⁹ Umalis doon si Jesus at pumunta sa pampang ng lawa ng Galilea, at pagka-akyat sa burol ay naupo. ³⁰ Maraming tao ang lumapit sa kanya, dala-dala ang mga pipi, bulag, pilay, mga may kapansanan, at mga taong may iba’t ibang karam-daman. Inilagay sila ng mga tao sa paa- nan ni Jesus, at pinagaling niya sila. ³¹ Kaya namangha ang lahat nang makita nilang nagsasalita ang mga pipi, luma- lakad ang mga pilay, gumagaling ang mga may kapansanan at nakakakita ang mga bulag; kaya pinuri nila ang Diyos ng Israel.

³² Tinawag ni Jesus ang kanyang mga alagad at sinabi sa kanila: “Labis akong naaawa sa mga taong ito, pangatlong araw ko na silang kasama at wala na silang makain. Ayaw kong paalisin silang gutom at baka mahilo sila sa daan.”³³ Sinabi ng mga alagad sa kanya: “At saan naman tayo hahanap ng sapat na tinapay sa ilang na ito para ipakain sa mga taong iyan?”³⁴ Sinabi ni Jesus sa kanila: “Ilan bang tinapay meron kayo?”

Sumagot sila: “Pito, at kaunting maliliit na isda.”

³⁵ Pinaupo ni Jesus sa lupa ang mga tao, ³⁶ kinuha niya ang pitong tinapay at ang maliliit na isda, at nagpasalamat sa Diyos. Hinati-hati niya ang mga ito at ibinigay sa kanyang mga alagad, at ibinigay rin nila sa mga tao.

³⁷ Kumain silang lahat at nabusog at inipon ang mga natirang pira-piraso – pitong punong bayong. ³⁸ Apat na libong lalaki ang nakakain, bukod pa sa mga babae at mga bata. ³⁹ At pagkapauwi ni Jesus sa mga tao, sumakay siya sa bangka at pumunta sa Magadan.

Humingi ng tanda ang mga Pariseo

(Mc 8:11; Lc 11:16; 12:54)

16 • ¹ Lumapit noon ang mga Pariseo at mga Sadduseo. Gusto nilang subukan si Jesus at hiniling nilang magpakita siya sa kanila ng isang makalangit na tanda.

² Sumagot si Jesus: “Sa pagdadapit-hapon, sinasabi ninyong ‘Maganda ang araw’ dahil simpula ng apoy ang langit. ³ At kung umaga nama’y sinasabi ninyong ‘May bagyo ngayon’ dahil maku- limlim at mapula ang langit. Nabibigyan ninyo ng kahulugan ang iba’t ibang anyo ng langit, at hindi ninyo magawa sa mga tanda ng panahong ito! ⁴ Isang palatandaan ang hinihiling ng masama at di-tapat na lahing ito ngunit walang palatandaang ibibigay sa kanila maliban sa tanda ni Jonas.”

Kaya iniwan sila ni Jesus at umalis.

• ⁵ Sa pagtawid ng mga alagad paka-

• **16.1** *Isang tanda mula sa Langit*, o mula sa Diyos, ayon sa pananalita ng mga Judio. Gusto nila ng isang milagro na hindi mapagdududahang gawa ng Diyos.

Walang palatandaang ibibigay sa kanila. Ayaw ni Jesus gumawa ng mga himala para patunayan ang kanyang kapangyarihan. Makikilala ng mga nagmamahal sa katotohanan at naghahanap sa tama ang tatak ng Diyos sa mga gawa ni Jesus at ng kanyang

mga alagad, gaano man karami ang nagsasabi ng masama laban sa kanila.

Ang tanda ni Jonas ay ang pagkabuhay ni Jesus (tingnan sa 12:40). Ngunit ang mga sumasampalataya lamang ang makauunawa sa pagkabuhay na ito na pinakamahalagang tanda ng kanyang misyon. Kayat walang sagot na tinatanggap ang mga humihingi muna ng mga milagro bago maniwala.

• **5.** *Mag-ingat at huwag magtiwala sa lebadura*